

KONINKLIJK BELGISCH INSTITUUT
VOOR NATUURWETENSCHAPPEN

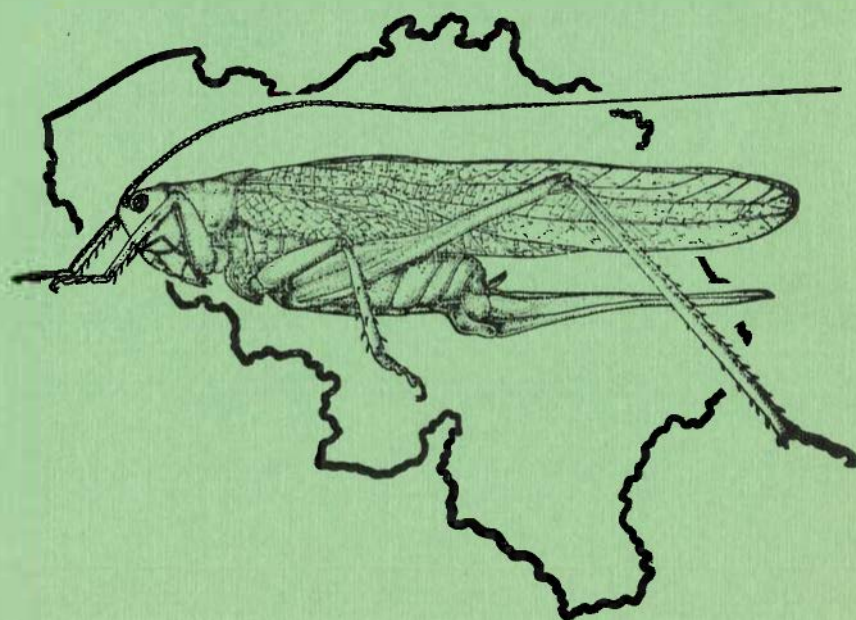
INSTITUT ROYAL DES SCIENCES
NATURELLES DE BELGIQUE

SALTATORIA BELGICA

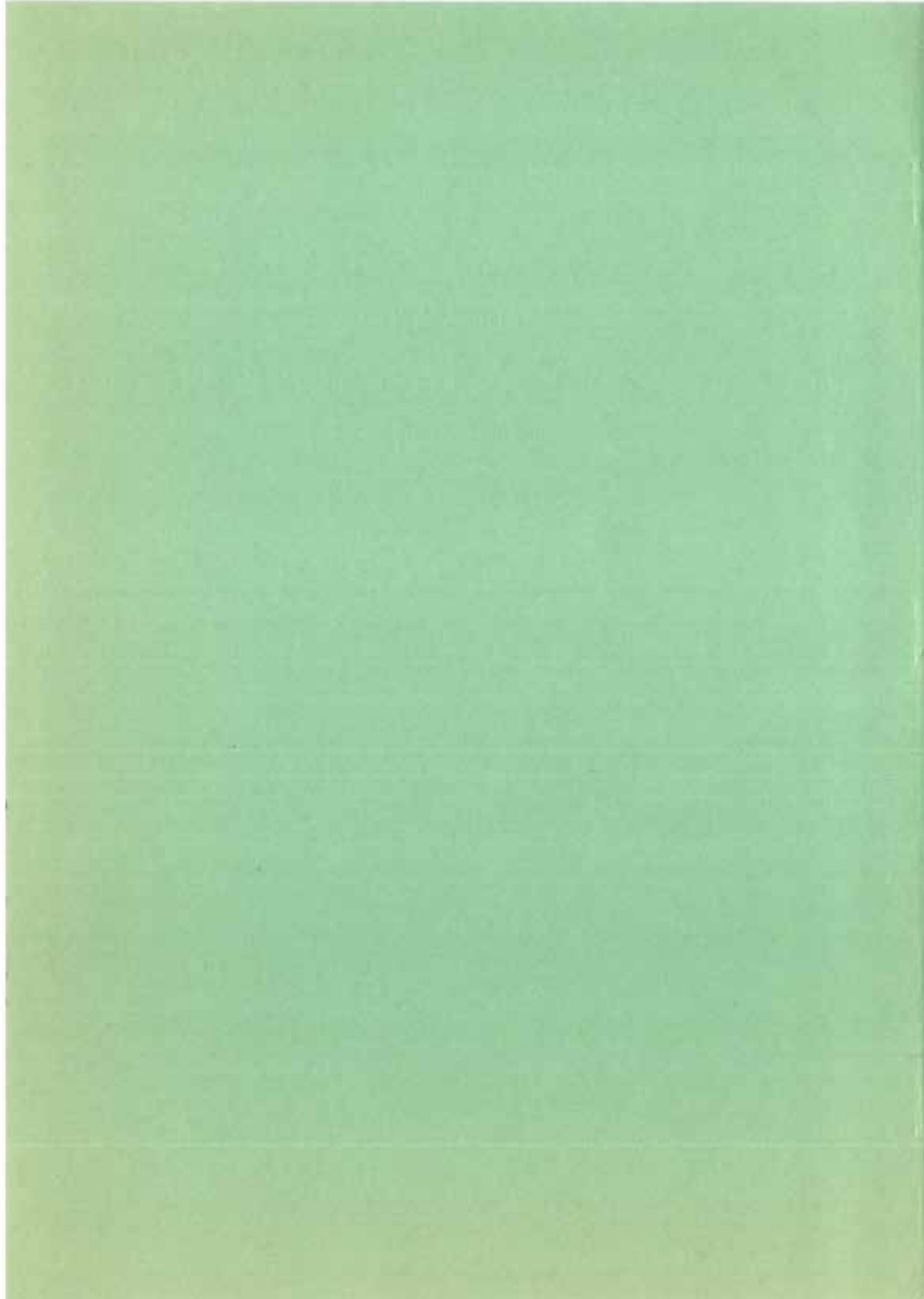
VOORLOPIGE VERSPREIDINGSATLAS VAN DE SPRINKHANEN EN KREKELS VAN BELGIE

door

H. DEVRIESE

Brussel - 1988 - Bruxelles

KONINKLIJK BELGISCH INSTITUUT
VOOR NATUURWETENSCHAPPEN

INSTITUT ROYAL DES SCIENCES
NATURELLES DE BELGIQUE

SALTATORIA BELGICA

VOORLOPIGE VERSPREIDINGSATLAS VAN DE SPRINKHANEN EN KREKELS VAN BELGIE

door

H. DEVRIESE

* Wetenschappelijk medewerker

Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen
Afdeling Entomologie

Uitgave van het Koninklijk Belgisch
Instituut voor Natuurwetenschappen
Vautierstraat 29, B-1040 BRUSSEL

D/1988/0339/5

I N H O U D

INHOUD	3
SAMENVATTING - RESUME - ABSTRACT	4
INLEIDING	5
MATERIAAL EN METHODE	7
SYSTEMATISCHE LIJST EN SOORTBESPREKINGEN	9
Tettigoniidae	12
Gryllidae	27
Oecanthidae	29
Gryllotalpidae	30
Tetrigidae	31
Catantopidae	37
Acrididae	38
GEIMPORTEERDE SOORTEN	61
Rhaphidophoridae	61
Gryllidae	61
Tridactylidae	62
Catantopidae	62
BIBLIOGRAFIE	63
DANKWOORD	65
INDEX	66
VERSPREIDINGSKAARTEN	70
FENOLOGISCHE TABELLEN	85

SAMENVATTING

Er worden 50 soorten inheemse sprinkhanen en krekels (Insecta, Saltatoria) gemeld voor België en 6 toevallig ingevoerde soorten. Van elke soort worden alle literatuurreferenties met betrekking tot België gegeven, alsook een lijst van vindplaatsen, een verspreidingskaart en fenologische tabellen.

RESUME

Cinquante espèces indigènes de sauterelles, criquets et grillons (Insecta, Saltatoria) sont signalées de Belgique, ainsi que 6 espèces introduites accidentellement. Pour chaque espèce une liste des références bibliographiques concernant la Belgique, une liste des stations, une carte de distribution géographique et des tableaux phénologiques sont données.

ABSTRACT

Fifty species of grasshoppers and criquets (Insecta, Saltatoria) are recorded from Belgium, as well as 6 occasionally introduced species. For each species is given : a bibliographical list concerning Belgium, a list of localities, a distribution map and phenological tables.

INLEIDING

De sprinkhanen en krekels behoren ondanks hun grootte tot die insektengroepen die in het verleden relatief weinig onderzocht werden in België. Nochtans dateert de oudste studie reeds uit 1838, toen Constantin WESMAEL, specialist in Hymenoptera, ook een werk over Orthoptera publiceerde : *Enumeratio methodica Orthopterorum Belgii*. In dit zeer verzorgde artikel vermeldde hij 23 soorten sprinkhanen en krekels uit ons land, en introduceerde hij drie nieuwe genusnamen. Alhoewel hij dus reeds de helft van de nu bekende soorten beschreef, valt op dat de algemeenste soort van ons land, *Chorthippus parallelus*, in zijn lijst ontbreekt. Vermoedelijk heeft dit veel te maken met het feit dat hij de 'moeilijke' groep van veldsprinkhanen (*Gomphocerinae*) onvoldoende kende.

De studie van de Saltatoria in België werd in de tweede helft van de negentiende eeuw volledig beheerst door één van de grootste entomologen uit die tijd : baron Michel-Edmond DE SELYS-LONGCHAMPS. In 1849 publiceerde hij een eerste artikel over de treksprinkhaan *Locusta migratoria*, die ook in zijn latere werken nog bijzondere aandacht zou ontvangen. Zijn meest bekende werk over Orthoptera is evenwel de in 1862 verschenen *Catalogue raisonné des Orthoptères* tesamen met de aanvullingen uit 1868. In beide werken bracht hij het aantal bekende soorten uit België op 36; daarnaast somde hij nog drie geïmporteerde krekels op. In de *Catalogue* beschreef hij twee nieuwe vormen : *Stenobothrus parallelus* var. *explicatus* en *Tettix attenuata* (de brachypronotale vorm van *T. subulata*). Verscheidene van de door hem vermelde soorten werden achteraf nog maar zelden opnieuw gevonden. De *Catalogue* behoort ook tot de groep klassieke werken die ontelbare malen geciteerd zijn in de literatuur over Orthoptera.

Later schreef DE SELYS-LONGCHAMPS nog een herwerkte versie van zijn *Catalogue* (1888) en twee korte artikels over toevallig geïmporteerde Orthoptera (1892) en over de gelijkenis tussen de fauna van België, Nederland en de Britse eilanden (1899).

De weerklank van de *Catalogue* was zo groot dat hij andere entomologen aanzette om hun waarnemingen te publiceren. In 1883 verscheen de lijst van Orthoptera van het Rood Klooster te Oudergem in *Un été à Rouge-Cloître* door A. DE BORMANS, die bekendheid verwierf met zijn studie over oorwormen (Dermaptera). In 1888 publiceerde C. BAMPs de ontdekking van een nieuwe soort voor België : *Gampsocleis glabra*, en in 1889 verscheen van zijn hand de *Faune des Insectes de l'Ordre des Orthoptères*, een werk dat grotendeels gebaseerd is op de *Catalogue* van DE SELYS-LONGCHAMPS, aangevuld met waarnemingen door de auteur.

Na het overlijden van DE SELYS-LONGCHAMPS viel de studie van de Orthoptera in ons land nagenoeg stil. Voor 1935 verschenen enkel nog een korte nota van A. LAMEERE (1900) over *Calliptamus italicus*, *Oecanthus pellucens* en een langvleugelige *Chorthippus parallelus*, een korte lijst met soorten uit de Maasvallei door L. NAVAS en een systematische lijst van de Belgische fauna door J. LESTAGE (1922). In 1913 werd de verzameling van DE SELYS-LONGCHAMPS aan een revisie onderworpen door de Britse entomoloog Malcolm BURR en het resultaat hiervan verscheen in de reeks "*Collections du baron Edm. de Selys-Longchamps*", een werk dat evenwel geen ruime bekendheid genoot.

In 1942-1943 verscheen de studie van Fritz CARPENTIER, professor in de morfologie, over de Belgische *Tetrix*-soorten. In drie delen behandelde hij de systematiek, anatomie en morfologie van dit 'moeilijke' genus op een uiterst

gedetailleerde wijze, die van de artikelenreeks een standaardwerk maken voor dat genus. Hij toonde de aanwezigheid van drie nieuwe soorten voor ons land aan.

Na de oorlog schreef hij nog een korte aanvulling hierop (1954) en een artikel over de sprinkhanen van België (1951), waarin hij drie nieuwe soorten vermeldde en vele nieuwe vindplaatsen aangaf. Dit werk was voor Maurice GOETGHEBUER, arts te Gent en bekend specialist van de Diptera-families *Chironomidae* en *Ceratopogonidae*, de aanzet om een *Catalogue des Orthoptères de Belgique* (1953) te publiceren. Het was het resultaat van vijftig jaar verzamelen en van het raadplegen van de literatuur en de verzameling van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen te Brussel. In totaal vermeldde hij 48 inheemse soorten, waarvan er evenwel twee twijfelachtig zijn. In dit werk werden voor het eerst ook voor de algemenere soorten vindplaatsen opgegeven. Alhoewel heel wat fouten geslopen zijn in de determinaties van de *Gomphocerinae*, is dit werk het eerste sedert de catalogus van DE SELYS-LONGCHAMPS, dat een algemeen overzicht geeft van de verspreiding van Orthoptera in België.

Na deze publicatie was het lange tijd stil rond de studie van de sprinkhanen en krekels van België. De enige bijdrage die nog verscheen was van de hand van G. KRUSEMAN en handelde over de treksprinkhaan *Locusta migratoria* in de Benelux (1974).

In 1983 verscheen dan een nieuw werk, dat een belangrijke stimulans betekende voor de studie van Saltatoria in ons land. Het betreft deel 34 in de reeks "*Bibliotheek van de Koninklijk Nederlandse Natuurhistorische Vereniging*", geschreven door M. DUIJM en G. KRUSEMAN, en getiteld *De Krekels en Sprinkhanen in de Benelux*. Momenteel is dit boek het standaardwerk voor onze fauna; de gegevens betreffende België zijn het resultaat van een revisie van de verzameling van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen door G. KRUSEMAN in 1973. Het verschijnen van dit praktische en goed geïllustreerde werk heeft interesse voor de groep gewekt bij vele entomologen en natuurliefhebbers. Hiervan getuigen de publikaties die tijdens de drie laatste jaren zijn verschenen.

* *

*

MATERIAAL EN METHODE

Dit werk is in hoofdzaak gebaseerd op de revisie van de bestaande literatuur en op het bestuderen van drie verzamelingen. Vooreerst had ik de beschikking over de verzameling van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (Brussel), die onder meer de verzamelingen van WESMAEL en DE SELYS-LONGCHAMPS omvat en veel materiaal bijeengebracht door GOETGHEBUER. Bovendien bevat ze een groot aantal exemplaren, die verzameld werden tijdens exploraties door personeel en medewerkers van het Instituut. De tweede verzameling, die van de Faculté de Sciences Agronomiques de l'Etat (Gembloux), bevat bijna uitsluitend dieren verzameld door studenten gedurende de laatste tien jaar. Tenslotte heb ik de gegevens opgenomen uit mijn eigen verzameling, die waarnemingen vanaf 1979 bevat.

Eveneens konden reeds enkele privé-verzamelingen of delen ervan bestudeerd worden : het betreft de verzamelingen van G. BOOSTEN, K. HOFMANS, Dr. Ph. LEBRUN, N. MAL en D. MASSART. Tenslotte werden nog schriftelijk meegedeelde waarnemingen door L. BEUKEBOOM, K. DECLEER en Ph. GEORGES opgenomen.

Om het verschijnen van dit werk niet nodeloos te vertragen, werden de gegevens van 1986 en 1987 niet meer verwerkt. Alle vangstgegevens en vermeldingen uit de literatuur zijn bijgevolg afkomstig uit de periode eindigend op 31.XII.1985. De verspreidingskaarten zijn gebaseerd op bijna 3000 gegevens afkomstig uit verzamelingen en circa 500 andere vermeldingen (literatuur of waarnemingen waarvoor geen materiaal bewaard werd).

De atlas bestaat uit twee gedeelten; het eerste is een catalogus van alle inheemse en geïmporteerde soorten, het tweede omvat de verspreidingskaarten.

De catalogus omvat voor elke in België waargenomen soort :

- de wetenschappelijke naam, gevolgd door de referte van de oorspronkelijke beschrijving,
- de Nederlandse naam bij welbekende soorten,
- de refertes van alle literatuurvermeldingen met betrekking tot België,
- een korte historische schets betreffende de oudste waarneming,
- een volledige lijst van de vindplaatsen (plaatsnaam, UTM-coördinaten, jaartal(len) en bronvermelding), die op de verspreidingskaart werden aangeduid,
- een opgave van de niet op de kaart opgenomen vindplaatsen met de reden hiervoor (niet lokaliseerbaar, foute determinatie, fout vindplaatsetiket),
- een aanduiding van het verspreidingstype, zoals dit kon afgeleid worden uit de tot ter beschikking zijnde buitenlandse literatuur,
- het biotoop waarin de soort voorkomt,
- de periode waarin imago's werden aangetroffen.

In de lijst van de vindplaatsen werden volgende afkortingen en overeenkomsten aangehouden :

- plaatsnaam : deelgemeente of plaats (in de meeste gevallen was enkel de gemeente vermeld op het etiket)
- UTM-coördinaten : voor de lokalisering van de hokken zie kaart 51
- jaartal : indien geen jaartal bekend is wordt "s.d." (= sine dato) vermeld
- bron : - gegevens afkomstig uit verzamelingen :

BOOSTEN : verzameling G. BOOSTEN
DVRI : verzameling van de auteur

FSAG	:	verzameling F.S.A.G., Gembloux
HOFMANS	:	verzameling K. HOFMANS
KBIN	:	verzameling K.B.I.N., Brussel
LEBRUN	:	verzameling Ph. LEBRUN
MAL	:	verzameling N. MAL
MASSART	:	verzameling D. MASSART
- ongepubliceerde waarnemingen :
 - naam van degene die mij de waarneming doorgaf gevolgd door de vermelding (in litt.),
 - bijvoorbeeld BEUKEBOOM (in litt.)
 - gegevens uit de literatuur :
 - auteursnaam en jaartal tussen haakjes,
 - bijvoorbeeld SELYS (1868)

Wanneer een gegeven uit een verzameling ook in de literatuur wordt vermeld, wordt enkel de referentie van de verzameling gegeven. Komt een gegeven in meerdere artikels voor, dan wordt enkel de oudste (eerste) referentie gegeven.

In het K.B.I.N. worden een groot aantal exemplaren bewaard met een etiket "Val de la Lesse et de l'Hermeton - 1900"; deze gegevens worden door mij niet aanvaard, omdat de oorspronkelijke etiketten vermoedelijk verwisseld werden. Waarschijnlijk gaat het om dieren die gevangen werden in de Kempen, gezien de aanwezigheid in het materiaal van *Locusta migratoria*, *Conocephalus dorsalis* en *Chorthippus mollis*.

Voor alle inheemse soorten wordt in het tweede gedeelte een verspreidingskaart gegeven en, voor zover voldoende gegevens bekend zijn uit België, een grafische voorstelling van het tijdstip waarop imago's werden waargenomen.

* *

*

SYSTEMATISCHE LIJST EN SOORTBESPREKINGEN

In de onderstaande naamlijst zijn enkel de inheemse soorten opgenomen. De nomenclatuur en de systematische volgorde zijn overgenomen uit HARZ, 1969-1976, *The Orthoptera of Europe* (3 volumes), op twee uitzonderingen na; in die gevallen is de door HARZ gegeven naam tussen haakjes bijgevoegd. Soorten die niet genummerd zijn, werden nog niet met zekerheid in België vastgesteld.

Orde **SALTATORIA**

(SALTATOPTERA)

Familie **TETTIGONIDAE**

Subfamilie **PHANEROPTERINAE**

1. *Phaneroptera falcata* (PODA, 1761)
2. *Barbitistes serricauda* (FABRICIUS, 1798)
3. *Leptophyes punctatissima* (BOSC, 1792)

Subfamilie **MECONEMINAE**

4. *Meconema thalassinum* (DEGEER, 1773)

Subfamilie **CONOCEPHALINAE**

5. *Conocephalus discolor* THUNBERG, 1815
6. *Conocephalus dorsalis* (LATREILLE, 1804)

Subfamilie **TETTIGONINAE**

7. *Tettigonia viridissima* LINNAEUS, 1758
8. *Tettigonia cantans* (FUESSLY, 1775)

Subfamilie **DECTICINAE**

9. *Decticus verrucivorus* (LINNAEUS, 1758)
 10. *Platycleis albopunctata* (GOEZE, 1778)
 11. *Platycleis tessellata* (CHARPENTIER, 1825)
 12. *Metrioptera brachyptera* (LINNAEUS, 1761)
 13. *Metrioptera bicolor* (PHILIPPI, 1830)
 14. *Metrioptera roeseli* (HAGENBACH, 1822)
 15. *Pholidoptera griseoptera* (DEGEER, 1773)
 16. *Gampsocleis glabra* (HERBST, 1786)
-

SALTATORIA BELGICA

Subfamilie EPHIPPIGERINAE

17. *Ephippiger ephippiger* (FIEBIG, 1784)

Familie GRYLLIDAE

18. *Gryllus campestris* LINNAEUS, 1758
19. *Acheta domesticus* LINNAEUS, 1758
20. *Nemobius sylvestris* (BOSC, 1792)

Familie OECANTHIDAE

21. *Oecanthus pellucens* (SCOPOLI, 1763)

Familie GRYLLOTALPIDAE

22. *Gryllotalpa gryllotalpa* (LINNAEUS, 1758)

Familie TETRIGIDAE

23. *Tetrix subulata* (LINNAEUS, 1758)
24. *Tetrix ceperoi* (BOLIVAR, 1887)
25. *Tetrix undulata* (SOWERBY, 1806)
26. *Tetrix bipunctata* (LINNAEUS, 1758)
27. *Tetrix tenuicornis* SAHLBERG, 1893 (= *T. nutans* HAGENBACH, 1822)

Familie CATANTOPIDAE

Subfamilie CATANTOPINAE

28. *Miramella alpina* (KOLLAR, 1833)

Subfamilie CALLIPTAMINAE

29. *Calliptamus italicus* (LINNAEUS, 1758)

Familie ACRIDIDAE

Subfamilie LOCUSTINAE

30. *Psophus stridulus* (LINNAEUS, 1758)
31. *Locusta migratoria* LINNAEUS, 1758
32. *Oedipoda caerulescens* (LINNAEUS, 1758)
33. *Mecostethus grossus* (LINNAEUS, 1758)

Subfamilie GOMPHOCERINAE

- 34. *Chrysochraon dispar* (GERMAR, 1831)
- 35. *Euthystira brachyptera* (OCSKAY, 1826)
- *Omocestus haemorrhoidalis* (CHARPENTIER, 1825)
- 36. *Omocestus viridulus* (LINNAEUS, 1758)
- 37. *Omocestus ventralis* (ZETTERSTEDT, 1821)
- 38. *Stenobothrus lineatus* (PANZER, 1796)
- 39. *Stenobothrus stigmaticus* (RAMBUR, 1838)
- 40. *Myrmeleotettix maculatus* (THUNBERG, 1815)
- 41. *Gomphocerus rufus* (LINNAEUS, 1758)
- 42. *Stauroderus scalaris* (FISCHER DE WALDHEIM, 1846)
- 43. *Chorthippus vagans* (EVERSMAN, 1848)
- 44. *Chorthippus mollis* (CHARPENTIER, 1825)
- 45. *Chorthippus brunneus* (THUNBERG, 1815)
- 46. *Chorthippus biguttulus* (LINNAEUS, 1758)
- 47. *Chorthippus albomarginatus* (DEGEER, 1773)
- *Chorthippus dorsatus* (ZETTERSTEDT, 1821)
- 48. *Chorthippus parallelus* (ZETTERSTEDT, 1821)
- 49. *Chorthippus montanus* (CHARPENTIER, 1825)
- 50. *Euchorthippus declivus* (BRISOUT DE BARNEVILLE, 1848)

* *

*

TETTIGONIIDAE

Phaneropterinae

1. *Phaneroptera falcata* (PODA, 1761)

Gryllus falcatus PODA, 1761, Ins. Mus. Graec; 52

Phaneroptera falcata (PODA), JANSSENS, 1949: 210 - CARPENTIER, 1951: 102 - GOETGHEBUER, 1953: 137 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983: 31, 61, 75, 79, 166, fig. 60, 148, kt. 1 - DEVRIESE, 1984: 398 - HOFMANS & BARENBRUG, 1985: 10

De eerste vermelding van *Phaneroptera falcata* voor België is uit Lamorteau en Torgny, waar W. KOUSNETZOFF drie exemplaren aantrof op 16.VIII.1949 (JANSSENS, 1949). In 1946 had F. OVERLAET echter reeds een wijfje gevangen te Torgny, zonder dat deze vangst gepubliceerd werd.

Sedertdien werd de soort op nog een andere plaats in de Gaume en in de vallei van de Viroin waargenomen.

Vindplaatsen (KAART 1) :

LUXEMBOURG : Lamorteau-Torgny (FQ78) 1949 - KBIN ; Torgny (FQ78) 1946, 1950, 1954 - KBIN, 1982 - DVRI ; Buzenol (FR80) 1974 - KBIN
NAMUR : Treignes (FR15) 1985 - HOFMANS & BARENBRUG (1985)

Ph. falcata is een Euro-Siberische soort die in Europa noordelijk tot in Nederland (BEUKEBOOM, in litt.) en zuidelijk tot de Alpen voorkomt. In ons land werd ze enkel aangetroffen op struikgewas in kalkgraslanden (*Mesobromion* en *Quercion pubescentis*). Imago's werden waargenomen van eind juni tot oktober.

2. *Barbitistes serricauda* (FABRICIUS, 1798)

Locusta serricauda FABRICIUS, 1798, Ent. Syst.; 455

Locusta (Barbitistes) serricauda (FAB.), WESMAEL, 1838: 594

Odontura serricauda (FAB.), SELYS, 1862: 142

Barbitistes serricauda (FAB.), FINOT, 1884: 32 - SELYS, 1888: 115 - BAMPS, 1889: 29, 35 - SELYS, 1899: 449 - BURR, 1908: 118 - BURR, 1913: 23 - CARPENTIER, 1951: 102 - GOETGHEBUER, 1953: 137 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983: 31, 61, 75, 79, 155, fig. 62, 64, 96b, 150, kt. 3 - HOFMANS & BARENBRUG, 1985: 10-11

Reeds in 1838 publiceerde WESMAEL het voorkomen van deze soort in België, zonder evenwel een precieze vindplaats te vermelden. Volgens DE SELYS-LONGCHAMPS (1862) trof WESMAEL ze aan in de bossen van St-Michel nabij St-Hubert (2 mannetjes bewaard in het KBIN te Brussel).

Alle waarnemingen zijn afkomstig van bezuiden de Samber-Maasvallei, behalve één : volgens DE SELYS-LONGCHAMPS (1888) zou BREYER *B. serricauda* aangetroffen hebben in de omgeving van Brussel (Zoniënwood) .

Vindplaatsen (KAART 2) :

BRABANT : omgeving Brussel (ES93) s.d. - KBIN
LIEGE : Francorchamps (GR09) 1900 - KBIN
LUXEMBOURG : Corbion-sur-Semois (FR41) 1923 - KBIN ; Chatillon (FR90) s.d. - SELYS (1862) ; St-Michel (FR64) s.d. - KBIN

NAMUR : Falaën (FR27) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Nismes (FR14) 1985 - HOFMANS & BARENBRUG (1985)

B. serricauda is verspreid over de gebergtes van Centraal-Europa. Volgens de buitenlandse literatuur bewoont deze soort struikgewas. In België werd ze reeds aangetroffen in eikenbos en op kalkrotsen. Imago's worden volgens HARZ (1969) in juli en augustus aangetroffen. In ons land werden er aangetroffen tot midden oktober (HOFMANS & BARENBRUG, in litt.).

3. *Leptophyes punctatissima* (BOSC, 1792) Struiksprinkhaan

Locusta punctatissima BOSC, 1792, Act, Soc, Hist, Nat, Paris, 1:44, pl. 10, fig. 5-6

Locusta (Barbitistes) autumnalis HAG., WESMAEL, 1838:594

Odontura punctatissima (BOSC), SELYS, 1862:142 - SELYS, 1868:28, 40-41

Leptophyes punctatissima (BOSC), BORMANS, 1883:xxii - FINOT, 1884:33 - SELYS, 1888:115 - BAMPs, 1889:29 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:35 - BURR, 1913:24 - LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:137 -

DUIJN & KRUSEMAN, 1983:61, 75, 81, 163, fig. 61, 65, 91, 151, kt. 4 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:396 - PETIT & RAMAUT, 1985:146, fig. 3

De oudste opgave van *L. punctatissima* dateert reeds uit 1838 (WESMAEL), maar zonder precieze lokaliteit. Volgens DE SELYS-LONGCHAMPS (1888) trof WESMAEL de soort aan in de omgeving van Brussel.

L. punctatissima is bekend van een groot aantal plaatsen, maar werd nog maar weinig gevonden in de noordelijke provincies van ons land. Vermoedelijk is dit gedeeltelijk te wijten aan de geringe bemonstering van Vlaanderen. Nochtans lijkt de soort er in werkelijkheid toch ook minder voor te komen dan in Midden-België. Ook uit de Ardennen zijn slechts weinig waarnemingen bekend.

Vindplaatsen (KAART 3) :

ANTWERPEN : omgeving Antwerpen (ES97) 1974 - KBIN ; Lichtaart (FS37) 1985 - KBIN

BRABANT : Wommel (ES93) 1979, 1983 - DVRI ; Tervuren (FS03) 1984 - FSAG ; Bosvoorde (ES92) 1951 - KBIN ; Watermaal (ES92) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Rood Klooster (FS03) 1878 - KBIN , 1882 - DE BORMANS (1883) ; Jette (ES93) 1951 - KBIN ; Laken (ES93) s.d. - KBIN ; Louvain-la-Neuve (FS01) 1985 - FSAG ; Ottignies (FS01) 1981 - KBIN ; Rixensart (FS01) 1984 - FSAG ; Court-St-Etienne (FS11) 1881 - KBIN ; Limelette (FS11) 1984 - FSAG ; Archennes (FS12) 1984 - FSAG

HAINAUT : Grandglise (ER49) 1968 - KBIN ; Masnuy St-Pierre (ER69) 1984 - FSAG ; Beauwelz (ER84) 1984 - FSAG ; Renlies Etogne (ER86) 1985 - FSAG ; Houdeng-Aimeries (ER89) 1984 - FSAG ; Seneffe (ER89) 1985 - FSAG ; Virelles (ER94) 1953 - KBIN ; Jamioulx (ER97) 1983 - LEBRUN ; Thuin (ER97) 1921 - KBIN ; Marchienne-au-Pont (ER98) 1985 - FSAG ; Mont-sur-Marchienne (ER98) 1985 - FSAG ; Celles (ES31) 1984 - FSAG ; Ath (ES50) 1984 - BOOSTEN ; Braine-le-Comte (ES80) 1984 - FSAG ; Lodelinsart (FR08) 1983 - LEBRUN

LIEGE : Logne (FR88) s.d. - KBIN ; Héron (FS40) 1984 - FSAG ; Donceel (FS61) 1983 - FSAG ; Jupille (FS81) 1940 - KBIN ; Liège (FS81) 1899 - KBIN ; Olne (FS90) 1984, 1985 - FSAG ; Stinval (FS90) 1985 - FSAG ; Theux (FS90) s.d. - KBIN ; Warsage (FS92) 1937 - KBIN ; Sart-lez-Spa (GR09) s.d. - KBIN ; Dison (GS01) 1984 - FSAG

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1949, 1950, 1951 - KBIN , 1985 - BOOSTEN ; Bouillon (FR41) s.d. - KBIN ; Poupehan (FR41) 1985 - FSAG

NAMUR : Pesche (FR04) 1984 - FSAG ; Moignelée (FR18) 1984 - FSAG ; Feschaux (FR35) 1942 - KBIN ; Dinant (FR36) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Gembloux

(FS10) 1984,1985 - FSAG ; Eghezée (FS30) 1985 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : Nukerke (ES42) 1908 - KBIN ; Schelderode (ES44) 1942 - KBIN ; Heusden (ES55) s.d. - KBIN

Op het kaartje werden volgende waarnemingen niet opgenomen omdat ze niet juist te lokaliseren zijn : BRABANT : Environs de Bruxelles s.d. - SELYS (1888) ; LIEGE : Montagne St-Pierre s.d. - PETIT & RAMAUT (1985) ; LIMBURG : Kempen s.d. - BAMPs (1889) en NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984). DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart een waarneming aan in de omgeving van Hasselt, maar vermoedelijk is die gebaseerd op de hiervoor genoemde van BAMPs (1889).

L. punctatissima is een Zuid- en Westeuropese soort. De noordelijkste vindplaatsen liggen in Zuid-Skandinavië ; de noordoostgrens wordt ongeveer gevormd door de Elbe. Ze bewoont struikgewas en bomen aan de rand van bossen en in tuinen. Door haar groene kleur en het nauwelijks hoorbare geluid dat ze voortbrengt, wordt deze soort dikwijls over het hoofd gezien. Imago's werden in ons land aangetroffen van begin juli tot eind september en uitzonderlijk zelfs in oktober en november.

Meconeminae

4. *Meconema thalassinum* (DEGEER, 1773)

Boomsprinkhaan

Locusta thalassina DEGEER, 1773, Mém. Ins. 3:433

Locusta (Meconema) varia (FAB.), WESMAEL, 1838:593

Meconema varium (FAB.), SELYS, 1862:142 - SELYS, 1868:41 - BORMANS, 1883:xxii - SELYS, 1888:116 - BAMPs, 1889:29 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:35 - BURR, 1913:25

Meconema varia (FAB.), FINOT, 1884:33

Meconema thalassina (DEG.), LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:137 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:396

Meconema thalassinum (DEG.), DUIJM & KRUSEMAN, 1983:62,75,81,161, fig.153, kt.5

WESMAEL vermeldde reeds in 1838 dat *M. thalassinum* dikwijls voorkomt in de omgeving van woningen.

De soort is verspreid over geheel België. Nochtans is het opvallend dat er uit de provincie Luxemburg slechts weinig gegevens zijn, alhoewel die provincie niet bepaald slecht onderzocht is. De juiste verspreiding is nog onvoldoende bekend.

Vindplaatsen (KAART 4) :

ANTWERPEN : Hoogstraten (FS29) 1918 - KBIN

BRABANT : Wemmel (ES93) 1976,1979,1980,1982 - DVRI , (ES94) 1984 - FSAG ; Overijse (FS02) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Tervuren (FS03) 1984 - FSAG ; Berg (FS04) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Huldenberg (FS12) 1985 - FSAG ; Ukkel (ES92) 1977 - KBIN ; Laken (ES93) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Brussel (ES93) s.d., 1877 - KBIN ; St-Pieters-Woluwe (ES93) 1984 - FSAG ; Schaarbeek (ES93) 1984 - FSAG ; Oudergem (FS03) 1982 - DVRI ; Rood Klooster (FS03) 1882 - DE BORMANS (1883) ; Tubize (ES81) 1984 - FSAG ; Monstreux (ES90) 1984 - FSAG ; Maransart (FS01) 1984 - FSAG ; Ohain (FS01) 1947 - KBIN ; Ottignies (FS01) 1981 - KBIN ; Archennes (FS12) 1984 - FSAG

HAINAUT : Bléharies (ER29) 1985 - FSAG ; Baudour (ER59) 1962 - KBIN ; Harmignies (ER78) s.d. - KBIN ; Estinnes-Val (ER78) 1985 - FSAG ; Solre-sur-Sambre (ER87) 1968 - KBIN ; Ander-lues (ER88) 1984 - FSAG ; Houdeng-Aimeries (ER89) 1984 - FSAG ; Anvaing (ES31) 1985 - FSAG ; Ath (ES50) 1984 - BOOSTEN ; Fleurus (FR09) 1984 - FSAG

LIEGE : Bas-Oha (FR59) 1971 - KBIN ; Longchamps (FS51) s.d. - KBIN ; Neuville-en-Condroz (FS70) 1985 - FSAG ; Wandre (FS81) 1920 - KBIN ; Houtain-St-Siméon (FS82) 1984 - FSAG ; Banneux (FS90) 1934,1940 - KBIN ; Fraipont (FS90) 1984 - FSAG ; Pepinster (FS90) 1985 - FSAG ; Dalhem (FS92) 1920 - KBIN ; Warsage (FS92) 1935,1937,1938 - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - SELYS (1868) , 1936 - FSAG ; Solwaster (GS00) 1937 - KBIN ; Eupen (KB91) 1984 - KBIN,FSAG

LIMBURG : Genk (FS74) s.d. - GOETGHEBUER

LUXEMBOURG : Chiny (FR61) 1934 - KBIN

NAMUR : Corroy-le-Chateau (FR19) 1942 - FSAG ; Dinant (FR36) 1876 - KBIN ; Furfooz (FR36) 1952 - KBIN ; Lisogne (FR37) 1984 - FSAG ; Profondeville (FR38) 1985 - FSAG ; Ciney (FR47) 1984 - FSAG ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Eprave (FR55) 1924 - KBIN ; Ernage (FS10) 1984 - FSAG ; Gembloux (FS10) 1985 - FSAG ; Eghezée (FS30) 1984 - FSAG ; Jemelle (FR65) 1985 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : Bellem (ES35) 1943 - KBIN ; Nukerke (ES42) 1908 - KBIN ; Drongen (ES45) 1918 - KBIN ; Waarschoot (ES46) 1942 - KBIN ; Destelbergen (ES55) 1942 - KBIN ; Gent (ES55) 1906 - KBIN ; Melle (ES55) 1942 - KBIN ; St-Amandsberg (ES55) 1908 - KBIN

WEST-VLAANDEREN : De Panne (DS76) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Nieuwpoort (DS86) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Gistel (DS96) 1984 - FSAG ; Oostende (DS97) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Brugge (ES17) 1984 - FSAG ; Heist (ES18) s.d. - GOETGHEBUER (1953)

Op het kaartje zijn de volgende niet lokaliseerbare plaatsen weggelaten : BRABANT : Zoniënwood 1944 - KBIN, 1978 - KBIN,MAL ; NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984) ; ? : Strée 1901 - KBIN.

Evenmin hebben we de talrijke vindplaatsen uit de provincie Antwerpen kunnen lokaliseren, die door DUIJM & KRUSEMAN (1983) op hun kaart 5 worden gegeven. Hetzelfde is het geval voor enkele vindplaatsen in de provincie Luxembourg.

M. thalassinum is een overwegend Centraal- en Oost-Europese soort die voorkomt tussen Zuid-Zweden en Midden-Italië. Ze bewoont de stammen en kruinen van bomen en grote struiken. Imago's worden bij ons aangetroffen van eind juni tot begin november. Bovendien zijn er twee (twijfelachtige) waarnemingen uit de maand mei.

Conocephalinae

5. *Conocephalus discolor* THUNBERG, 1815

Conocephalus discolor THUNBERG, 1815, Mém. Ac. Pétersbg., 275

Conocephalus fuscus (FAB.), CARPENTIER, 1951:102 - GOETGHEBUER, 1953:137

Conocephalus discolor THUNB., DUIJM & KRUSEMAN, 1983:62,75,83, fig.36,37,155, kt.7 -

DEVRIESE, 1984:398-399

Conocephalus discolor werd voor het eerst vermeld uit Virton onder de naam *C. fuscus* door CARPENTIER (1951). Reeds in 1937 blijkt hij de soort daar te hebben aangetroffen.

Tot nog toe werd de soort enkel aangetroffen aan de kust , in de Gaume en in de Semoisvallei.

Vindplaatsen (KAART 5) :

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1950 - KBIN, 1980,1982 - DVRI ; Lamorteau (FQ89) 1983 - DVRI ; Virton (FQ89) 1937 - KBIN ; Oizy (FR42) 1976 - KBIN

WEST-VLAANDEREN : De Panne (DS76) s.d. - KBIN ; De Panne (DS65) 1979 - DVRI

C. discolor is een zuidpalearktische soort die noordelijk tot aan de zuidkust van Engeland verspreid is. In ons land werd ze reeds aangetroffen in duinmoeras , in vochtige gedeelten van graslanden op kalk (*Mesobromion* , *Arrhenatherion*) en in de hoge vegetatie van een gracht naast de weg. Ze is gebonden aan graslanden van hoog opschietende grassen. Alle waarnemingen in België werden gedaan tijdens de periode eind juli tot begin september, maar ongetwijfeld zullen imago's ook wel later op het jaar te vinden zijn.

6. *Conocephalus dorsalis* (LATREILLE, 1804) Gewoon spitskopje

Locusta dorsalis LATREILLE, 1804, Hist, Nat, Crust, Ins, 12: 133

Locusta (Anisoptera) dorsalis LAT., WESMAEL, 1838: 593

Anisoptera dorsale (LAT.), SELYS, 1862: 143

Anisoptera dorsalis, SELYS, 1868: 41

Xiphidion dorsale (LAT.), FINOT, 1884: 33

Xiphidium dorsale (LAT.), SELYS, 1888: 116 - BAMP, 1889: 29-30 - SELYS, 1899: 449 - LAMEERE, 1900: 35 - BURR, 1913: 25

Xiphidion dorsalis (LAT.), LESTAGE, 1922: 121

Conocephalus dorsalis (LAT.), CARPENTIER, 1951: 102 - GOETGHEBUER, 1953: 138 - DUIJLM &

KRUSEMAN, 1983: 62, 75, 83, 155, 161, 163, 167, fig. 30, 34, 35, 154, 221, kt. 6

Conocephalus dorsalis (LAT.) forma *burri*, DEVRIESE, 1984: 399

In 1838 publiceerde WESMAEL het voorkomen van deze soort in de vlakte van "Mon-Plaisir" (gemeente Schaarbeek) nabij Brussel.

Sedertdien werd *C. dorsalis* op een groot aantal plaatsen aangetroffen ten noorden van de Samber-Maasvallei en eenmaal in de Gaume.

Vindplaatsen (KAART 6) :

ANTWERPEN : St-Katelijne-Waver (FS05) 1985 - DVRI ; Geel (FS37) 1943 - KBIN ; Vosselaar (FS38) 1983 - DVRI ; Arendonk (FS48) s.d. - KBIN ; Postel (FS58) 1922 - KBIN

BRABANT : Relegem (ES83) 1980 - DVRI ; Merchtem (ES84) 1983 - DVRI ; Grimbergen (ES94) 1982 - DVRI ; Strombeek-Bever (ES94) 1982 - DVRI ; Wemmel (ES94) 1982 - DVRI ; Overijse (FS02) s.d. - KBIN ; Berg (FS04) 1876, 1941 - KBIN ; Melsbroek (FS04) - 1982 ; St-Agatha-Rode (FS12) 1985 - FSAG ; Keerbergen (FS15) 1982 - DVRI ; Evere (ES93) 1984 - FSAG ; Haren (ES93) 1983 - DVRI ; St-Jans-Molenbeek (ES93) 1984, 1985 - FSAG ; Neder-Over-Heembeek (ES93) 1982 - DVRI ; St-Joost-ten-Node (ES93) 1984 - FSAG ; Schaarbeek (ES93) s.d. - WESMAEL (1838) ; Braine l'Alleud (ES91) 1977 - KBIN

HAINAUT : Blaton (ER49) 1984 - DVRI ; Ath (ES50) 1985 - BOOSTEN ; Maffle (ES50) 1984 - BOOSTEN

LIEGE : Warsage (FS92) 1938 - KBIN
 LIMBURG : Herkenrode (FS64) 1888 - BAMPs (1889) ; Neerpelt (FS68) 1980 - DVRI ; Sledderlo (FS74) 1934 - KBIN ; Genk (FS74) 1887 - BAMPs (1889) ; Kuringen (FS74) 1885 - BAMPs (1889) ; Lanaken (FS84) 1933,1934 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1983 - DVRI ; Rekem (FS84) 1983 - DVRI ; Mechelse Heide (FS85) 1983 - DVRI
 LUXEMBOURG : Stockem (FR90) 1982 - DVRI
 OOST-VLAANDEREN : Destelbergen (ES55) 1941 - KBIN ; Heusden (ES55) 1942, 1943,1944 - KBIN ; St-Amandsberg (ES55) 1941 - KBIN ; Zaffelare (ES56) 1945 - KBIN ; Overmere (ES65) 1943,1944 - KBIN ; Vlassenbroek (ES85) 1982 - DVRI
 WEST-VLAANDEREN : Nieuwpoort (DS86) s.d. - KBIN ; Oostende (DS97) s.d. - KBIN ; Heist (ES18) s.d.,1901 - KBIN ; Knokke (ES18) s.d.,1921,1924,1938,1949 - KBIN

Niet lokaliseerbaar is WEST-VLAANDEREN : "Dunes" s.d.,1841 - KBIN. Op het kaartje zijn eveneens twee twijfelachtige vangsten weggelaten : NAMUR : Val de la Lesse et de l'Hermeton 1900 - KBIN ; Frasné 1884 - KBIN.

C. dorsalis is een Noord- en Centraal-Europese soort die van Zuid-Zweden tot Noord-Joegoslavië en van de Pyreneeën tot Moskou voorkomt. Ze bewoont moerassen en vochtige graslanden en is net als de vorige soort gebonden aan een vrij hoge begroeiing. Imago's werden in ons land aangetroffen van midden juli tot eind september.

Tettigoniinae

7. *Tettigonia viridissima* LINNAEUS, 1758

Grote groene
sabelsprinkhaan

Gryllus Tettigonia viridissimus LINNAEUS, 1758, Syst. Nat., (ed. 10), 1:430-431

Locusta (Locusta) viridissima (FAB.), WESMAEL, 1838:593

Locusta viridissima (L.), SELYS, 1862:143 - SELYS, 1868:36-38, 41 - BORMANS, 1883:xxii - FINOT, 1884:34 - SELYS, 1888:116 - BAMPs, 1889:30 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:35 - BURR, 1913:25

Phasgonura viridissima (L.), LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:138

Tettigonia viridissima flava NEDIJALKOV, CARPENTIER, 1951:100-101

Tettigonia viridissima L., DUIJM & KRUSEMAN, 1983:63, 75, 85, fig. 12, 38, 96a, 157, kt. 9 - BOOSTEN & DEVRIESE, 1984:45 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:396

Deze soort werd reeds door WESMAEL in 1838 vermeld als zeer algemeen.

In de literatuur werden zelden vindplaatsen opgegeven. Nochtans is *T. viridissima* algemeen verspreid over geheel België. Enkel uit het gebied van de Hoge Venen zijn nog geen waarnemingen bekend.

Vindplaatsen (KAART 7) :

ANTWERPEN : Berchem (ES97) 1985 - FSAG ; St-Katelijne-Waver (FS05) 1985 - DVRI ; Beerzel (FS15) 1980 - DVRI ; Emblem (FS17) 1874 - KBIN ; Beerse (FS28) 1985 - KBIN ; Hoogstraten (FS29) 1918 - KBIN ; Vosselaar (FS38) 1983 - DVRI

BRABANT : Dworp (ES92) 1913 - KBIN ; Wemmel (ES93) 1979 - DVRI ; Strombeek-Bever (ES94) 1982 - DVRI ; Tervuren (FS03) 1962 - KBIN, 1985 - FSAG ; Huldenberg (FS12) 1981 - DVRI ; Ukkel (ES92) 1938,1943 - KBIN, 1985 - FSAG ; Brussel (ES93) 1881,1940,1949,1951 - KBIN ; Evere (ES93) 1984 - FSAG ; Vorst (ES93) 1873 - KBIN ; Ganshoren (ES93) 1985 - FSAG ; Jette (ES93) 1872 - KBIN, 1980 - DVRI ; St-Jans-Molenbeek (ES93) 1984,1985 - FSAG ; Schaarbeek (ES93)

s.d., 1984 - KBIN ; St-Joost-ten-Node (ES93) 1887 - KBIN ; Oudergem (FS03) 1949 - KBIN, 1985 - FSAG ; Rood Klooster (FS03) 1882 - DE BORMANS (1883) ; Stokkel (FS03) 1930 - KBIN ; St-Lambrechts-Woluwe (FS03) 1942, 1949 - KBIN ; Rebecq (ES71) 1984 - FSAG ; Ecaussines (ES80) 1978 - KBIN ; Braine le Chateau (ES81) 1984 - FSAG ; Braine l'Alleud (ES91) 1977, 1979 - KBIN ; Lillois-Witterzée (ES91) 1985 - FSAG ; Louvain-la-Neuve (FS01) 1985 - FSAG ; Maransart (FS01) 1984 - FSAG

HAINAUT : Bléharies (ER29) 1985 - FSAG ; Baisieux (ER48) 1984 - FSAG ; Hornu (ER58) 1962, 1963 - KBIN ; St-Ghislain (ER58) 1959, 1962, 1963 - KBIN, 1960, 1962 - MAL ; Baudour (ER59) 1962, 1963 - KBIN ; Eugies (ER68) 1962 - KBIN ; Wasmuel (ER68) 1963 - KBIN ; Seneffe (ER89) 1985 - FSAG ; Chimay (ER94) 1963 - KBIN ; Jamioulx (ER97) 1979, 1982 - LEBRUN ; Marchienne-au-Pont (ER98) 1985 - FSAG ; Mont-sur-Marchienne (ER98) 1979 - FSAG ; Courcelles (ER99) 1984 - FSAG ; Tournai (ES30) 1985 - FSAG ; Anvaing (ES31) 1984 - FSAG ; Marcinelle (FR08) 1985 - FSAG ; Thiméon (FR09) 1985 - FSAG

LIEGE : Huy (FR59) 1985 - FSAG ; Hamoir (FR78) 1985 - FSAG ; Xhoris (FR89) s.d. - KBIN ; Héron (FS40) 1984 - FSAG ; Statte (FS50) 1985 - FSAG ; Villers-le-Bouillet (FS50) 1985 - FSAG ; Longchamps (FS51) s.d. - KBIN ; Ampsin Binde (FS61) 1985 - FSAG ; Haneffe (FS61) 1985 - FSAG ; Momalle (FS61) 1985 - FSAG ; Flémalle (FS70) 1984, 1985 - FSAG ; Ramet (FS70) 1985 - FSAG ; Tilff (FS80) 1985 - FSAG ; Sart Tilman (FS80) 1985 - FSAG ; Trooz (FS80) 1984 - FSAG ; Bressoux (FS81) 1934 - CARPENTIER (1951) ; Angleur (FS81) 1985 - FSAG ; Bellaire (FS81) 1937 - KBIN ; Jupille (FS81) 1951 - KBIN ; Liège (FS81) 1937 - KBIN, 1985 - FSAG ; Retinne (FS81) 1984, 1985 - FSAG ; Lixhe (FS82) 1936 - KBIN ; Visé (FS82) 1930 - KBIN ; Wonck (FS82) 1984 - FSAG ; Stinval (FS90) 1985 - KBIN ; Stavelot (GRO8) 1950 - KBIN ; Wanne (GRO8) 1985 - FSAG ; Spa (GRO9) s.d. - SELYS (1868) ; Moresnet (GS02) 1985 - FSAG ; Losheimer-graben (LA18) 1923 - KBIN

LIMBURG : Hasselt (FS64) 1907 - KBIN ; Neerpeit (FS68) 1980 - DVRI ; Lanaken (FS84) 1873 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - SELYS (1868) ; Neerharen (FS84) 1983 - DVRI ; Maaseik (FS96) 1983 - DVRI

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1913, 1946, 1950, 1951 - KBIN, 1980 - DVRI ; Robelmont (FQ89) 1985 - FSAG ; Virton (FQ89) 1913 - KBIN ; Willancourt (FQ99) 1985 - FSAG ; Muno (FR50) 1950 - KBIN, 1984 - BOOSTEN ; Redu (FR54) 1985 - FSAG ; Tellin (FR55) 1985 - KBIN ; CHINY (FR61) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; St-Médard (FR62) 1950 - KBIN ; St-Hubert (FR64) 1984, 1985 - FSAG ; Marche (FR66) 1946 - KBIN ; Marloie (FR66) 1984 - FSAG ; Rossignol (FR71) 1950 - KBIN ; Bourdon (FR76) 1984 - FSAG ; Rendeux-Bas (FR76) 1984 - FSAG ; Grand-Han (FR77) 1984 - FSAG ; Vance (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Chantemelle (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Chatillon (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Habay-la-Neuve (FR91) 1983 - DVRI ; Martelange (FR92) 1984 - FSAG ; Tintange (FR92) 1982 - BOOSTEN ; Arlon (GRO0) 1863 - SELYS (1868), 1985 - FSAG

NAMUR : Couvin (FR04) 1985 - FSAG ; Pesche (FR04) 1984 - FSAG ; Mariembourg (FR05) 1863 - SELYS (1868) ; Hanzinelle (FR07) 1984 - FSAG ; Dourbes (FR14) 1985 - FSAG ; Mettet (FR17) 1983 - FSAG ; Beauraing (FR35) 1984 - FSAG ; Dinant (FR36) 1946 - KBIN ; Finnevaux (FR36) 1972 - FSAG ; Dave (FR38) 1984, 1985 - FSAG ; Profondeville (FS38) 1984 - FSAG ; Namur (FR39) 1980 - KBIN ; Spontin (FR47) 1984 - FSAG ; Faulx-les-Tombes (FR48) 1985 - KBIN ; Eprave (FR55) 1924 - KBIN ; Han-sur-Lesse (FR55) 1984 - FSAG ; Jamblinne (FR55) 1984 - FSAG ; Rochefort (FR55) 1984 - FSAG ; Bure (FR65) 1985 - KBIN, 1984 - FSAG ; Heure-en-Famenne (FR67) 1984 - FSAG ; Nettine (FR67) 1985 - FSAG ; Gembloux (FS10) 1985 - FSAG ; Grand Manil (FS10) 1985 - FSAG ; Sauvenière (FS20) 1985 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : Sleidinge (ES46) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Waarschoot

(ES46) 1942 - KBIN ; Destelbergen (ES55) 1916 - KBIN ; Gent (ES55) 1939,1942 - KBIN

WEST-VLAANDEREN : Adinkerke (DS75) 1985 - FSAG ; Oostduinkerke (DS76) 1979 - DVRI ; Middelkerke (DS86) 1985 - FSAG ; Oostende (DS97) s.d. - KBIN ; Aalbeke (ES12) 1985 - FSAG ; Heist (ES18) 1901 - KBIN ; Knokke (ES18) 1905,1921 - KBIN ; Zeebrugge (ES18) 1982 - BOOSTEN

Niet opgenomen zijn volgende niet lokaliseerbare waarnemingen : NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984) ; WEST-VLAANDEREN: "littoral" s.d. - KBIN ; ? : Halempre 1951 - FSAG ; Rogermont 1934 - KBIN. DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog een groot aantal vindplaatsen in de omgeving van Antwerpen.

T. viridissima is een holopalearktische soort die tot in Zuid-Scandinavië voorkomt. Ze bewoont bomen, struiken en hoge kruiden en is niet gebonden aan een bepaald landschap. Ze is een cultuurvolger. In ons land werden imago's aangetroffen van begin juli tot begin oktober en meestal in augustus en september. In Vlaanderen is de soort beschermd.

8. *Tettigonia cantans* (FUESSLY, 1775)

Gryllus cantans FUESSLY, 1775, Verz. Schweiz, Ins., 23, pl. 1, fig. 5a, b

Tettigonia cantans (FUESS.), DUIJM & KRUSEMAN, 1983: 75, 85, fig. 158, kt. 10 - BOOSTEN & DEVRIESE, 1984: 45 - GEORGES, 1984: 123-125

Deze soort werd voor het eerst voor België gemeld van Muno door BOOSTEN & DEVRIESE (1984). Tevoren hadden DUIJM & KRUSEMAN (1983) wel reeds op de verspreidingskaart van deze soort een stip gezet in de omgeving van Bouillon, maar in de tekst gaven ze geen verder commentaar (in de systematische lijst wordt de soort niet voor België opgegeven). Volgens P. GEORGES (in litt.) heeft REICHLING de soort reeds voor 1983 aangetroffen in ons land. Alle recente waarnemingen zijn afkomstig uit de valleien van de Semois en de Lesse. Daarnaast bevindt zich een exemplaar van deze soort met als vindplaatsetiket "Mol" in de verzameling van het KBIN.

Vindplaatsen (KAART 8) :

ANTWERPEN : Mol (FS47) 1901 - KBIN

LUXEMBOURG : Bouillon (FR41) s.d. - GEORGES (in litt.) ; Ucimont (FR42) 1985 - FSAG ; Muno (FR50) 1983 - BOOSTEN ; Aubry (FR51) s.d. - GEORGES (in litt.) ; Redu (FR54) 1970 - MASSART ; Chiny (FR61) s.d. - GEORGES (in litt.) ; Herbeumont (FR61) s.d. - GEORGES (in litt.) ; Etalle (FR80) s.d. - Georges (in litt.) ; Buzenol (FR80) s.d. - Georges (in litt.)

T. cantans is een Euro-Siberische soort, die van Zuid-Finland tot in de gebergten van Zuid-Italië werd waargenomen. Ze bewoont net als de voorgaande soort bomen, struiken en hoge kruiden. In het buitenland werd ze gevonden van juli tot oktober (HARZ, 1969).

Decticinae

9. *Decticus verrucivorus* (LINNAEUS, 1758)

Wrattenbijter

Gryllus Tettigonia verrucivorus LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:431*Decticus (Chelidoptera) verrucivorus* (L.), WESMAEL, 1838:591*Decticus verrucivorus* (L.), SELYS, 1862:145 - SELYS, 1868:29, 37, 41 - FINOT, 1884:35 - SELYS, 1888:117-

118 - BAMPS, 1889:31 - LAMEERE, 1900:36 - BURR, 1908:118 - BURR, 1913:29 -

CARPENTIER, 1951:102 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:65, 75, 90, fig. 54, 96b, 166, kt. 18 - BOOSTEN &

DEVRIESE, 1984:45

Decticus verrucivorus (L.), SELYS, 1899:449*Decticus verrucivorus* var. *Binglei*, SELYS, 1868:29, 41 - SELYS, 1888:118*Decticus Binglei*, BAMPS, 1889:31*Tettigonia verrucivora* (L.), LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:139

In 1838 werd *D. verrucivorus* door WESMAEL opgegeven voor de lokaliteiten Evere en Diegem. Sedertdien werd de soort op verscheidene plaatsen aangetroffen, verspreid over het hele land. De laatste jaren zijn alleen nog waarnemingen bekend uit de Gaume.

Vindplaatsen (KAART 9) :

ANTWERPEN : Mol (FS47) 1901 - KBIN

BRABANT : Diegem (FS03) s.d. - WESMAEL (1838) ; Evere (ES93) s.d. - WESMAEL (1838) ; Schaarbeek (ES93) 1869 - KBIN

LIEGE : St-Vith (KA97) s.d. - CARPENTIER (1951) ; Rahier (FR98) 1920 - KBIN ; Büllingen (LA08) 1923 - KBIN

LIMBURG : Lanaken (FS84) 1888 - BAMPS (1889)

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1946, 1948, 1951 - KBIN ; Corbion sur Semois (FR41) 1923 - KBIN ; Carlsbourg (FR42) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Muno (FR50) 1950 - KBIN ; Herbeumont (FR61) s.d. - CARPENTIER (1951) ; St-Hubert (FR64) s.d., 1925 - KBIN ; Vance (FR90) 1973 - BOOSTEN ; Chantemelle (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Villers-Tortru (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Bastogne (FR94) s.d. - SELYS (1862) ; Arlon (GR00) 1863 - SELYS (1868), 1936 - KBIN ; Gaichel (GR00) 1863 - KBIN ; Vielsalm (GR07) s.d. - SELYS (1888)

NAMUR : Perche (FR38) 1873 - KBIN ; Louette-St-Pierre (FR33) 1870 - KBIN

OOST-VLAANDEREN : Gent (ES55) s.d. - KBIN

WEST-VLAANDEREN : Oostende (DS97) s.d. - KBIN ; Heist (ES18) 1901 - KBIN ; Knokke (ES18) 1881, 1921 - KBIN

Niet opgenomen zijn volgende waarnemingen : WEST-VLAANDEREN : dunes s.d. - SELYS (1862) en NAMUR : Val de la Lesse et de l'Hermeton 1900 - KBIN .

DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog vindplaatsen op voor de Westkust en de Antwerpse Kempen.

D. verrucivorus is een palearktische soort. Ze komt voor in allerlei droge tot natte, extensief beheerde graslanden. In ons land werd ze als imago aangetroffen van eind juni tot half september.

10. *Platycleis albopunctata* (GOEZE, 1778)*Tettigonia albopunctatus* GOEZE, 1778, Ent. Beytr. 2:89 [part.]*Decticus (Chelidoptera) griseus* (FAB.), WESMAEL, 1838:591-592*Platycleis griseus* (FAB.), SELYS, 1862:144 - SELYS, 1868:41

Platycleis grisea (FAB.), FINOT, 1884:35 - SELYS, 1888:117 - BAMPS, 1889:31-32 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:36 - BURR, 1913:27

Metrioptera albopunctata (GOEZE), LESTAGE, 1922:121

Platycleis denticulata (PANZER), CARPENTIER, 1951:101 - GOETGHEBUER, 1953:138

Platycleis albopunctata (GOEZE), DUIJM & KRUSEMAN, 1983:64,75,87,165, fig.56,57,161, kt.13 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:396

De eerste waarneming van deze soort werd gedaan door WESMAEL (1838), die haar aantrof te Blankenberge.

De soort is verspreid aan de kust, in de valleien van de Maas en haar bijrivieren en in de Gaume. Er zijn ook oudere waarnemingen uit de Kempen.

Vindplaatsen (KAART 10) :

LIEGE : Rancimont (FR81) 1984 - FSAG ; Lixhe (FS82) 1934 - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - SELYS (1868)

LIMBURG : Genk (FS74) s.d. - BAMPS (1889) ; Lanklaar (FS85) s.d. - BAMPS (1889)

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1913,1948,1951,1958 - KBIN , 1980 - DVRI

NAMUR : Nismes (FR14) 1981 - DVRI ; Dinant (FR36) s.d.,1876 - KBIN ; Houx (FR37) s.d. - BURR (1913) ; Hastière (FR36) 1871 - KBIN

WEST-VLAANDEREN : De Panne (DS76) s.d. - KBIN ; Oostduinkerke (DS76) 1979,1982 - DVRI ; Nieuwpoort (DS86) s.d. - BURR (1913) ; Oostende (DS97) s.d., 1841 - KBIN ; Blankenberge (ES08) s.d. - WESMAEL (1838) ; Heist (ES18) 1901 - KBIN ; Knokke (ES18) 1919 - KBIN

Niet opgenomen zijn de niet lokaliseerbare vindplaatsen Campine s.d. - SELYS (1888) ; WEST-VLAANDEREN : dunes s.d. - SELYS (1862) ; NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984).

P. albopunctata is een West-Europese soort die van Zuid-Skandinavië tot Noord-Afrika verspreid is en oostelijk voorkomt tot Polen. Ze leeft op schaars begroeide plaatsen zoals heide, duinen en droog kalkgrasland met rotsen (*Xerobromion*). In ons land werden imago's aangetroffen van begin juli tot half september.

11. *Platycleis tessellata* (CHARPENTIER, 1825)

Locusta tessellata CHARP., 1825, Hor, Ent., 121, Pl. 3, Fig. 4

Platycleis tessellata (CHARP.), DUIJM & KRUSEMAN, 1983:64,89,166, fig.58,59,162, kt.14 - DEVRIESE, 1984:399

In 1984 heb ik deze soort voor het eerst voor ons land vermeld. Behalve het ene exemplaar in de verzameling van het KBIN zijn geen waarnemingen uit ons land bekend.

Vindplaats (KAART 11) :

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1958 - KBIN

P. tessellata is een Zuid-Europese soort die in Torgny en in het Groothertogdom Luxemburg haar meest noordelijke vindplaatsen heeft (had?); in de Balkan komt ze evenwel niet voor. Ze bewoont warme plaatsen met schaarse vegetatie. In Zuid-Europa wordt ze aangetroffen van september tot november (HARZ, 1969). In Torgny werd ze gevonden in augustus.

12. *Metrioptera brachyptera* (LINNAEUS, 1761)Heide-
sabelsprinkhaan*Gryllus brachypterus* LINNAEUS, 1761, Fauna Suec. (ed. 10): 237*Oecticus (Metrioptera) brachypterus* (L.), WESMAEL, 1838: 592*Platycleis brachypterus* (L.), SELYS, 1862: 144 - SELYS, 1868: 29, 38, 40-41 - BAMPS, 1888: 6*Platycleis brachyptera* (L.), FINOT, 1884: 35 - SELYS, 1888: 117 - BAMPS, 1889: 31, 32 - SELYS, 1899: 449 -

LAMEERE, 1900: 36 - BURR, 1913: 28

Metrioptera brachyptera (L.), LESTAGE, 1922: 121 - GOETGHEBUER, 1953: 139 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983: 64,

75, 89, fig. 16, 46, 47, 48, 164, kt. 15 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984: 396

M. brachyptera werd voor het eerst uit ons land vermeld door WESMAEL (1838). Volgens DE SELYS-LONGCHAMPS (1862) trof hij ze aan in de omgeving van Charleroi.

De soort komt verspreid voor in België en is gebonden aan streken waar vochtige heide voorkomt: de Kempen, de Hoge Ardennen en enkele geïsoleerde plaatsen in Henegouwen en Namen.

Vindplaatsen (KAART 12):

ANTWERPEN: Kalmthout (FS09) s.d., 1867, 1935 - KBIN; Winkel (FS38) 1917 - KBIN; Arendonk (FS48) s.d. - KBIN; Postel (FS58) 1921 - KBIN

HAINAUT: Ville-Pommeroeul (ER59) 1962 - MAL, 1984 - DVRI

LIEGE: Francorchamps (GR09) 1900, 1913, 1914, 1916, 1917 - KBIN; Spa (GR07) 1864, 1976 - KBIN; Hockai (GR19) 1917 - KBIN; Sourbrodt (KA99) 1921 - KBIN

LIMBURG: Bokrijk (FS74) s.d. - BAMPS (1889); Genk (FS74) s.d. - BAMPS (1889); Lanaken (FS84) 1933 - KBIN; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN; Rekem (FS84) 1983 - DVRI; Maasmechelen (FS85) 1983 - DVRI; Lanklaar (FS85) 1888 - BAMPS (1889)

LUXEMBOURG: Vielsalm (GR07) s.d. - KBIN

NAMUR: Philippeville (FR06) 1937 - KBIN; Houx (FR37) s.d. - KBIN

Niet opgenomen zijn HAINAUT: omgeving Charleroi s.d. - KBIN; NAMUR: Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984), omdat deze plaatsen niet precies te lokaliseren zijn. DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog vindplaatsen op in de Antwerpse Kempen en vermoedelijk ten onrechte (*M. bicolor*?) ook rond Brussel en Torgny.

M. brachyptera is een Noordpalearktische soort. Ze ontbreekt in Europa enkel in het Hoge Noorden, in Ierland en in het Midditerraan gebied. Ze leeft dikwijls in vochtige heide en pijpestrootie-vegetatie (*Ericion*, *Rhynchosporion*), waar ze soms de enige voorkomende sprinkhaan is. In ons land zijn er waarnemingen van imago's van half juli tot oktober.

13. *Metrioptera bicolor* (PHILIPPI, 1830)*Locusta bicolor* PHILIPPI, 1830, Orth. Berol.: 24*Platycleis bicolor* (PHIL.), SELYS, 1862: 144 - SELYS, 1868: 24 - FINOT, 1884: 35 - SELYS, 1888: 117 -

BAMPS, 1889: 31, 32, 35 - SELYS, 1899: 449 - BURR, 1908: 118 - BURR, 1913: 28

Metrioptera bicolor (PHIL.), LESTAGE, 1922: 121 - GOETGHEBUER, 1953: 139 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983: 64,

89, 155, 166 fig. 49, 50, 96c, 163, kt. 16 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984: 396, 397 - DEVRIESE, 1984: 399-

400

Metrioptera (Bicolorana) bicolor (PHIL.), CARPENTIER, 1951: 101*Metrioptera (Bicolorana) bicolor Sieboldii* FISCH., CARPENTIER, 1951: 101*Metrioptera bicolor* var. *Sieboldii* FISCH., GOETGHEBUER, 1953: 139

M. bicolor werd reeds in 1862 door DE SELYS-LONGCHAMPS vermeld. Eén exemplaar zou in de omgeving van Brussel verzameld zijn. Dit exemplaar dat zich in het KBIN bevindt, behoort tot *M. bicolor*, maar de vindplaats is twijfelachtig. Zekerheid omtrent het voorkomen van de soort in België kwam er pas in 1942 toen een exemplaar werd gevonden te Feschaux (prov. Namur). De eerste gepubliceerde opgave van een betrouwbare vindplaats is Torgny door CARPENTIER (1951).

De soort komt enkel voor in het zuiden van het land: in de Gaume, de zuidelijke Ardennen en de Kalkrand van de Fagne-Famenne.

Vindplaatsen (KAART 13) :

LUXEMBOURG : Villers-devant-Orval (FQ69) 1971 - KBIN ; Torgny (FQ78) s.d., 1946, 1948, 1950, 1951 - KBIN, 1980, 1982, 1983 - DVRI ; Muno (FR50) 1985 - BOOSTEN ; Tellin (FR55) 1971, 1985 - KBIN ; Marche-en-Famenne (FR66) 1984 - FSAG ; Anlier (FR81) 1983 - DVRI ; Stockem (FR90) 1982 - DVRI ; Habay-la-Neuve (FR91) 1983 - DVRI

NAMUR : Nismes (FR14) 1981 - DVRI ; Feschaux (FR35) 1942 - KBIN ; Han-sur-Lesse (FR55) 1982 - DVRI ; Bure (FR65) 1971, 1985 - KBIN

Op het kaartje zijn niet opgenomen : NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984), omdat die plaats niet precies te lokaliseren is en BRABANT : ? omgeving Brussel s.d. - KBIN, omdat het vermoedelijk om een foutieve vindplaatsopgave gaat (zie hierboven). De waarneming van Philippeville (GOETGHEBUER, 1953), die ook op het kaartje van DUJUM & KRUSEMAN (1983) staat, betreft *Metrioptera brachyptera*.

M. bicolor is een Centraal- en Oost-Europese soort die van Zweden tot Bosnië en van Centraal-Frankrijk tot Siberië voorkomt. Ze bewoont droge tot weinig vochtige graslanden en komt in ons land meest voor in vegetaties op kalk of mergel (*Mesobromion*, *Arrhenatherion*). Imago's zijn gevonden van eind juni tot begin september.

14. *Metrioptera roeseli* (HAGENBACH, 1822)

Locusta roeseli HAGENBACH, 1822, Symb. Fauna, Ins. Helv., 39, Fig. 24

Platycleis brevipennis (CHARP.), SELYS, 1868: 24, 28-29, 41

Platycleis roeseli (HAGENB.), FINDT, 1884: 35 - BURR, 1913: 28

Platycleis roeselii (HAGENB.), SELYS, 1888: 117 - BAMPES, 1889: 31, 32, 35 - SELYS, 1893: 449 - BURR, 1908: 118

Metrioptera roeseli (HAGENB.), LESTAGE, 1922: 121 - GOETGHEBUER, 1953: 138

Metrioptera (Roeseliana) roeseli (HAGENB.), CARPENTIER, 1951: 101

Metrioptera roeseli (HAGENB.), DUJUM & KRUSEMAN, 1983: 55, 90, 155, fig. 2, 43, 44, 155, kt. 17 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984: 326, 337

Het was DE SELYS-LONGCHAMPS (1868) die deze soort voor het eerst vermeldde uit ons land. Zijn zoon ving de begin augustus 1906 te Lissewege.

Het aantal vindplaatsen van deze soort is tot nu toe erg beperkt: enkel in het kustgebied, de Scheldevallei, het gebied tussen Namur en Maastricht en het zuiden van de Gaume werden waarnemingen gedaan.

Vindplaatsen (KAART 14) :

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1940 - CARPENTIER (1951) ; Ruette (FQ88) 1982 DVRI

OOST-VLAANDEREN : Heusden (ES55) 1942 - KBIN

WEST-VLAANDEREN : Blankenberge (ES08) s.d. - KBIN ; Heist (ES18) 1901, 1904 - KBIN ; Lissewege (ES18) 1866 - KBIN

Niet opgenomen is de niet precies te lokaliseren plaats : NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984) . De vindplaats Francorchamps die door GOETGHEBUER (1953) wordt aangegeven betreft *M. brachyptera*.

M. roeseli is een noordpalearktische soort, die recent ook in Noord-Amerika werd ingevoerd. Ze wordt aangetroffen van Finland tot Joegoslavië. Ze komt voor op matig vochtige plaatsen, en houdt zich dikwijls op in de dichte vegetatie van grachten. In ons land werd ze als imago gevonden van juli tot september.

15. *Pholidoptera griseoptera* (DEGEER, 1773) Bramesprinkhaan

Locusta griseoptera DEGEER, 1773, Mém. Ins, 3:436

Decticus (Pholidoptera) apterus (FAB.), WESMAEL, 1838:592

Pholidoptera cinerea (L.), SELYS, 1862:143-144

Pholidoptera cinerea (ZETT.), SELYS, 1868:24, 28, 36, 40-41

Thamnotrizon cinereus (L.), BORMANS, 1883:xxii - FINOT, 1884:35 - LAMEERE, 1900:35

Thamnotrizon cinereus (L.), SELYS, 1888:117 - BAMPs, 1889:31

Thamnotrizon cinereus (L.), SELYS, 1899:449

Olynthoscelis griseo-aptera (DEGEER), BURR, 1908:118

Olynthoscelis cinereus (L.), BURR, 1913:27

Pholidoptera griseoptera (DEGEER), LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:138, 89, 93, 94

- DUIJM & KRUSEMAN, 1983: 63, 87, 159, 161, fig. 15, 51, 52, 53, 160, kt. 12 - BOOSTEN &

DEVRIESE, 1984:45 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:396 - PETIT & RAMAUT, 1995:145

P. griseoptera werd reeds door WESMAEL (1838) vermeld, evenwel zonder opgave van een precieze vindplaats.

De soort is zeer algemeen in Midden- en Hoog-België, met uitzondering van de Ardennen. In Laag-België lijkt ze eerder zeldzaam te zijn.

Vindplaatsen (KAART 15) :

ANTWERPEN : St-Katelijne-Waver (FS05) 1985 - DVPI

BRABANT : Liedekerke (ES73) 1981 - DVRI ; Dilbeek (ES83) 1984 - FSAG ; Relegem (ES83) 1980 - DVRI ; Brussegem (ES83) 1979 - DVRI ; Wemmel (ES93) 1979, 1980 - DVRI ; (ES94) 1985 - FSAG ; Strombeek-Bever (ES94) 1979 - DVRI ; Wolvertem (ES94) 1979 - DVPI ; Groenendaal (FS02) s.d. - KBIN ; 1979 - DVRI ; Overijse (FS02) 1979 - DVRI ; Berg (FS04) 1982 - DVRI ; Erps-Kwerps (FS04) 1985 - FSAG ; Verrewinkel (ES92) 1918 - KBIN ; Bosvoorde (ES92) s.d. - SELYS (1862) . 1984 - KBIN ; Ukkel (ES92) 1985 - FSAG ; Brussel (ES93) 1985 - FSAG ; Ganshoren (ES93) 1985 - FSAG ; Jette (ES93) 1979, 1980 - DVRI ; St-Jans-Molenbeek (ES93) 1985 - FSAG ; Oudergem (FS03) 1985 - FSAG ; Rood Klooster (FS03) 1985 - FSAG ; Braine-le-Chateau (ES81) 1895 - KBIN , 1984 - FSAG ; Nivelles (ES90) 1985 - FSAG ; Villers-la-Ville (FS00) 1984 - FSAG ; Ways (FS00) 1985 - FSAG ; Louvain-la-Neuve (FS01) 1985 - FSAG ; Rosières (FS02) 1985 - FSAG ; Bierge (FS11) 1985 - FSAG ; Archennes (FS12) 1985 - FSAG ; Pérot (FS12) 1985 - DVRI ; Orp-le-Grand (FS31) 1984 - FSAG

HAINAUT : Ciply (ER68) 1984 - DVRI ; Hermignies (ER79) s.d. - KBIN ; Merbes-le-Chateau (ER87) 1985 - FSAG ; Solre-sur-Sambre (ER87) 1984, 1985 - FSAG ; Carnières (ER88) 1985 - FSAG ; Seneffe (ER89) 1985 - FSAG ; Ham-sur-Heure (ER97) 1985 - FSAG ; Jambicux (ER97) 1982 - LEBRUN ; Landelies (ER98) 1985 - FSAG ; Tournai Havinnes (ES20) 1985 - FSAG ; Tournai Maulde (ES30) 1985 - FSAG ; Anvaing (ES31) 1985 - FSAG ; Telles (ES31) 1934 - FSAG ; Chapelle-à-

Wattines (ES40) 1985 - FSAG ; Ath (ES50) 1985 - BOOSTEN ; Forêt de la Houssière (ES80) 1879 - KBIN ; Chatelet (FR08) 1985 - FSAG ; Fleurus (FR09) 1985 - FSAG ; Onoz (FR19) 1984 - DVRI

LIEGE : Modave (FR69) 1984 - FSAG ; Fairon (FR89) 1984 - FSAG ; Héron (FS40) 1984 - FSAG ; Antheit (FS50) 1985 - FSAG ; Moha (FS50) 1979 - KBIN ; Wareme (FS51) 1984 - FSAG ; Ombret (FS60) 1985 - FSAG ; Hanefte (FS61) 1985 - FSAG ; Boncelles (FS70) 1981 - MAL ; Flémalle (FS70) 1985 - FSAG ; Ivoz-Ramet (FS70) 1985 - FSAG ; Neuville-en-Condroz (FS70) 1985 - FSAG ; Sart Tilman (FS80) 1984 - FSAG ; Esneux (FS80) 1883 - KBIN ; Colonster (FS80) s.d. - SELYS (1862), 1985 - FSAG ; Tilff (FS80) 1985 - FSAG ; La Rochette (FS80) s.d. - KBIN ; Liège (FS81) 1985 - FSAG ; Visé (FS82) 1938,1939 - KBIN ; Houtain-St-Siméon (FS82) 1984 - FSAG ; Lixhe (FS82) 1934, 1937 - KBIN ; Fraipont (FS90) 1984 - FSAG ; Goffontaine (FS90) 1934 - KBIN ; Olne (FS90) 1985 - FSAG ; Pépinster (FS90) 1984 - FSAG ; Sassor (FS90) 1985 - FSAG ; St-Hadelin (FS90) 1985 - FSAG ; Stinval (FS90) 1985 - FSAG ; Soumagne Evegnée (FS91) 1985 - FSAG ; Bombaye (FS92) 1914,1928 - KBIN ; Warsage (FS92) 1930 - KBIN ; Francorchamps (GR09) 1913 - KBIN ; Roamme Coo (GR09) 1984 - FSAG

LIMBURG : Neerrepn (FS73) s.d. - SELYS (1888) ; Genk (FS74) s.d. - BAMPs (1889) ; Sippenaken (GS02) 1984 - DVRI

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1913,1950,1958 - KBIN, 1980 - DVRI ; Meix-devant-Virton (FQ79) 1978 - KBIN ; Ethe (FQ89) 1980 - KBIN, 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Bouillon (FR41) 1958 - KBIN ; Corbion-sur-Semois (FR41) 1923 - KBIN ; Poupehan (FR41) 1985 - FSAG ; Muno (FR50) 1983,1985 - BOOSTEN ; Tellin (FR55) 1985 - KBIN ; Marche-en-Famenne (FR66) 1945 - KBIN ; Buzenol (FR80) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.)

NAMUR : Mariembourg (FR05) 1863 - SELYS (1868) ; Dourbes (FR14) 1985 - FSAG ; Mazy (FR19) 1985 - FSAG ; Anthée (FR26) 1985 - FSAG ; Falaen (FR27) 1922 - KBIN ; Dinant (FR36) s.d. - SELYS (1868) , 1876 - KBIN ; Leffe (FR36) 1984 - FSAG ; Lisogne (FR37) 1985 - FSAG ; Lustin (FR38) 1984 - FSAG ; Profondeville (FR38) 1984 - FSAG ; Wépion (FR38) 1984,1985 - FSAG ; Erpent (FR39) 1984 - KBIN ; Andenne (FR49) 1985 - FSAG ; Bonneville (FR49) 1984,1985 - FSAG ; Goyet (FR49) 1982 - DVRI ; Rochefort (FR55) 1984 - FSAG ; Porcheresse (FR57) 1985 - FSAG ; Bure (FR65) 1985 - KBIN ; Nettine (FR67) 1985 - FSAG ; Gembloux (FS10) 1984,1985 - FSAG ; Lonzée (FS20) 1985 - FSAG ; Sauvenière (FS20) 1985 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : Kluisberg (ES32) 1908 - KBIN ; Nukerke (ES42) 1922 - KBIN ; Schelderode (ES44) 1985 - FSAG ; Everbeek (ES52) 1880 - KBIN ; Munte (ES54) 1938 - KBIN

Niet opgenomen op het kaartje zijn volgende niet precies lokaliseerbare vindplaatsen : Koesen 1881 - KBIN ; Lennir 1985 - FSAG ; Fexhe 1984 - FSAG ; LIEGE : Vallée de l'Amblève s.d. - SELYS (1868) ; Montagne St. Pierre s.d. - PETIT & RAMAUT (1985) ; NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984).

F. griseoptera is een Centraal-Europese soort die van Noord Spanje tot de Kaukasus en van Zuid-Skandinavië tot Joegoslavië verspreid is. Ze komt steeds voor in braamstruwelen of tussen brandnetels, meestal aan boorden of wegganten. Als imago werd de soort in ons land waargenomen van begin juli tot half oktober.

16. *Gampsocleis glabra* (HERBST, 1786)

Locusta glabra HERBST, 1786, Fuessly Arch, Ins, 8:193

Gampsocleis glabra (HERBST), BAMPS, 1888:5-7

Gampsocleis glabra (HERBST), SELYS, 1888:106, 116 - BAMPS, 1889:7, 8, 30-31 - SELYS, 1899:449 -

BURR, 1908:118 - BURR, 1913:26 - LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:138 - DUIJM &

KRUSEMAN, 1983:63, 87, 168, fig. 55, 91, 159, kt. 11

Deze soort werd voor het eerst in België aangetroffen door BAMPS te Lanklaar, één wijfje op 4 september 1887 en een mannetje en een wijfje enkele dagen later, gevangen door de gezusters GOETSBLOETS. Sederdien werd slechts één nieuwe waarneming gedaan van een mannetje, eveneens in de Limburgse Kempen.

Vindplaatsen (KAART 16) :

LIMBURG : Zwartberg (FS74) 1951 - KBIN ; Lanklaar (FS85) 1888 - KBIN

G. glabra is een hoofdzakelijk Kaspisch-Pontische soort, die westelijk tot Spanje voorkomt. Ten westen van het Pontisch gebied is ze zeer lokaal en bereikt ze als meest noordelijke vindplaatsen Nederland (Veluwe) en Noord-Duitsland. Ze bewoont heidevelden in het noorden van haar verspreidingsgebied en steppegasland in het zuiden. In het buitenland werd ze als imago waargenomen van juli tot september (HARZ, 1969).

Ephippigerinae

17. *Ephippiger ephippiger* (FIEBIG, 1784)

Zadelsprinkhaan

Gryllus ephippiger FIEBIG, 1784, Schrift, Berl, Ges, Nat, Fr, 5:260, Taf, 3, Fig, 6-7

Ephippigera vitium SERV., SELYS, 1868:28, 38 - BAMPS, 1888:5 - SELYS, 1888:118 - BAMPS, 1889:8, 32-33 -

SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:36 - BURR, 1908:118 - BURR, 1913:29

Ephippiger vitium (SERV.), FINOT:37

Ephippiger ephippiger (FIEB.), LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:139 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:65, 93, 166, fig. 167, 215-218, 96d, kt. 49 - DEVRIESE, 1984:400

In 1863 werd de soort voor het eerst aangetroffen te Petersheim (Lanaken) door DE SELYS-LONGCHAMPS en CANDEZE. Sederdien konden slechts weinig nieuwe vindplaatsen toegevoegd worden aan de lijst.

Vindplaatsen (KAART 17) :

LIMBURG : As, Heiderbos (FS75) 1983 - DVRI ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN ; Lanklaar (FS85) 1887 - BAMPs (1888) ; Maasmechelen (FS85) 1983 - DVRI

Voorts bevindt er zich in het KBIN één exemplaar met een etiket met "Campine" als vindplaats en één exemplaar zonder vindplaats. DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op de verspreidingskaart van deze soort ook twee vindplaatsen op in de omgeving van Kalmthout en Hasselt, waarvoor ik evenwel geen nadere gegevens bezit.

E. ephippiger is een Zuid-Europese soort, die van Spanje tot de Roemenië voorkomt en noordelijk tot Nederland (Veluwe). Ze bewoont heidevelden en zonnige hellingen met struikgewas. Ze kan aangetroffen worden van juli tot november (HARZ, 1969).

GRYLLIDAE

Gryllinae

18. *Gryllus campestris* LINNAEUS, 1758

Veldkrekkel

Gryllus Acheta campestris LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:428*Gryllus campestris* L., WESMAEL, 1838:590 - SELYS, 1862:141 - SELYS, 1868:38 - FINOT, 1884:38 - SELYS, 1888:118 - BAMPs, 1889:33 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:37 - BIJRR, 1913:30 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:65, 95, 163, 166, fig. 3, 10, 69, 146, 169, kt. 21 - BOOSTEN & DEVRIESE, 1984:45*Liogryllus campestris*, BORMANS, 1883:xxii*Acheta campestris* (L.), LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:140

G. campestris werd voor het eerst gesignaleerd door WESMAEL (1838), zonder opgave van een vindplaats.

Tot zowat dertig jaar geleden werd ze plaatselijk in bijna het hele land aangetroffen, met uitzondering van West-Vlaanderen en Henegouwen.. Sederdien is het aantal vondsten zeer sterk afgenomen.

Vindplaatsen (KAART 18) :

ANTWERPEN : Brasschaat (FS08) 1973 - BOOSTEN ; Kalmthout (FS09) s.d. - KBIN ; Bouwel (FS27) 1875 - KBIN

BRABANT : Krabbos (ES92) 1931 - KBIN ; St-Genesius-Rode (ES92) 1942 - KBIN ; Dworp (ES92) 1915 - KBIN ; Groenendaal (FS02) 1879 - KBIN ; Tervuren (FS03) 1878 - KBIN ; Melsbroek (FS04) 1877 - KBIN ; St-Joris-Weert (FS13) s.d. - FSAG ; Heverlee (FS23) 1873 - KBIN ; Kessel-Lo (FS23) 1939 - KBIN ; Bosvoorde (ES92) 1877 - KBIN ; Elsene (ES93) 1875 - KBIN ; Brussel (ES93) 1924 - GOETGHEBUER (1953) ; Jette (ES93) 1887 - KBIN ; St-Gilles (ES93) 1870 - KBIN ; Rood Klooster (FS03) 1882 - BORMANS (1883) ; Chapelle-St-Lambert (FS01) 1938 - KBIN ; Limal (FS11) 1942 - KBIN

LIEGE : Lixhe (FS82) 1874 - KBIN ; Montagne St-Pierre (FS82) 1938, 1945 - KBIN ; Dalhem (FS92) 1916 - KBIN

LIMBURG : Kamp van Beverlo (FS56) 1878 - KBIN ; Neerpelt (FS67) 1951 - KBIN ; Genk (FS74) 1877 - KBIN ; Zutendaal (FS74) 1928 - KBIN ; Lanaken (FS84) s.d., 1873 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN

LUXEMBOURG : Virton (FQ89) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Rochehaut (FR42) 1950 - KBIN ; Herbeumont (FR61) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Izel (FR70) 1879 - KBIN ; Rossignol (FR71) 1950 - KBIN ; Arlon (GROO) 1863, s.d. - KBIN

NAMUR : Agimont (FR25) 1882 - KBIN ; Hermeton (FR26) 1882 - KBIN ; Maurenne (FR26) 1876 - KBIN ; Hastière (FR36) 1870 - KBIN

OOST-VLAANDEREN : Melle (ES55) s.d. - GOETGHEBUER (1953)

DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog een aantal vindplaatsen in de Antwerpse Kempen. Niet opgenomen zijn de niet lokaliseerbare plaatsen : Ardenne s.d. - KBIN ; Froidvaux 1882 - KBIN ; Ransbeche 1941 - KBIN ; Strée s.d. - KBIN.

G. campestris is een Westpalearticke soort, die tot in Zuid-Engeland en Noord-Duitsland voorkomt. Ze bewoont warme, droge hellingen met schaarse begroeiing, zoals goed geëxponeerde kalkgraslanden (*Xerobromion*) en heidegraslanden (*Thero-Airion*). Imago's werden in ons land aangetroffen van begin mei tot eind juli.

19. *Acheta domesticus* LINNAEUS, 1758

Huiskrekel

Gryllus Acheta domesticus LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:428*Gryllus domesticus* L., WESMAEL, 1838:590 - SELYS, 1862:141 - BORMANS, 1883:xxii - FINOT, 1884:38 - SELYS, 1888:118-119 - BAMPS, 1889:33, 34 - SELYS, 1892:499 - SELYS, 1899:449, 450 - LAMEERE, 1900:37 - BURR, 1913:30 - LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:140*Acheta domesticus* L., DUIJM & KRUSEMAN, 1983:66, 96, fig. 3, 171*Acheta domestica* L., BOOSTEN & DEVRIESE, 1984:45 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:396

Ook deze soort werd door WESMAEL reeds in 1838 geciteerd voor ons land. Sederdien werd ze uit alle provincies gemeld, bijna steeds uit woningen.

Vindplaatsen :

ANTWERPEN : Edegem (ES96) 1932, 1934 - KBIN

BRABANT : St-Agatha-Berchem (ES83) 1933 - KBIN ; Brussel (ES93) 1933, 1945 - KBIN ; Kuregem (ES93) 1877 - KBIN ; Vorst (ES93) 1948 - KBIN ; Haren (ES93) 1965 - BOOSTEN ; Schaarbeek (ES93) 1932 - KBIN ; St-Lambrechts-Woluwe (FS03) 1928, 1938 - KBIN ; Oudergem (FS03) 1882 - BORMANS (1883) ; Tubize (ES81) 1930 - KBIN ; Braine l'Alleud (ES91) 1971 - KBIN ; Louvain-la-Neuve (FS01) 1979, 1980 - LEBRUN ; Limal (FS11) 1935 - KBIN

HAINAUT : Warneton (DS92) 1984 - FSAG ; St-Ghislain (ER58) 1960, 1962 - KBIN, 1960, 1961 - MAL ; Harchies (ER69) 1960 - KBIN ; Mouscron (ES12) 1985 - FSAG ; Soignies (ES70) 1985 - FSAG ; Braine-le-Comte (ES80) 1984 - FSAG

LIEGE : Héron (FS40) 1984 - FSAG ; Villers-le-Bouillet (FS50) 1985 - FSAG ; Neuville-en-Condroz (FS70) 1985 - FSAG ; Ramet (FS70) 1985 - FSAG ; Wandre (FS81) 1955 - KBIN ; Liège (FS81) s.d. - KBIN ; Visé (FS82) 1930, 1933, 1934, 1937 - KBIN ; Olne (FS90) 1984 - FSAG

LIMBURG : Lanaken (FS84) 1873 - KBIN

LUXEMBOURG : Vance (FR90) 1980 - BOOSTEN ; Herbeumont (FR61) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Martelange (FR92) 1984 - FSAG ; Vielsalm (GR07) 1981 - LEBRUN

NAMUR : Denée (FR27) 1985 - FSAG ; Ermeton-sur-Biert (FR27) 1985 - FSAG ; Vresse (FR32) 1983 - FSAG ; Louette-St-Pierre (FR33) 1870 - KBIN ; Ciney (FR47) 1984 - FSAG ; Gembloux (FS10) 1984 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : St-Amandsberg (ES55) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Gent (ES55) s.d. - GOETGHEBUER (1953)

WEST-VLAANDEREN : Oostende (DS97) 1950 - KBIN ; Aalbeke (ES12) 1985 - FSAG ; Brugge (ES17) 1906 - KBIN

Niet opgenomen zijn : NAMUR : ; Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984) ; LIEGE : Fexhe 1984 - FSAG (niet lokaliseerbaar).

A. domesticus is een cosmopolitische soort, die door de mens verspreid is over nagenoeg de hele wereld. In ons land komt ze meestal voor in verwarmde woningen. 's Zomers werd ze ook al aangetroffen op vuilnisstortplaatsen en in een steengroeve. Imago's komen binnenshuis het hele jaar voor.

20. *Nemobius sylvestris* (BOSC, 1792)

Boskrekel

Acheta sylvestris BOSC, 1792, Acta Soc. Hist. nat. Paris, 1:44, pl. 10, fig. 4A, B*Gryllus sylvestris* FAB., WESMAEL, 1838:590-591*Nemobius sylvestris* (FAB.), SELYS, 1862:141 - SELYS, 1868:28, 37, 41 - FINOT, 1884:38 - SELYS, 1888:118 - BAMPS, 1889:33 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:37 - BURR, 1913:30*Nemobius sylvestris* (BOSC), LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:139-140 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:66,

97,163, fig.11,172, kt.25 - HOFMANS & BARENBRUG,1984:396

Deze soort werd voor het eerst uit België gemeld door WESMAEL (1838), die haar aantrof te Marcinelle.

N. sylvestris is vooral verspreid over de zuidelijke helft van het land.

Vindplaatsen (KAART 20) :

BRABANT : Leuven (FS13) s.d. - SELYS (1862)

HAINAUT : Marcinelle (FR08) s.d. - KBIN

LIEGE : Huy (FR59) s.d. - SELYS (1868) ; Aywaille (FR89) 1928 - KBIN ; Stoumont (FR98) 1882,1938 - KBIN ; Tihange (FS50) 1984 - FSAG ; Longchamps (FS51) s.d. - SELYS (1862) ; Colonster (FS80) s.d. - SELYS (1888),1942 - KBIN ; Sart Tilman (FS80) 1935 - KBIN ; Kinkempois (FS81) 1916 - KBIN ; La Rochette (Chaudfontaine) (FS81) s.d. - KBIN ; Sauheid (FS81) 1943 - KBIN ; Pepinster (FS90) 1949 - KBIN ; Dalhem (FS92) 1921 - KBIN ; Aubin (FS92) 1933 - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - KBIN

LIMBURG : Genk (FS74) s.d. - BAMPs (1889) ; Diepenbeek (FS74) s.d. - BAMPs (1889) ; Kuringen (FS74) s.d. - BAMPs (1889)

LUXEMBOURG : Villers-devant-Orval (FQ69) 1971 - KBIN ; Lamorteau (FQ78) 1919 - KBIN ; Torgny (FQ78) s.d. - GOETGHEBUER (1953), 1980 - DVRI, 1984 - BOOSTEN ; Corbion (FR41) 1923 - KBIN ; Carlsbourg (FR42) 1870 - KBIN ; Muno (FR50) 1950 - KBIN ; Tellin (FR55) 1985 - KBIN ; Chiny (FR61) 1935 - KBIN ; Florenville (FR61) 1984 - FSAG ; Herbeumont (FR61) 1952 - KBIN ; Les Epioux (FR61) 1985 - FSAG ; Buzenol (FR80) 1981 - KBIN, 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Etalle (FR80) 1958 - KBIN ; Mellier (FR81) 1943 - KBIN ; Chatillon (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Chantemelle (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Gaichel (GR00) 1863 - KBIN

NAMUR : Mariembourg (FR05) 1889 - KBIN ; Dourbes (FR14) 1985 - FSAG ; Agimont (FR25) 1882 - KBIN ; Beauraing (FR35) 1943 - KBIN ; Feschaux (FR35) 1942 - KBIN ; Houx (FR37) 1946 - KBIN ; Villers-sur-Lesse (FR45) 1903 - KBIN ; Forêt de St-Germain (FS20) 1904 - KBIN

Niet opgenomen is : NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984) (niet localiseerbaar).

N. sylvestris is een West- en Centraal-Europese soort, die tot Zuid-Engeland en Noord-Duitsland wordt aangetroffen. Ze bewoont bossen en bosranden, waar ze te vinden is onder bladeren. In ons land werden imago's aangetroffen van midden juli tot begin oktober.

OECANTHIDAE

21. *Oecanthus pellucens* (SCOPOLI, 1763)

Wijnkrekel

Gryllus pellucens SCOPOLI, 1763, Ent. Carn. : 32

Oecanthus pellucens (SCOP.), LAMEERE, 1900:6 - LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:139 - QUIJN & KRUSEMAN, 1983:27,99,166, fig.174, kt.27

De soort werd tot nu toe eenmaalesignaleerd in ons land : op het einde van vorige eeuw werd door DELOGNE een exemplaar gevangen te Frahan (Rochehaut)

(FR42) in de provincie LUXEMBOURG (LAMEERE,1900).

Het is een zuidpalearctische soort, die vooral in Mediterraan en Pontisch Europa voorkomt. Ze bewoont droog struikgewas op warme hellingen. Het imago komt voor van juli tot oktober (HARZ,1969).

GRYLLOTALPIDAE

22. *Gryllotalpa gryllotalpa* (LINNAEUS, 1758)

Veenmol

Gryllus Acheta Gryllotalpa LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:428

Gryllotalpa vulgaris LATR., WESMAEL, 1838:590 - SELYS, 1862:140-141 - FINOT, 1884:39 - SELYS, 1888:119 - BAMPS, 1889:34-35 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:37

Gryllotalpa gryllotalpa (L.), BURR, 1913:32 - LESTAGE, 1922:121 - GOETGHEBUER, 1953:140 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:15, 66, 99, fig. 8, 176, kt. 29 - BOOSTEN & DEVRIESE, 1984:46

WESMAEL (1838) vermeldde ook deze soort reeds voor België zonder een precieze vindplaats aan te geven.

Ze werd tot nu toe in het grootste deel van het land aangetroffen, maar haar verspreiding is onvoldoende bekend.

Vindplaatsen (KAART 22) :

ANTWERPEN : Willebroek (ES95) 1939 - KBIN ; Boom (ES96) 1973 - KBIN ; Mechelen (FS05) 1873 - KBIN ; Kalmthout (FS09) 1884 - KBIN ; Postel (FS58) 1924 - KBIN

BRABANT : St-Martens-Bodegem (ES83) 1949 - KBIN ; Begijnendijk (FS25) 1942 - KBIN ; Vorst (ES93) s.d., 1947, 1949 - KBIN ; Brussel (ES93) 1815 - BAMPS (1889) ; 1932 - KBIN ; Kuregem (ES93) 1941 - KBIN ; Braine-le-Chateau (ES81) 1967, 1972 - KBIN

HAINAUT : St-Ghislain (ER58) 1952 - KBIN, 1952 - MAL

LIEGE : Aubin (FS92) 1915 - KBIN

LIMBURG : Hasselt (FS64) s.d. - KBIN

LUXEMBOURG : Virton (FQ89) 1911 - KBIN ; St-Médard (FR62) 1951 - KBIN

NAMUR : Louette-St-Pierre (FR33) 1870 - KBIN

OOST-VLAANDEREN : Sleidinge (ES46) 1877 - KBIN ; St-Amandsberg (ES55) 1931, 1937 - KBIN ; Gent (ES55) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Erembodegem (ES74) 1947 - KBIN

WEST-VLAANDEREN : Brugge (ES17) 1953 - KBIN

G. gryllotalpa is een westpalearctische soort, die tot Centraal-Engeland en Zuid-Zweden wordt aangetroffen. Ze leeft ondergronds op vochtige plaatsen, zowel in tuinen als in de vrije natuur. Imago's werden in ons land aangetroffen van maart tot oktober.

TETRIGIDAE

23. *Tetrix subulata* (LINNAEUS, 1758)

Zeggedoorntje

Gryllus Bulla subulatus LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:428*Tetrix subulata* (L.), WESMAEL, 1838:596 - FINOT, 1884:32 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:101, fig. 71, 75, 177, kt. 30*Tettix subulata* (L.), SELYS, 1862:156-157 - SELYS, 1868:35, 38, 41-42 - BORMANS, 1883:xxii - SELYS, 1888:115 - BAMPs, 1889:20*Tettix attenuata* SELYS, 1862:156-157 - SELYS, 1888:115*Tettix subulata* var. *attenuata*, SELYS, 1868:35, 38, 41-42*Tettix subulatus* (L.), SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:41 - BURR, 1913:21*Acrydium subulatum* (L.), LESTAGE, 1922:122 - CARPENTIER, 1942(1):2, 4, 5, 7, 13, 14, 16, fig. 1-10 - CARPENTIER, 1942(2):3, 10, 11, fig. 19, 35 - CARPENTIER, 1943:10-11, 12 - GOETGHEBUER, 1953:141*Acrydium subulatum* f. *attenuata* (SELYS), CARPENTIER, 1942(1):7 - CARPENTIER, 1942(2):10, 11, fig. 20*Acrydium subulatum* f. *macroptera*, CARPENTIER, 1942(2):10, fig. 20*Acrydium subulatum* var. *attenuatum* (SELYS), GOETGHEBUER, 1953:141*Tetrix subulata attenuata* (SELYS), CARPENTIER, 1954:119

T. subulata werd door WESMAEL (1838) uit ons land gemeld zonder een precieze vindplaats. De soort is verspreid over het hele land.

Vindplaatsen (KAART 23) :

ANTWERPEN : Kalmthout (FS09) 1872 - KBIN ; Rijmenam (FS15) 1943 - KBIN ; Emblen (FS17) 1942 - FSAG ; Grobbendonk (FS27) 1877

BRABANT : Asse-ter-Heide (ES84) 1944 - FSAG ; St-Genesius-Rode (ES92) 1881, 1944 - KBIN ; Strombeek-Bever (ES94) 1979 - DVRI ; Wommel (ES94) 1985 - FSAG ; Groenendaal (FS02) 1867 - KBIN ; Hoeilaart (FS02) 1870 - KBIN ; Meerbeek (FS03) 1940 - KBIN ; Berg (FS04) 1876 - KBIN ; Schaffen (FS45) 1881 - KBIN ; Ukkel (ES92) 1879 - KBIN ; Vivier d'Oie (ES92) 1892 - KBIN ; Brussel (ES93) s.d., 1873, 1878, 1879, 1881, 1901 - KBIN ; Vorst (ES93) 1876, 1877, 1881 - KBIN , 1882 - BORMANS (1883) ; Elsenne (ES93) 1880, 1881 - KBIN ; Laken (ES93) 1934 - KBIN ; St-Gillis (ES93) 1870 - KBIN ; St-Joost-ten-Node (ES93) 1879 - KBIN ; Oudergem (FS03) 1881 - KBIN ; Rood Klooster (FS03) 1881, 1942 - KBIN , 1882 - BORMANS (1883) ; St-Lambrechts-Woluwe (FS03) 1892 - KBIN ; Forêt de la Houssière (ES80) 1879 - KBIN ; Ittre (ES81) 1946 - KBIN ; La Hulpe (FS02) 1974 - FSAG ; Rosières (FS02) 1985 - FSAG ; Mont-St-Guibert (FS11) 1972 - FSAG ; Nil-St-Vincent (FS11) 1881 - KBIN

HAINAUT : Bléharies (ER29) 1985 - FSAG ; Beloeil (ER59) 1963 - KBIN ; Ville-Pommeroeul (ER59) 1952 - KBIN ; Ghlin (ER69) 1877 - KBIN, 1945 - FSAG ; Casteau (ER79) 1968 - FSAG ; Morlanwelz (ER89) 1973 - FSAG ; Forges-lez-Chimay (ER94) 1963 - KBIN ; Virelles (ER94) 1972 - FSAG ; Froid-Chapelle (ER95) 1985 - FSAG ; Tournai (ES20) 1881 - KBIN ; Bois de la Providence (ES60) 1943 - KBIN ; Braine-le-Comte (ES80) 1874 - KBIN

LIEGE : Comblain-Fairon (FR79) 1952 - KBIN ; Moha (FS50) 1977 - KBIN ; Neuville-sur-Meuse (FS60) 1936 - KBIN ; Ombret (FS60) 1938, 1952 - KBIN ; Flémalle (FS70) 1972 - FSAG ; Tilff (FS80) s.d. - KBIN ; Vivegnis (FS81) 1943 - KBIN ; Visé (FS82) s.d. - KBIN ; Lixhe (FS82) 1938, 1950 - KBIN ; Loën (FS82) 1933, 1942 - KBIN, 1942 - FSAG ; Montagne-St-Pierre (FS82) 1949 - KBIN ; Val Dieu (FS91) 1920 - KBIN ; Blegny (FS91) s.d. - CARPENTIER (1942) ; Dalhem (FS92) 1916 - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - SELYS (1868) ; Baraque Michel (KB90) s.d. - BURR (1913) ; Warche (KA99) 1952 - KBIN

LIMBURG : Kermt (FS54) 1877 - KBIN ; Diepenbeek (FS74) 1941 - KBIN ; Zutendaal (FS74) 1950 - KBIN ; Lanaken (FS84) 1933,1934 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - SELYS (1868)

LUXEMBOURG : Saint-Mard (FQ89) 1972 - FSAG ; Mussy-la-Ville (FQ99) 1971 - FSAG ; Carlsbourg (FR42) 1870 - KBIN ; Muno (FE50) 1985 - BOOSTEN ; St-Hubert (FR64) s.d. - KBIN ; Arlon (GROO) 1901 - KBIN ; Bonnert (GRO1) 1974 - FSAG

NAMUR : Vallée de la Molignée (FR27) 1881 - KBIN ; Silenrieux (FR06) 1947 - KBIN ; Mariembourg (FR05) 1863 - SELYS (1868) ; Jemeppe-sur-Sambre (FR19) 1984 - FSAG ; Louette-St-Pierre (FR33) 1870 - KBIN ; Baronville (FR35) 1985 - FSAG ; Mahoux (FR35) 1969 - FSAG ; Winenne (FR35) 1952 - KBIN ; Bauche (FR37) 1880 - KBIN ; Profondeville (FR38) 1984 - FSAG ; Lavaux-Ste-Anne (FR45) 1965 - FSAG ; Houyet (FR46) 1954 - KBIN ; Emptinne (FR47) 1974 - FSAG ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Vézin (FR49) 1879 - KBIN ; Villers-sur-Lesse (FR55) 1936 - KBIN ; Mont-Gauthier (FR56) 1963 - FSAG ; Fronville (FR77) 1961 - FSAG ; Gembloux (FS10) 1972 - FSAG ; Sauvenière (FS20) 1985 - FSAG ; Hanret (FS30) 1972 - FSAG ; Bierwart (FS40) 1985 - FSAG ; Pontillas (FS40) 1972 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : Leupegem (ES43) 1943 - KBIN ; Schelderode (ES44) 1942 - KBIN ; Drongen (ES45) 1902 - KBIN ; Vinderhoute (ES45) 1923 - KBIN ; Everbeek (ES52) 1880 - KBIN ; Destelbergen (ES55) 1918,1941,1942,1943,1944 - KBIN ; Gent (ES55) 1902 - KBIN ; Heusden (ES55) 1942,1944,1945 - KBIN ; Melle (ES55) 1942,1943,1945 - KBIN ; St-Amandsberg (ES55) 1941,1942,1943,1944 - KBIN ; Oostakker (ES56) 1943 - KBIN ; Zaffelare (ES56) 1945 - KBIN ; Assenede (ES57) 1881,1943 - KBIN ; Overmere (ES65) 1945 - KBIN ; Vlassenbroek (ES85) 1982 - DVRI

WEST-VLAANDEREN : Kemmel (DS82) 1920 - KBIN ; Heist (ES18) 1901 - KBIN

DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog vindplaatsen in de omgeving van De Panne en van de westelijke Ourthe. Op het kaartje werden volgende niet lokaliseerbare plaatsen weggelaten : Campine s.d. - BURR (1913) ; Crans 1973 - FSAG ; Gigneulx (1972) FSAG ; Marquillies 1973 - FSAG ; Vireux 1896 - KBIN ; BRABANT : Forêt de Soignes 1942 - KBIN ; Petit Rosière 1985 - FSAG ; WEST-VLAANDEREN : dunes s.d. - SELYS (1868).

T. subulata is een westpalearctische soort, die tot in Noord-Zweden wordt aangetroffen. Ze komt voor op allerlei vochtige plaatsen, zoals de oevers van vijvers en meren, moerassen en tijdelijke waterplassen. In ons land komen twee generaties voor, die zich vermoedelijk onafhankelijk van elkaar ontwikkelen ; de eerste als imago van half maart tot begin mei , de tweede als imago van begin augustus tot half november. De eerste generatie is het meest talrijk.

24. *Tetrix ceperoi* (BOLIVAR, 1887)

Acrydium ceperoi BOLIVAR, 1887, An. Soc. Esp. Hist. Nat., 16: 100-101 - CARPENTIER, 1942(1): 2, 14 - CARPENTIER, 1942(2): 11, 12, fig. 21, 36

- CARPENTIER, 1943: 11 - GOETGHEBUER, 1953: 141

Tetrix ceperoi (BOL.), CARPENTIER, 1954: 120 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983: 101, fig. 74, 178, kt. 31 - DEVRIESE, 1984: 400

T. ceperoi werd voor het eerst in ons land gesignaleerd door CARPENTIER (1942), die materiaal van deze soort vond uit de Kempen (verzameling DE SELYS), uit Heist en De Panne (beide verzameld door GOETGHEBUER). De soort lijkt vooral aan

de kust voor te komen; daarnaast zijn er in de verzameling van het KBIN te Brussel drie exemplaren aanwezig uit de Kempen en uit de Famenne.

Vindplaatsen (KAART 24) :

ANTWERPEN : Herentals (FS27) 1878 - KBIN ; Arendonk (FS48) 1921 - KBIN
 NAMUR : Winenne (FR35) 1951 - KBIN
 WEST-VLAANDEREN : De Panne (DS76) 1935 - CARPENTIER (1942), 1930 - KBIN ;
 1985 - FSAG ; Koksijde (DS76) 1937 - KBIN ; Oostduinkerke (DS76) 1980 - DVRI ;
 Heist (ES18) 1909 - CARPENTIER (1942)

Op het kaartje werd niet opgenomen : Campine s.d. - KBIN.

T. ceperoi is een Zuid-Europese soort die tot Zuid-Engeland en Nederland voorkomt. Ze bewoont in het noorden van haar verspreidingsgebied vochtige duinvalleien en vennetjes in de heide. In ons land werden imago's waargenomen van begin april tot half juni en van eind augustus tot half september.

25. *Tetrix undulata* (SOWERBY, 1806)

Gewoon doorntje

Acridium undulatum SOWERBY, 1806, Brit. Misc. 2:28, pl. 74, fig. 2
Tetrix bipunctata (L.), WESMAEL, 1838:596
Tettix bipunctata (L.), SELYS, 1862:157 - SELYS, 1868:35-36, 38, 41-42 - BORMANS, 1883:xxii -
 FINOT, 1884:32 - SELYS, 1888:115 - BAMPs, 1889:20
Tettix obscura (HAGENB.), SELYS, 1862:157 - SELYS, 1888:115
Tettix bipunctata var. *obscura*, SELYS, 1868:35
Tettix bipunctatus (L.), SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:41 - BURR, 1913:22
Acrydium bipunctatum (L.), LESTAGE, 1922:122
Acrydium vittatum (ZETT.), CARPENTIER, 1942(1):2, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, fig. 11-14 -
 CARPENTIER, 1942(2): 8, 9, fig. 18, 25, 28, 29, 32, 34 - CARPENTIER, 1943:1, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 16, fig. 49-54 -
 GOETGHEBUER, 1953:141
Acrydium vittatum f. *brachyptera*, CARPENTIER, 1942(2):9
Acrydium vittatum f. *Sjöstedti* HAIJ, CARPENTIER, 1942(2):9 - CARPENTIER, 1943:4
Acrydium vittatum f. *macroptera* HAIJ, CARPENTIER, 1942(2):9 - CARPENTIER, 1943:16, fig. 53-54
Acrydium vittatum var. *gavoyi* SAULCY, CARPENTIER, 1942(2):8
Tetrix undulata (SOW.), CARPENTIER, 1954:119-120 - DUIJM & KRIJSEMAN, 1983:103, fig. 13, 76, 180, kt. 35

Deze soort werd voor het eerst uit ons land gesignaleerd door WESMAEL (1838) onder de naam *T. bipunctata*; hij vermoedde dat het om de larve van *T. subulata* ging. Geruime tijd werden deze en de volgende twee soorten niet van elkaar onderscheiden, en pas in 1942 kon CARPENTIER de systematiek van deze moeilijke groep voor ons land ophelderen. *T. undulata* is de algemeenste *Tetrix*-soort en komt nagenoeg overal voor.

Vindplaatsen (KAART 25) :

ANTWERPEN : Hingene (ES86) 1881 - KBIN ; Antwerpen (ES97) 1936 - KBIN ;
 Berendrecht (ES98) 1938 - KBIN ; Duffel (FS06) 1949 - KBIN ; Kalmthout (FS09)
 1877, 1879, 1936, 1942, 1950 - KBIN ; Rijmenam (FS15) 1943 - KBIN ; St-Antonius
 (FS19) 1943 - KBIN ; Herentals (FS27) 1878, 1969 - KBIN ; Hoogstraten (FS29) 1918
 - KBIN ; Merksplas (FS29) 1917 - KBIN ; Westerlo (FS36) 1936 - KBIN ; Turnhout
 (FS38) 1943 - KBIN ; Postel (FS58) 1921, 1922 - KBIN
 BRABANT : Dworp (ES92) 1912 - KBIN, 1974 - FSAG ; St-Genesius-Rode (ES92)
 1944 - KBIN, 1972 - FSAG ; Hoeilaart (FS02) 1974 - FSAG ; Overijse (FS02) 1969
 - KBIN ; Kraainem (FS03) 1873 - KBIN ; Meerbeek (FS03) 1940 - KBIN ; Tervuren

(FS03) 1873,1878,1938 - KBIN ; Berg (FS04) 1938 - KBIN ; Kampenhout (FS04) 1984 - DVRI ; Heverlee (FS23) 1873 - KBIN ; Anderlecht (ES93) 1984 - FSAG ; Ganshoren (ES93) 1980 - DVRI ; Oudergem (FS03) 1873,1882 - KBIN ; Rood-Klooster (FS03) 1882 - KBIN, BORMANS (1883) ; Ittre (ES81) 1972 - FSAG ; Tubize (ES81) 1985 - FSAG ; Virginal (ES81) 1985 - FSAG ; Tilly (FS00) 1974 - FSAG ; Ohain (FS01) 1943 - KBIN ; Rixensart (FS01) 1972,1973,1985 - FSAG ; La Hulpe (FS02) 1973 - FSAG ; Mont-St-Guibert (FS11) 1878,1879 - KBIN ; Thorembais (FS21) 1965 - FSAG

HAINAUT : Roisin (ER47) 1973 - FSAG ; Harchies (ER49) 1974 - FSAG ; Roucourt (ER49) 1945 - FSAG ; Beloeil (ER59) 1963 - KBIN, MAL ; Ville-Pommeroeul (ER59) 1952,1962 - KBIN ; Masnuy-St-Pierre (ER69) 1985 - FSAG ; Casteau (ER79) 1968 - FSAG ; La Louvière (ER89) 1973 - FSAG ; Chimay (ER94) 1938 - KBIN, 1974 - FSAG ; Rance (ER95) 1974 - FSAG ; Erpion (ER96) 1985 - FSAG ; Jamioulx (ER97) 1983 - LEBRUN ; Chapelle-lez-Herlaimont (ER99) 1972 - FSAG ; Ellezelles (ES42) 1973 - FSAG ; Flobecq (ES52) 1972 - FSAG ; Braine-le-Comte (ES80) 1872,1873 - KBIN ; Nalinnes (FR07) 1972,1973 - FSAG ; Couillet (FR08) 1985 - FSAG ; Bouffioulx (FR08) 1985 - FSAG ; Villers Perwin (FR09) 1973 - FSAG ; Presles (FR18) 1955 - KBIN ; Tamines (FR18) 1973 - FSAG

LIEGE : Bas-Oha (FR59) 1971 - KBIN ; Hamoir (FR78) 1985 - FSAG ; Ferrières (FR88) 1970 - KBIN ; Aywaille (FR89) 1958 - KBIN ; Anthelt (FS50) 1971 - KBIN ; Neuville-sur-Meuse (FS60) 1936 - KBIN ; Ombret (FS60) 1937,1938, 1952 - KBIN ; Esneux (FS80) 1960 - FSAG ; Gomzé (FS80) 1942 - KBIN ; Sart-Tilman (FS80) 1937,1938,1942 - KBIN, 1974 - FSAG ; Streupas (FS80) 1937 - KBIN ; Tilff (FS80) s.d. - KBIN ; Trooz (FS80) 1943 - KBIN ; Kinkempois (FS81) 1942 - FSAG ; La Rochette (FS81) s.d. - KBIN ; Banneux (FS90) 1938 - KBIN ; Goffontaine (FS90) 1934 - KBIN ; Sassor (FS90) 1985 - FSAG ; St-Adelin (FS90) 1985 - FSAG ; Theux (FS90) 1962 - FSAG ; Francorchamps (GR09) 1900,1913,1916 - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - KBIN, 1968,1974 - FSAG ; Hockai (GR09) s.d.,1937,1938, 1939 - KBIN ; Herbiester (GS00) 1938 - KBIN ; Jalhay (GS00) 1972 - FSAG ; Solwaster (GS00) s.d. - KBIN ; Dison (GS01) 1985 - FSAG ; Forêt de Grunhault (GS01) 1960 - FSAG ; Aubel (GS02) 1971 - FSAG ; Bévercé (KA89) 1974 - FSAG ; Malmédy (KA89) 1935,1938 - KBIN ; Duso Mupa (KA89) 1937,1940 - KBIN ; Hoëgne (KA89) 1939 - KBIN ; Xhoffraix (KA89) 1938 - KBIN ; Mupa (KA89) 1938 - KBIN ; Trô Maret (KA89) 1953 - KBIN ; Les Stockai (KA89) 1938 - KBIN ; Burg Reuland (KA96) 1939 - KBIN ; Waimes (KA98) 1972 - FSAG ; Faymonville (KA98) 1985 - FSAG ; Botrange (KA99) 1938 - KBIN ; Baraque Michel (KB90) s.d. - KBIN ; Vallée de la Soor (KB90) 1938 - KBIN ; Barrage d'Eupen (KB91) 1960 - FSAG ; Eupen (KB91) 1984 - FSAG ; Hauset (KB92) 1960 - FSAG ; Neu-Moresnet (KB92) 1963 - FSAG ; Rocherath (LA09) 1973 - FSAG ; Losheimergraben (LA18) 1925 - KBIN ; Fringshaus (LB01) 1953 - KBIN

LIMBURG : Kermt (FS54) 1877 - KBIN ; Helchteren (FS66) 1950 - KBIN ; Genk (FS74) 1877,1912,1949 - KBIN, 1960 - FSAG ; Lanaken (FS84) s.d.,1873,1934, 1939 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN, 1983 - DVRI ; Remersdaal (GS02) 1933 - KBIN

LUXEMBOURG : Orval (FQ69) 1937 - KBIN,FSAG ; Villers-devant-Orval (FQ69) 1971 - KBIN ; Blans Sart (FR41) 1956 - KBIN ; Bouillon (FR41) 1972,1981 - FSAG ; Grand Hez (FR41) 1973 - FSAG ; Carlsbourg (FR42) 1870,1871 - KBIN ; Morthan (FR51) 1972 - FSAG ; Anloy (FR53) 1985 - FSAG ; Chiny (FR61) 1945 - KBIN ; Herbeumont (FR61) 1952 - KBIN ; Awenne (FR64) 1881 - KBIN ; Poix (FR64) s.d.,1871 - KBIN ; St-Hubert (FR64) s.d. - KBIN, 1983 - FSAG ; Nassogne (FR65) 1899 - KBIN ; Eneille (FR67) 1945 - KBIN ; Palange (FR78) 1985 - FSAG ; Buzenol (FR80) 1981 - KBIN ; Etalle (FR80) 1958 - KBIN ; Habay (FR81) 1974 - FSAG ; Mellier (FR81) 1943 - KBIN ; Mousny-Ortho (FR85) 1937 - KBIN ; Beausaint (FR86) 1985 - FSAG ; La Roche (FR86) 1937,1938,1939 - KBIN ; Vecmont (FR86) 1967 -

FSAG ; Chatillon (FR90) 1981 - KBIN ; Chantemelle (FR90) 1984 - (BEUKEBOOM) ; Stockem (FR90) 1982 - DVRI ; Nobressart (FR91) 1974 - FSAG ; Tintange (FR92) 1984 - BOOSTEN ; Livarxchamps (FR93) 1972 - FSAG ; Arlon (GRO0) s.d., 1935, 1937 - KBIN ; Bonnert (GRO1) 1974 - FSAG ; Vielsalm (GRO7) s.d. - KBIN

NAMUR : Felenne (FR34) 1965 - FSAG ; Couvin (FR04) 1974 - FSAG ; Cerfontaine (FR05) 1983 - FSAG ; Sautour (FR05) 1974 - FSAG ; Silenrieux (FR06) 1982 - LEBRUN ; Hanzinne (FR07) 1985 - FSAG ; Somzée (FR07) 1972 - FSAG ; Nismes (FR14) 1958 - KBIN, 1985 - FSAG ; Corroy-le-Chateau (FR19) 1974 - FSAG ; Mazy (FR19) 1972, 1973, 1985 - FSAG ; Vichenet (FR19) 1968 - FSAG ; Bioul (FR27) 1973 - FSAG ; Soye (FR29) 1985 - FSAG ; Spy (FR29) 1974 - FSAG ; Franc Bois (FR33) 1958 - KBIN ; Vencimont (FR34) 1965 - FSAG ; Feschaux (FR35) 1942 - KBIN, 1967 - FSAG ; Winenne (FR35) 1965 - FSAG, 1967 - KBIN ; Houx (FR37) 1947 - KBIN ; Lustin (FR38) 1973, 1985 - FSAG ; Ronchinne (FR38) 1973 - FSAG ; Wépion (FR38) 1972 - FSAG ; Jambes (FR39) 1972 - FSAG ; La Plante (FR39) 1974 - FSAG ; Namur (FR39) 1968 - FSAG ; Vedrin (FR39) 1985 - FSAG ; Ciergnon (FR45) 1972 - FSAG ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Villers-sur-Lesse (FR55) 1973 - FSAG ; Chevetogne (FR56) 1962 - FSAG ; Achet (FR57) 1972 - FSAG ; Pessoux (FR57) 1973 - FSAG ; Gembloux (FS10) 1965, 1967, 1968, 1972, 1973, 1974, 1985 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : Bellem (ES35) 1942 - KBIN ; Louise Marie (ES42) 1942 - KBIN ; Schelderode (ES44) 1942, 1944, 1945 - KBIN ; Vinderhout (ES45) 1922, 1942 - KBIN ; Destelbergen (ES55) 1941, 1942 - KBIN ; Heusden (ES55) 1942 - KBIN ; Melle (ES55) 1903, 1941, 1942, 1943 - KBIN ; Oostakker (ES56) 1943 - KBIN ; Meldert (ES74) 1965 - FSAG

WEST-VLAANDEREN : De Panne (DS76) 1935 - KBIN ; Staden (ES04) 1881 - KBIN ; Knokke (ES18) 1948 - KBIN ; Beernem (ES26) 1943 - KBIN

Op het kaartje werden volgende niet lokaliseerbare plaatsen weggelaten :

Campine s.d. - KBIN ; Ciendelour 1972 - FSAG ; Dions 1965 - FSAG ; Histreux s.d. - KBIN ; Hoëgne 1939 - KBIN ; Maze 1985 - FSAG ; Nerenbos 1944 - KBIN ; Porcheresse 1972 - FSAG ; Stockem 1919 - KBIN ; Villers-Tortru 1972 - FSAG ; Maartensdijk 1879 - KBIN ; BRABANT : Forêt de Soignes 1943, 1944 - KBIN ; LIEGE : Longloup 1940 - KBIN ; Hautes Fagnes Ancienne Frontière 1940 - KBIN ; NAMUR : Bossière 1973, 1974 - FSAG ; WEST-VLAANDEREN : dunes s.d. - SELYS (1868).

T. undulata is een West-Europese soort die van het zuiden van Skandinavië tot Midden-Spanje voorkomt en oostelijk tot Polen. Ze bewoont vooral vochtige plaatsen in heidegebieden, maar daarnaast ook allerlei graslanden en open plekken in het bos. In ons land komen twee generaties voor. De eerste komt als imago voor van eind maart (zelden ook reeds tijdens de winter) tot half juli; de tweede van begin augustus tot begin oktober (zelden tot begin november).

26. *Tetrix bipunctata* (LINNAEUS, 1758)

Gryllus Bulla bipunctatus LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:427

Acrydium bipunctatum (L.), CARPENTIER, 1942(1):2, 14 - CARPENTIER, 1942(2):4, 5, 6, fig. 22, 26, 30, 33 - CARPENTIER, 1943:2, 3, 4, 5, 6, 7, fig. 41-47 - GOETGHEBUER, 1953:141

Acrydium bipunctatum f. *subaptera* HAIJ, CARPENTIER, 1942(2):5, fig. 16 - CARPENTIER, 1943:16, fig. 41-42

Acrydium bipunctatum f. *brachyptera* HAIJ, CARPENTIER, 1942(2):5 - CARPENTIER, 1943:16, fig. 43-46

Acrydium bipunctatum f. *acuminata* HAIJ, CARPENTIER, 1942(2):5 - CARPENTIER, 1943:3

Acrydium bipunctatum f. *Bohemani* HAIJ, CARPENTIER, 1942(2):5 - CARPENTIER, 1943:3, 6

Acrydium bipunctatum f. *macroptera* HAIJ, CARPENTIER, 1942(2):5 - CARPENTIER, 1943:4, 16, fig. 47-48

Tetrix bipunctata (L.), CARPENTIER, 1954:118-119 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:103, fig. 77, kt. 33

Alle vermeldingen van deze soort voor 1942 moeten gerekend worden tot de vorige of tot de volgende soort. CARPENTIER (1942) komt de eer toe het eerste zekere voorkomen van de soort in België te hebben gepubliceerd. Het betreft één enkel exemplaar dat in juli 1876 door SIMON te Postel werd verzameld. Achteraf werd *T. bipunctata* slechts tweemaal verzameld, ditmaal in de provincie Luxemburg.

Vindplaatsen (KAART 26) :

ANTWERPEN : Postel (FS58) 1876 - KBIN

LUXEMBOURG : Chanly (FR54) 1973 - FSAG ; Etalle (FR80) 1958 - KBIN.

Voorts bevinden zich in de verzameling van het KBIN nog twee exemplaren zonder vindplaatsetiket, die verzameld werden in vorige eeuw door VAN VOLXEM en TOURNEUR. De vindplaats die door DUIJM & KRUSEMAN (1983) wordt aangegeven op de verspreidingskaart (St-Hubert) betreft de volgende soort.

T. bipunctata is vermoedelijk een boreo-alpiene soort, die in Skandinavië, de Alpen en enkele daartussen liggende kleinere gebieden voorkomt. Ze bewoont zeer droge, schaars begroeide grashellingen. In ons land zijn alle vangsten gedaan in de maanden juli en augustus.

27. *Tetrix tenuicornis* SAHLBERG, 1893

Tettix tenuicornis SAHLBERG, 1893, Medd. Soc. Faun. Flor. Fenn., 19:47

Tetrix tenuicornis (SAHLBERG), CARPENTIER, 1953:120 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:103, fig.72,78,179, kt.34

Tetrix nutans (HAGENBACH), BOOSTEN & DEVRIESE, 1984:46

Acrydium tenuicorne (SAHLB.), CARPENTIER, 1942(1):2,14 - CARPENTIER, 1942(2):6,7,8, fig.17,23,24,27,31 - CARPENTIER, 1943:1,4,6,7,9,16, fig.37-40 - GOETGHEBUER, 1953:140

Acrydium tenuicorne macroptera HAIJ, CARPENTIER, 1942(2):7

Acrydium tenuicorne explicata EBNER, CARPENTIER, 1943:16, fig.39-40

Ook deze soort werd voor het eerst onderscheiden door CARPENTIER (1942). De oudste vondst dateert evenwel reeds uit vorige eeuw : het oudste gedateerde materiaal is afkomstig uit Haren (Brussel) en dateert uit 1874 (DELECOLLE).

T. tenuicornis komt vooral voor in gebieden met kalkhoudende bodem : de oostelijke oever van de Zenne, de bovenlopen van Dender en Dijle, de vallei van de Maas, de Calestienne en de Gaume. Voorts is de soort op enkele geïsoleerde plaatsen gevonden.

Vindplaatsen (KAART 27) :

BRABANT : Melsbroek (FS04) 1876 - KBIN ; Aarschot (FS25) 1882 - KBIN ; Bosvoorde (ES92) 1881 - KBIN ; Ukkel (ES92) 1876 - KBIN ; Haren (ES93) 1874 - KBIN ; Elsene (ES93) 1880 - KBIN ; La Cambre (ES93) 1881 - KBIN ; Schaarbeek (ES93) 1881 - KBIN ; St-Gillis (ES93) 1879 - KBIN ; Rood Klooster (FS03) 1879,1881 - KBIN ; Vieux-Genappe (FS00) 1876 - KBIN ; Mont-St-Guibert (FS11) 1879 - KBIN

HAINAUT : Soignies (ES70) 1985 - FSAG

LIEGE : Bas-Oha (FR59) 1971,1979 - KBIN ; Xhoris (FR89) 1983 - KBIN ; Amay (FS60) 1971 - KBIN ; Yernée (FS60) 1943 - KBIN ; Horion-Hozémont (FS61) 1881 - KBIN ; Tilff (FS80) s.d. - KBIN ; Lixhe (FS82) 1934,1938 - KBIN ; Loën (FS82) 1942 - KBIN ; Chokier (FS70) s.d. - CARPENTIER (1942)

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1980 - DVRI ; Virton (FQ89) s.d. - CARPENTIER (1942) ; Tellin (FR55) 1974 - KBIN ; St-Hubert (FR64) s.d. - KBIN ; Rossignol

(FR71) 1979 - BOOSTEN ; Arlon (GR00) s.d. - CARPENTIER (1942)

NAMUR : Winenne (FR36) 1950 - KBIN ; Dinant (FR36) 1880 - KBIN ; Jambes (FR39) 1972 - FSAG ; Bure (FR65) 1971,1974 - KBIN ; Gembloux (FS10) 1973 - FSAG ; Jemelle (FR65) 1985 - FSAG

Niet opgenomen is : WEST-VLAANDEREN : Knokke s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; het betreffende exemplaar behoort tot *T. undulata*.

T. tenuicornis is een palearctische soort die in Europa enkel schijnt te ontbreken in Groot-Brittannië, het grootste deel van Skandinavië en Zuid-Spanje. In ons land bewoont ze kalkgraslanden, droge graslanden op zand en bosranden. Er komen vermoedelijk twee generaties voor. De eerste werd in België als imago gevonden van begin mei tot begin juli, de tweede van eind juli tot eind september.

CATANTOPIDAE

Catantopinae

28. *Miramella alpina* (KOLLAR, 1833)

Gryllus alpinus KOLLAR, 1833, Beitr. Landeskunde Oesterr., 3:83-84

Podisma (Miramella) alpina (KOLL.), CARPENTIER, 1951:104-105

Podisma alpina (KOLL.), GOETGHEBUER, 1953:145

Miramella subalpina (FISCHER), DUIJM & KRUSEMAN, 1983:105, fig.81,181

CARPENTIER (1951) vermeldde de vangst van een mannetje te Torgny door GOETGHEBUER in juli van 1950. Volgens GOETGHEBUER (1953) zou het exemplaar door BRAY gevangen zijn. Sedertdien werden geen nieuwe vondsten meer gedaan.

Vindplaats (KAART 28) :

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1950 - KBIN.

M. alpina is een Centraal-Europese, montane soort, die van de Pyreneeën tot de Karpaten voorkomt. Ze is licht hygrofiel en bewoont vochtige weiden en veengebieden. In het buitenland komen imago's voor van juli tot oktober (HARZ, 1975).

Calliptaminae

29. *Calliptamus italicus* (LINNAEUS, 1758)

Gryllus locusta italicus LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:432

Caloptenus italicus (L.), SELYS, 1888:114 - SELYS, 1892:498 - LAMEERE, 1900:6

Calliptamus italicus (L.), LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:145 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:105, 166, fig. 80, 182, kt. 37

Deze soort werd voor het eerst gevangen te Torgny op 2 september 1898 door BRAY (LAMEERE, 1900). Tot 1907 was *C. italicus* er vrij algemeen, maar ze werd er steeds zeldzamer (GOETGHEBUER, 1953) en komt er momenteel niet meer voor.

Vindplaats (KAART 29) :

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1898, 1900, 1907 - KBIN

Voorts is er nog een onzekere waarneming zonder vindplaatsvermelding door M. BOUILLON (SELYS, 1888).

C. italicus is een zuidpalearktische soort, die noordelijk tot Torgny en het Maindal werd aangetroffen. Ze leeft op warme stenige plaatsen met weinig begroeiing. In ons land werd ze waargenomen in augustus en september, elders komt ze voor van juli tot oktober (HARZ, 1975).

ACRIDIDAE

Locustinae

30. *Psophus stridulus* (LINNAEUS, 1758)

Klappersprinkhaan

Gryllus locusta stridulus LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:432

Pachytylus stridulus (L.), SELYS, 1862:154 - SELYS, 1868:38

Psophus stridulus (L.), FINOT, 1884:31 - SELYS, 1888:106, 114 - BAMPs, 1889:7, 11, 24 - SELYS, 1892:498 - SELYS, 1899:449 - BURR, 1908:118 - BURR, 1913:19 - LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:144 - KRUSEMAN & JEEKEL, 1973:66-67 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:67, 107, 166, 168, fig. 85, 184, kt. 39

Pachytylus stridulus (FISCHER), BAMPs, 1888:5-6

P. stridulus werd te Lanaken gevangen door FOLOGNE op 12 augustus 1862 (DE SELYS-LONGCHAMPS, 1862). Behalve dit ene exemplaar (een mannetje) is nog een andere oude waarneming van dezelfde plaats door MAURISSEN (BAMPs, 1889).

Vindplaats (KAART 30) :

LIMBURG : Lanaken (FS84) 1862 - KBIN, s.d. - BAMPs (1889)

De vondst te Perche (Wierde) (GOETGHEBUER, 1953) behoort tot *Oedipoda caerulescens*.

P. stridulus is een palearktische soort die van Finland tot Joegoslavië voorkomt. Ze bewoont droge berggraslanden, heiden, bosranden en woudsteppen. In het buitenland worden imago's waargenomen van juli tot oktober (HARZ, 1975).

31. *Locusta migratoria* LINNAEUS, 1758 Europese treksprinkhaan*Gryllus Locusta migratorius* LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:432*Oedipoda migratoria* (L.), SELYS, 1849:626-628*Pachytylus migratorius* (L.), SELYS, 1862:153-154 - SELYS, 1868:32-35, 38 - FINOT, 1884:31 -

SELYS, 1888:106, 114 - BAMPs, 1889:24-26 - SELYS, 1892:498 - SELYS, 1899:449 - BURR, 1913:19

Pachytylus migratorius var. *cinerascens* (FAB.), SELYS, 1862:153-154*Pachytylus cinerascens* (FAB.), SELYS, 1868:32-35, 38-39 - FINOT, 1884:31 - SELYS, 1888:114 - BAMPs, 1889:8, 26, 36 - SELYS, 1899:449*Pachytylus cinerascens* var. *virescens* SELYS, 1868:32 - SELYS, 1888:114 - BAMPs, 1889:26*Pachytylus cinerascens* var. *fuscescens*, SELYS, 1868:32*Pachytylus cinerascens* var. *obscurior*, SELYS, 1868:32, 34 - BAMPs, 1889:26*Pachytylus danicus* (L.), LAMEERE, 1900:41 - BURR, 1908:118 - BURR, 1913:19*Locusta migratoria* (L.), LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:144 - DUIJN & KRUSEMAN, 1983:67, 107, 166, fig. 185, kt. 40*Locusta migratoria* var. *danica* (L.), GOETGHEBUER, 1953:144*Locusta migratoria migratoria* (L.), KRUSEMAN, 1974:76-80

De oudste waarnemingen van deze soort dateren van het begin van vorige eeuw (DE SELYS-LONGCHAMPS, 1849) toen meermaals zwervende groepen of individuen ons land bereikten. Deze dieren behoren tot de trekkende fase (*gregaria*) van de treksprinkhaan. In het bewaarde museummateriaal kunnen twee ondersoorten onderscheiden worden: *L. migratoria cinerascens* (FABRICIUS, 1781) uit Zuid-Europa werd te Longchamps gevangen, *L. migratoria migratoria* uit Oost-Europa werd te Longchamps en te Malmédy gevangen. Tot welke ondersoort de overige waarnemingen behoren is niet bekend.

De oudste vangsten van de solitaire fase (*solitaria*) zijn afkomstig uit de Kempen (FOLOGNE & TENNSTEDT leg.). Tot ongeveer veertig jaar geleden werd deze fase daar gevonden aan de oever van vennen en vijvers. Nadien zijn geen waarnemingen meer gedaan. Alle exemplaren van de solitaire fase behoren tot de ondersoort *cinerascens*.

Vindplaatsen (KAART 31):

fase *gregaria*

LIEGE: Huy (FR59) 1828 - SELYS (1849); Longchamps (FS51) 1849, 1859, 1861, 1862 - KBIN, SELYS (1849, 1862); Liège (FS81) 1849 - SELYS (1849); Malmédy (KA89) s.d. - KBIN

NAMUR: Namur (FR39) s.d. - SELYS (1849)

Niet opgenomen zijn de niet lokaliseerbare plaatsen: Belgique 1822 - SELYS (1849); toutes nos provinces 1859 - SELYS (1862); Hesbaye s.d. - SELYS (1868).

fase *solitaria*

ANTWERPEN: Oud-Turnhout (FS38) 1944 - KBIN; Turnhout (FS38) s.d. - KBIN; Mol (FS47) 1901 - KBIN

BRABANT: Diest (FS45) s.d. - SELYS (1868); Leuven? (FS13) s.d. - KBIN

LIMBURG: Kamp van Beverlo (FS56) 1901 - KBIN; Diepenbeek (FS64) s.d. - KBIN; Bokrijk (FS74) s.d. - KBIN; Genk (FS74) s.d. - KBIN; Lanaken (FS84) 1873 - KBIN; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN; Munsterbilzen (FS74) 1865 - SELYS (1868)

Niet opgenomen zijn de niet lokaliseerbare plaatsen : Campine s.d. - SELYS (1862) ; Flandre s.d. - SELYS (1849) en de exemplaren met een fout vindplaatsetiket : Val de la Lesse et de l'Hermeton 1900 - KBIN.

L. migratoria migratoria komt voor in Oost-Europa en Azië, *L. migratoria cinerascens* in Zuid-Europa van Spanje tot Griekenland. De solitaire fase van beide ondersoorten bewoont moerassen; in ons land werden de dieren steeds aangetroffen rond vijvers en in vennen. De gregaire fase kan overal opduiken en komt slechts voor tijdens warme en droge jaren. In ons land werden imago's van de solitaire fase waargenomen in augustus en september. In Zuid-Europa komen die evenwel het hele jaar voor.

32. *Oedipoda caerulescens* (LINNAEUS, 1758) Blauwvleugel

Gryllus Locusta caerulescens LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:432

Acrydium (Eusternum) caerulescens (L.), WESMAEL, 1838:596

Oedipoda caerulescens (L.), SELYS, 1862:154-155 - FINOT, 1884:30 - SELYS, 1888:113 - BAMPs, 1889:24 - LAMEERE, 1900:41 - LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:144 - BOOSTEN & DEVRIESE, 1984:46

Aedipoda caerulescens (L.), SELYS, 1868:35, 37-38, 42

Oedipoda caerulescens (L.), SELYS, 1899:449 - NAVAS, 1906:57 - BURR, 1908:118 - BURR, 1913:18 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:109, 165, fig. 17, 18, 86, 186, 187b, kt. 41 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:46

Deze soort werd reeds door WESMAEL in 1838 gesignaleerd, evenwel zonder een precieze vindplaats. Ze komt lokaal voor in het hele land, vooral in de duinen, de Kempen, de valleien van de Maas en haar bijrivieren en de Gaume.

Vindplaatsen (KAART 32) :

ANTWERPEN : Kalmthout (FS09) 1884, 1948 - KBIN ; Oud-Turnhout (FS38) 1943, 1944 - KBIN ; Mol (FS47) 1900 - KBIN ; Postel (FS58) 1876, 1922, 1945 - KBIN
BRABANT : Keerbergen (FS15) s.d. - KBIN ; omg. Leuven (FS13) s.d. - SELYS (1862)

HAINAUT : Laplaigne (ER39) 1985 - FSAG ; Bernissart (ER49) 1878 - KBIN ; Hensies (ER48) 1980 - DECLEER (in litt.) ; Harchies (ER49) 1980 - DECLEER (in litt.) ; St-Ghislain (ER58) 1959 - MAL, 1959, 1961 - KBIN ; Jemappes (ER68) 1983 - FSAG ; Harmignies (ER78) 1945 - KBIN ; Jamioulx (ER97) 1982, 1983 - LEBRUN ; Mont-sur-Marchienne (ER98) 1983 - FSAG ; Courcelles (ER99) 1984 - FSAG ; Marcinelle (FR08) 1983, 1985 - FSAG

LIEGE : Seilles (FR49) 1945 - KBIN ; Huy (FR59) s.d. - SELYS (1888) ; Bas-Oha (FR59) 1971 - KBIN ; Amay (FS60) 1971 - KBIN ; Bellaire (FS81) 1936 - KBIN ; Beyne (FS81) 1932, 1940 - FSAG ; Wandre (FS81) 1984 - FSAG ; Visé (FS82) s.d., 1938, 1940, 1943 - KBIN ; Montagne St-Pierre (FS82) 1947 - KBIN ; Val Dieu (FS91) 1937 - KBIN ; Warsage (FS92) 1959 - KBIN ; Morsenet (GS02) 1962, 1985 - FSAG

LIMBURG : Diepenbeek (FS64) 1900 - KBIN ; Lommel (FS67) 1911 - KBIN, 1960 - FSAG ; Neerpelt (FS67) 1951 - KBIN ; Genk (FS74) s.d. - KBIN ; Lanaken (FS84) 1873, 1934 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN ; Voeren (FS92) 1983 - FSAG

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1946 - FSAG, 1950, 1953 - KBIN ; Muno (FF50) 1950 - KBIN ; Morthan (FR51) 1964 - KBIN ; Tohogne (FR78) 1944 - FSAG ; Croix-Rouge (FR80) 1976 - BOOSTEN ; Etalle (FR80) 1958 - KBIN ; Arlon (GR00) s.d. - KBIN ; Gaichel (GR00) s.d. - KBIN

NAMUR : Louette-St-Pierre (FR33) 1870 - KBIN ; Beauraing (FR35) 1984 - FSAG ; Dinant (FR36) 1876 - KBIN ; Yvoir (FR37) 1948 - KBIN ; Fonds de Leffe

(FR37) 1906 - NAVAS (1906) ; Perche (Wierde) (FR38) 1873 - KBIN ; Wiesme (FR45) 1972 - FSAG ; Houyet (FR46) 1942 - KBIN ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Frandeux (FR56) 1938 - KBIN

OOST-VLAANDEREN : Heusden (FR56) 1938 - KBIN

WEST-VLAANDEREN : De Panne (DS76) s.d., 1935, 1947 - KBIN ; Adinkerke (DS76) 1979 - DECLEER (in litt.) ; Oostduinkerke (DS76) 1979 - DVRI ; Oostende (DS97) s.d. - KBIN ; Den Haan (ES07) 1925 - KBIN ; Blankenberge (ES08) 1878, 1909 - KBIN ; Wenduine (ES08) 1960 - FSAG ; Brugge (ES17) 1985 - DECLEER (in litt.) ; Heist (ES18) 1901 - KBIN ; Knokke (ES18) 1921, 1938 - KBIN

Volgende niet precies lokaliseerbare plaatsen werden weggelaten : Havard 1942 - KBIN ; LIMBURG : omgeving Hasselt s.d. - BAMPs (1889) ; NAMUR : Parc Naturel Viroin Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984) ; WEST-VLAANDEREN : dunes s.d. - SELYS (1868) ; littoral s.d. - KBIN. Ook de foute vindplaats : Val de la Lesse et de l'Hermeton 1900 - KBIN, werd niet opgenomen.

Op hun verspreidingskaart geven DUIJM & KRUSEMAN (1983) nog een aantal andere vindplaatsen aan in de Antwerpse Kempen.

O. caerulea is een palearctische soort die van Zuid-Zweden tot Noord-Afrika voorkomt. Ze bewoont schaars begroeide plaatsen, zoals duinen, heide, rotsen en recent door de mensen gecreëerde biotopen, zoals terrils en spoorwegdijken. In ons land werden imago's waargenomen van eind juni tot begin oktober. De soort is beschermd in België.

33. *Mecostethus grossus* (LINNAEUS, 1758)

Moerassprinkhaan

Gryllus Locusta grossus LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:433

Acrydium grossum (L.), WESMAEL, 1838:595

Stethophyma grossum (L.), SELYS, 1862:152 - SELYS, 1868:31, 37-38

Mecostethus grossus (L.), FINOT, 1884:26 - SELYS, 1888:111 - BAMPs, 1889:23-24 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:38 - BURR, 1908:117 - BURR, 1913:17 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:67, 111, 163, 168, fig. 96c, 192, 231, kt. 46

Stethophyma grossum (L.), LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:144

Ook deze soort werd voor het eerst gesignaleerd door WESMAEL (1838), zonder een precieze vindplaats. Ze is bekend van een vrij groot aantal vindplaatsen, voornamelijk in Laag- en Midden-België. De laatste vijftig jaar werden slechts weinig waarnemingen genoteerd.

Vindplaatsen (KAART 33) :

ANTWERPEN : Duffel (FS06) 1949 - KBIN ; Kalmthout (FS09) s.d. - KBIN ; Turnhout (FS38) 1918 - KBIN ; Mol (FS47) 1901 - KBIN ; Arendonk (FS48) s.d. - KBIN ; Postel (FS58) 1921 - KBIN

BRABANT : Berg (FS04) 1876 - KBIN ; Laken (ES93) s.d., 1895 - KBIN ; Braine l'Alleud (ES91) 1895 - KBIN

LIMBURG : Genk (FS74) 1916 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - SELYS (1868)

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Orval (FQ69) 1900 - KBIN ; Gaichel (GROO) 1863 - KBIN

NAMUR : Halloy (FR47) s.d. - KBIN

OOST-VLAANDEREN : Schelderode (ES44) s.d. - KBIN ; Vinderhout (ES45) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Destelbergen (ES55) 1918 - KBIN ; Heusden (ES55) 1941, 1942

- KBIN ; Kluizen (ES56) 1906 - KBIN ; Dendermonde (ES75) 1908 - KBIN
WEST-VLAANDEREN : Heist (ES18) s.d. - GOETGHEBUER (1953)

Niet opgenomen zijn Campine s.d. - KBIN (niet lokaliseerbaar) en Val de la Lesse et de l'Hermeton 1900 - KBIN (fout etiket). DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog een klein aantal andere vindplaatsen op in de omgeving van Antwerpen.

M. grossus is een noordpalearctische soort, die van Noord-Zweden tot de Alpen en de Pyreneeën wordt aangetroffen. Ze bewoont moerassen en natte weilanden. In ons land werd ze waargenomen van begin juli tot eind september.

Gomphocerinae

34. *Chrysochraon dispar* (GERMAR, 1831) Gouden sprinkhaan

Podisma dispar GERMAR, 1831, Faun. Ins. Eur., fasc. 17, pl. 7

Chrysochraon dispar (GERM.), CARPENTIER, 1951:103 - GOETGHEBUER, 1953:141 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:

67, 113, 91, 93, 109, 110, 194, kt. 48 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:396, 397 - DEVRIESE, 1984:400

Chrysochraon dispar platypterus (DCSK.), CARPENTIER, 1951:103

Chrysochraon dispar var. *platypterus* (DCSK.), GOETGHEBUER, 1953:141

C. dispar werd pas vijfenveertig jaar geleden ontdekt in ons land. De oudste vangst dateert uit 1942 (Feschaux). De oudste gepubliceerde waarneming dateert uit 1948 te Torgny, waar ze werden gevangen door GOETGHEBUER (CARPENTIER, 1951).

De soort is verspreid in de provincie Luxembourg en in de zuidelijke Maasvallei. Ten noorden van Samber en Maas treedt ze erg lokaal op.

Vindplaatsen (KAART 34) :

HAINAUT : Baisieux (ER48) 1984 - FSAG

LIMBURG : Rekem (FS84) 1983 - DVRI

LUXEMBOURG : Menil-Favay (FQ78) 1984 - FSAG ; Torgny (FQ78) 1948, 1950 - KBIN, 1980 - DVRI, 1984, 1985 - BOOSTEN ; Meix-devant-Virton (FQ79) 1978 - KBIN ; Ruelle (FQ88) 1982 - DVRI ; St-Mard (FQ89) 1971 - FSAG ; Ethe (FQ89) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; St-Léger (FQ99) 1973 - FSAG ; Bouillon (FR41) 1958 - KBIN, 1983 - FSAG ; Ucimont (FR42) 1985 - FSAG ; Muno (FR50) 1984 - BOOSTEN ; Our (FR53) 1984 - FSAG ; Chanly (FR54) 1974 - FSAG ; Tellin (FR55) 1985 - KBIN ; Herbeumont (FR61) 1952 - KBIN ; Hatrival (FR64) 1984 - FSAG ; Jamoigne (FR70) 1973 - FSAG ; Buzenol (FR80) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Anlier (FR81) 1983 - DVRI ; Mellier (FR81) 1943 - KBIN ; Vance (FR90) 1946 - KBIN, 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Villers-Tortru (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Habay-la-Neuve (FR91) 1983 - DVRI ; Martelange (FR92) 1984 - FSAG ; Bastogne (FR94) 1985 - FSAG ; Wibrin (FR96) 1983 - FSAG ; Derrière les Hazelles (GR00) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.)

NAMUR : Mariembourg (FR05) s.d. - FSAG ; Nismes (FR14) 1960, 1973 - FSAG ; Treignes (FR14, FR15) 1984 - HOFMANS ; Feschaux (FR35) 1942 - KBIN ; Winenne (FR35) 1950 - KBIN ; Eprave (FR55) 1973 - FSAG ; Han-sur-Lesse (FR55) - DVRI ; Rochefort (FR55) 1984 - FSAG ; Bure (FR65) 1971, 1985 - KBIN ; Waillet (FR67) 1984 - FSAG ; Gembloux (FS10) 1984 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : Waarschoot (ES46) 1948 - KBIN

Niet opgenomen is "Sq. Obies" 1983 - FSAG (niet lokaliseerbaar).

C. dispar is een noordpalearktische soort, die van Finland tot de Alpen voorkomt; westelijk reikt haar areaal tot de Pyreneeën. Ze komt voor in moerassen, vochtige weilanden en kalkgraslanden (*Mesobromion*). Imago's werden aangetroffen van begin juni tot oktober.

35. *Euthystira brachyptera* (OCSKAY, 1826)

Gryllus brachypterus OCSKAY, 1826, Nova Acta Ac. Leop.-Car., 13(1):409

Chrysochraon brachypterus (OCSK.), GOETGHEBUER, 1953:141

Euthystira brachyptera (OCSK.), KRUSEMAN & JEEKEL, 1973:66-67 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:68, 113, 166, fig. 92, 111, 112, 96d, 195, kt. 49 - DEVRIESE, 1984:401

Deze soort werd voor het eerst in België aangetroffen in juli 1951 te Torgny door GOETGHEBUER (1953). Op deze plaats komt ze nog steeds voor (de vindplaats sluit aan bij het verspreidingsgebied in Noord-Frankrijk). Daarnaast is er een te bevestigen vangst, gedaan te Hoeilaart.

Vindplaatsen (KAART 35) :

BRABANT : Hoeilaart (FS02) 1973 - FSAG

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1951, 1958 - KBIN, 1980, 1982 - DVRI, 1984, 1985 - BOOSTEN

E. brachyptera is een palearctische soort die van Midden-Duitsland tot de zuidelijke Alpen voorkomt. Ze bewoont matig vochtige graslanden aan bosranden of in het gebergte, dikwijls in het gezelschap van de voorgaande soort. In ons land werd ze in juli en augustus waargenomen.

** *Omocestus haemorrhoidalis* (CHARPENTIER, 1825)

Gryllus haemorrhoidalis CHARPENTIER, 1825, Hor. Ent., 165

? *Omocestus haemorrhoidalis* (CHARP.), GOETGHEBUER, 1953:142 - BURR, 1913:13

? *Stenobothrus haemorrhoidalis* (CHARP.), SELYS, 1868:31

Of deze soort in ons land voorkomt is onzeker. De exemplaren van Petersheim, die door DE SELYS-LONGCHAMPS (1868) werden gesignaleerd, en door vele auteurs worden overgenomen (BURR, GOETGHEBUER, DUIJM & KRUSEMAN) behoren tot *Chorthippus mollis*. Het exemplaar van Torgny, dat daar op 17 juli 1950 door GOETGHEBUER (1953) zou gevonden zijn, heb ik niet teruggevonden. Evenmin kon ik de juistheid van de determinatie van de larve uit Oostende (SELYS, 1868 en BURR, 1913) nagaan. Een eventueel voorkomen in de Gaume of in de Maasvallei is evenwel niet uit te sluiten.

36. *Omocestus viridulus* (LINNAEUS, 1758)

Wekkertje

Gryllus Locusta viridulus LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:433

Stenobothrus viridulus (L.), SELYS, 1862:148-149 - SELYS, 1868:30, 36-38.41 - BORMANS, 1883:xxii - FINOT,

1884:27 - SELYS, 1888:112 - BAMPs, 1889:21, 22 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:39, 40

Omocestus viridulus (L.), BURR, 1913:13 - LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:142 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:69, 117, fig. 20b, 97, 99, 117-120, 199, kt. 53 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:397

Deze soort werd voor het eerst vermeld door DE SELYS-LONGCHAMPS (1862) uit Halloy, La Rochette, Spa, Bastogne en Longchamps. De opgave van WESMAEL (1838) behoort daarentegen tot *O. ventralis*. De soort is verspreid over het hele land, en komt vooral voor in de Kempen, de Ardennen, de vallei van de Maas en haar bijrivieren en de Gaume.

Vindplaatsen (KAART 36) :

- ANTWERPEN : Brasschaat (FS08) 1981 - FSAG ; Winkel (FS38) 1917 - KBIN
BRABANT : Groenendaal (FS02) 1943 - KBIN ; Keerbergen (FS15) 1945 - KBIN ; Brussel (ES93) s.d. - KBIN ; Rood Klooster (FS03) 1882 - BORMANS (1883) ; Braine l'Alleud (ES91) 1895 - KBIN
HAINAUT : Mons (ER68) 1879 - KBIN
LIEGE : Rahier (FR98) 1920 - KBIN ; Nonceveux (FR99) 1929 - KBIN ; Quarreux (FR99) s.d. - KBIN ; Remouchamps (FR99) 1985 - DVRI ; Longchamps (FS51) s.d. - SELYS (1862) ; Ombret (FS60) 1985 - FSAG ; Sart Tilman (FS80) 1938 - KBIN ; Angleur (FS81) 1974 - FSAG ; La Rochette (FS81) s.d. - KBIN ; Retinne (FS81) 1984 - FSAG ; Francorchamps (GR09) s.d., 1900, 1913, 1916, 1917 - KBIN ; Spa (GR09) 1864, 1976 - KBIN ; Arbespinne (GR09) 1984 - KBIN ; Hockai (GR19) 1912, 1917, 1939 - KBIN ; Barissart (GS00) s.d. - KBIN ; Solwaster (GS00) 1938 - KBIN ; Bévercé (KA89) 1973 - FSAG ; Botrange (KA99) 1921 - KBIN ; Mont Rigi (KA99) 1983 - FSAG ; Sourbrodt (KA99) 1921 - KBIN ; Baraque Michel (KB90) s.d., 1938 - KBIN ; Chodires (KB90) 1950 - KBIN ; Duso Mupa (KB90) 1958 - KBIN ; Noir Flohai (KB90) 1938 - KBIN ; Eupen (KB91) 1984 - FSAG ; Hertogenwald (KB91) 1913 - KBIN ; Raeren (KB91) 1951 - KBIN ; Medendorf (LA07) 1984 - FSAG ; Bullange (LA08) 1923 - KBIN ; Butgenbach (LA09) 1972 - FSAG ; Losheimergraben (LA18) 1921, 1949 - KBIN
LIMBURG : As (FS75) 1983 - DVRI ; Lanaken (FS84) s.d. - BAMPs (1889), 1934 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN ; Genk (FS74) s.d. - BAMPs (1889) ; Bokrijk (FS74) s.d. - BAMPs (1889) ; Diepenbeek (FS74) s.d. - BAMPs (1889)
LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1949, 1950, 1951 - KBIN ; Ethe (FQ89) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Bouillon (FR41) s.d. - KBIN ; Carlsbourg (FR42) 1870 - KBIN ; Tellin (FR55) 1971, 1974, 1983, 1985 - KBIN ; Herbeumont (FR61) 1952 - KBIN ; Libin (FR63) 1984 - FSAG ; Mirwart (FR64) 1943 - KBIN ; Poix (FR64) s.d., 1943 - KBIN ; St-Hubert (FR64) s.d. - KBIN ; Rossignol (FR71) 1985 - BOOSTEN ; Straimont (FR71) 1984 - BOOSTEN ; Barvaux (FR78) 1983 - FSAG ; Mellier (FR81) 1943 - KBIN ; La Roche (FR86) 1979 - LEBRUN ; Vance (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Stockem (FR90) 1982 - DVRI ; Habay-la-Neuve (FR91) 1983 - DVRI ; Bastogne (FR94) s.d. - KBIN, 1984 - FSAG ; Arlon (GR00) 1863 - KBIN ; Gaichel (GR00) 1863 - KBIN ; Vielsalm (GR07) s.d. - KBIN
NAMUR : Gedinne (FR33) 1901 - KBIN ; Louette-St-Pierre (FR33) 1870 - KBIN ; Feschaux (FR35) 1943 - KBIN ; Mesnil-Eglise (FR35) 1964 - FSAG ; Houx (FR37) s.d. - KBIN ; Lustin (FR38) 1984 - FSAG ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Rochefort (FR55) 1984 - FSAG ; Bure (FR65) 1971, 1974, 1985 - KBIN
OOST-VLAANDEREN : Overmere (ES65) 1943 - KBIN
WEST-VLAANDEREN : De Panne (DS76) s.d. - KBIN

DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog vindplaatsen op in de omgeving van Postel, Diest en Bornem, waarvoor wij evenwel geen nadere gegevens bezitten. Niet opgenomen zijn de niet lokaliseerbare plaatsen : Bra 1981 - KBIN ; Werché 1981 - FSAG ; LIEGE : Hautes Fagnes 1939, 1948, 1950 - KBIN ; Recogne 1985 - FSAG ; NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984). Foute opgaven zijn Heist en Knokke s.d. -

GOETGHEBUER (1953) (= *C. albomarginatus*), alsook de vermelding zonder precieze vindplaats bij WESMAEL (1838) (= *O. ventralis*).

O. viridulus is een palearctische soort, die tot in Noord-Skandinavië voorkomt. In Zuid-Europa is ze beperkt tot het gebergte. In ons land bewoont ze heide, zure weiden en kalkgraslanden. Imago's werden waargenomen van half juni tot eind oktober.

37. *Omocestus ventralis* (ZETTERSTEDT, 1821)

Negertje

Gryllus ventralis ZETTERSTEDT, 1821, Orth. Suec., 89

Acrydium viridulum (L.), WESMAEL, 1838:595, fig.3

Stenobothrus rufipes (ZETT.), SELYS, 1862:149 - SELYS, 1868:30, 37-38, 41 - FINOT, 1884:27 - SELYS, 1888:112 - BAMPS, 1889:21, 22 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:39, 40

Omocestus rufipes (ZETT.), BURR, 1913:13

Omocestus ventralis (ZETT.), LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:142 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:69, 117, 166, fig.96c, 121-124, 200, kt.54 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:397

Deze soort werd voor het eerst uit ons land gemeld door WESMAEL (1838) onder de naam *Acrydium viridulum*. Volgens BURR (1913) is het niet uitgesloten dat zijn *Acrydium dorsatum* eveneens betrekking heeft op deze soort.

O. ventralis komt in ons land erg plaatselijk voor : de meeste vindplaatsen liggen in de Kempen en in de valleien van de Maas en haar bijrivieren.

Vindplaatsen (KAART 37) :

ANTWERPEN : Oud-Turnhout (FS38) 1943 - KBIN

BRABANT : Groenendaal (FS02) s.d. - KBIN ; Diest (FS45) s.d. - KBIN ; Mont-St-Guibert (FS11) s.d. - GOETGHEBUER (1953)

HAINAUT : St-Ghislain (ER58) 1959 - KBIN ; Chimay (ER94) 1963 - KBIN, MAL ; Ath (ES50) 1985 - BOOSTEN

LIEGE : Bas-Oha (FR59) 1971 - KBIN ; Xhoris (FR89) 1983 - KBIN ; La Rochette (FS81) s.d. - KBIN ; Lixhe (FS82) 1929, 1934, 1937 - KBIN ; Loen (FS82) 1933 - KBIN ; Montagne St-Pierre (FS82) 1949 - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - KBIN ; Hertogenwald (KB91) s.d. - KBIN

LIMBURG : As (FS75) 1983 - DVRI ; Diepenbeek (FS64) 1900 - KBIN ; Zolder (FS65) 1973 - FSAG ; Lanaken (FS84) 1934 - KBIN ; Petersheim (FS84) s.d. - KBIN ; Rekem (FS84) 1983 - DVRI ; Mechelse Heide (FS85) 1983 - DVRI ; Hasselt (FS64) s.d. - BAMPS (1889).

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1911, 1948, 1958 - KBIN, 1980 - DVRI ; Ethe (FQ89) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Tellin (FR55) 1971, 1974 - KBIN ; Chiny (FR61) 1945 - KBIN ; St-Hubert (FR64) s.d. - KBIN ; Marche (FR66) 1946 - KBIN ; Eneille (FR67) 1945 - KBIN ; La Vacherie (FR74) 1913 - KBIN ; Vance (FR90) 1946 - KBIN, 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Gaichel (GR00) 1863 - KBIN ; Derrière les Hazelles (GR00) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Vielsalm (GR07) s.d. - SELYS (1888)

NAMUR : Beauraing (FR35) 1943 - KBIN ; Winenne (FR35) 1950 - KBIN ; Dinant (FR36) 1947 - KBIN ; Houx (FR37) s.d. - KBIN ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Ave-Auffe (FR55) 1963 - FSAG ; Bure (FR65) 1971, 1974, 1985 - KBIN

Niet opgenomen zijn : Campine s.d. - KBIN ; Région de Havelange s.d. - KBIN ; Vecquée 1942 - FSAG ; NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984) ; deze plaatsen zijn niet precies te lokaliseren. DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog andere vindplaatsen in de Antwerpse Kempen.

O. ventralis is een Palearktische soort, die van Zuid-Skandinavië tot Noord-Afrika voorkomt. Ze bewoont vochtige heide en droge, stenige kalkgraslanden. In ons land werden imago's waargenomen van eind juni tot begin oktober.

38. *Stenobothrus lineatus* (PANZER, 1796)

Gryllus lineatus PANZER, 1796, Faun. Ins. Germ., fasc. 33, fig. 9

Stenobothrus lineatus (PANZ.), SELYS, 1868: 23-24, 30, 36-38, 40-41 - FINOT, 1884: 26-27 - BAMPS, 1888: 6 - SELYS, 1888: 111 - BAMPS, 1889: 20, 22 - SELYS, 1899: 449 - LAMEERE, 1900: 39, 40 - NAVAS, 1906: 57 - BURR, 1908: 117 - BURR, 1913: 11 - LESTAGE, 1922: 122 - CARPENTIER, 1951: 103 - GOETGHEBUER, 1953: 142 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983: 68, 115, 157, 165, fig. 96b, 98, 116, 196, kt. 50 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984: 397

De soort werd voor het eerst in ons land gevangen door DE SELYS-LONGCHAMPS ten oosten van Arlon, eind juli 1863 (SELYS, 1868). Ze is erg plaatselijk verspreid en werd tot nu toe aangetroffen in de Limburgse Kempen, in de valleien van de Maas en haar bijrivieren en in de Gaume.

Vindplaatsen (KAART 38) :

LIEGE : Tilff (FS80) 1868 - KBIN ; Lixhe (FS82) 1934 - KBIN ; Loën (FS82) 1933 - KBIN ; Theux (FS90) s.d. - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - KBIN ; Hertogenwald (KB91) 1913 - KBIN

LIMBURG : Diepenbeek (FS64) s.d. - SELYS (1888), 1900 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN ; Lanaken (FS84) s.d. - BAMPS (1889)

LUXEMBOURG : Torgny (FQ78) 1911, 1913, 1950, 1951, 1958 - KBIN, 1980, 1982, 1983 - DVRI ; Carlsbourg (FR42) 1870 - KBIN ; Tellin (FR55) 1971, 1974, 1985 - KBIN ; Marche (FR66) 1946 - KBIN ; Eneille (FR67) 1945 - KBIN ; Tintange (FR92) 1984 - BOOSTEN ; Gaichel (GR00) 1863 - KBIN ; Vielsalm (GR07) s.d. - GOETGHEBUER (1953)

NAMUR : Mariembourg (FR05) 1880 - KBIN ; Nismes (FR14) 1981 - DVRI ; Winenne (FR35) 1950 - KBIN ; Houyet (FR46) 1942 - KBIN ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Han-sur-Lesse (FR55) 1863 - KBIN ; Bure (FR65) 1971, 1973, 1974, 1985 - KBIN ; Anseremme (FR36) 1906 - NAVAS (1906)

Niet opgenomen zijn de twijfelachtige waarnemingen : LIEGE : Hautes Fagnes s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Francorchamps (GR09) s.d. - SELYS (1888) en de niet lokaliseerbare plaatsen : Campine s.d. - KBIN ; NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984). De vermelding van WESMAEL (1838) slaat op *Chorthippus brunneus*. DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven vindplaatsen in de omgeving van Antwerpen en Herentals.

S. lineatus is een palearctische soort die van Zuid-Engeland tot Spanje voorkomt. Ze bewoont zeer droge, warme vegetaties zoals kalkgrasland en droge heide. In ons land werden imago's waargenomen van eind juni tot eind september.

39. *Stenobothrus stigmaticus* (RAMBUR, 1838)*Gryllus stigmaticus* RAMBUR, 1838, Faune Andal., 2:93*Stenobothrus stigmaticus* (RAMB.), SELYS, 1862:148 - SELYS, 1868:24, 30, 37-38, 41 - FINOT, 1884:27 - SELYS, 1888:111 - BAMPs, 1889:20, 22 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:39, 40 - BURR, 1908:118 - BURR, 1913:12 - LESTAGE, 1922:122 - CARPENTIER, 1951:103 - GOETGHEBUER, 1953:142 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:68, 115, fig. 115, 198, kt. 52

De soort werd voor het eerst gesignaleerd van Halloy nabij Ciney en La Rochette nabij Chaudfontaine door DE SELYS-LONCHAMPS (1862). Ze is bijzonder weinig waargenomen, wat misschien wel samenhangt met haar geringe grootte. Alle vindplaatsen liggen in het oosten van het land.

Vindplaatsen (KAART 39) :

BRABANT : Groenendaal (FS02) s.d. - SELYS (1888)

LIEGE : La Rochette (FS81) s.d. - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - KBIN ; La Calamine (GS02) 1956 - KBIN

LIMBURG : Lanaken (FS84) s.d. - BAMPs (1889), 1934 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN ; Diepenbeek (FS74) s.d. - BAMPs (1889)

LUXEMBOURG : Eneille (FR67) 1945 - KBIN ; Arlon (GR00) 1863 - SELYS (1868) ; Tavigny (GR05) s.d. - CARPENTIER (1951) ; Vielsalm (GR07) s.d. - KBIN

NAMUR : Halloy (FR47) s.d. - KBIN

Niet opgenomen is : Campine s.d. - KBIN. DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog vindplaatsen nabij Antwerpen en Hasselt.

S. stigmaticus is een westpalearctische soort die voorkomt van Noord-Duitsland tot Spanje en Bulgarije. Ze leeft op zeer droge, schrale graslanden en heide. In ons land zijn waarnemingen van imago's bekend uit augustus en september.

40. *Myrmeleotettix maculatus* (THUNBERG, 1815) Knopsprietje*Gomphocerus maculatus* THUNBERG, 1815, Mém. Ac. Pétersbourg, 5:221*Acrydium biguttatum* (CHARP.), WESMAEL, 1838:595-596*Gomphocerus biguttatus* (CHARP.), SELYS, 1862:151-152 - SELYS, 1868:36-38, 40-42*Gomphocerus biguttulus* (L.), SELYS, 1868:31*Gomphocerus maculatus* (THUNB.), BORMANS, 1883:xxi - FINOT, 1884:28 - SELYS, 1888:113 - BAMPs, 1889:23 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:41 - BURR, 1913:16 - LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:144*Myrmeleotettix maculatus* (THUNB.), DUIJM & KRUSEMAN, 1983:72, 125, fig. 96, 102, 212, kt. 67 - BOOSTEN & DEVRIESE, 1984:46 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:397

De soort werd door WESMAEL (1838) gesignaleerd onder de naam *Acrydium biguttatum*, evenwel zonder vindplaatsvermelding. De soort is verspreid over het hele land (nochtans met grote hiaten) en is het algemeenst aan de kust, in de Kempen en in de Ardennen.

Vindplaatsen (KAART 40) :

ANTWERPEN : Kalmthout (FS09) s.d. - KBIN ; Beerzel (FS15) 1980 - DVRI ; Rijmenam (FS15) 1942 - KBIN ; Emblem (FS17) 1942 - FSAG ; Zoersel (FS18) 1944 - KBIN ; Hoogstraten (FS29) 1918, 1922 - KBIN ; Merksplas (FS29) 1918 - KBIN ; Rijkeworsel (FS29) 1918 - KBIN ; Lichtaart (FS37) 1982 - DVRI ; Oud-Turnhout (FS38) 1943 - KBIN ; Turnhout (FS38) 1918, 1943 - KBIN ; Postel (FS58) 1922 - KBIN

BRABANT : Halle (ES82) 1927 - KBIN ; Rood Klooster (FS03) 1882 - BORMANS (1882)

HAINAUT : Ville-Pommeroeul (ER59) 1962 - KBIN, 1984 - DVRI ; Flobecq (ES52) 1942 - KBIN

LIEGE : Bas-Oha (FR59) 1971 - KBIN ; St-Georges (FS60) 1982 - FSAG ; Beyne-Heusay (FS81) 1974 - FSAG ; La Rochette (FS81) s.d. - KBIN ; Visé (FS82) 1938 - KBIN ; Francorchamps (GR09) s.d.,1913,1916,1917 - KBIN ; Spa (GR09) s.d.,1976 - KBIN ; Duzo Moupas (KA89) 1938 - KBIN ; Signale de Botrange (KA99) s.d. - KBIN ; Baraque Michel (KB90) s.d. - KBIN ; Bullange (LA08) 1923 - KBIN ; Losheimergraben (LA18) 1921 - KBIN

LIMBURG : As (FS75) 1983 - DVRI ; Lommel (FS67) 1928 - KBIN, 1960 - FSAG ; Neerpelt (FS68) 1980 - DVRI ; Genk (FS74) s.d.,1916 - KBIN ; Lanaken (FS84) 1873,1933,1934 - KBIN ; Opgrimbie (FS84) 1983 - DVRI ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN ; Rekem (FS84) 1983 - DVRI ; Mechelse Heide (FS85) 1983 - DVRI ; Hasselt (FS64) s.d. - BAMPs (1889)

LUXEMBOURG : Villers-devant-Orval (FQ69) 1971 - KBIN ; Torgny (FQ78) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Tellin (FR55) 1983 - KBIN ; Poix (FR64) s.d. - KBIN ; St-Hubert (FR64) s.d. - KBIN ; Eneille (FR67) 1945 - KBIN ; Biron (FR77) 1968 - KBIN ; Etalle (FR80) 1958 - KBIN ; Sampont (FR90) 1981 - BOOSTEN ; Stockem (FR90) 1937 - KBIN ; Vance (FR90) 1946 - KBIN ; Arlon (GR00) s.d. - KBIN ; Derrière les Hazelles (GR00) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Vielsalm (GR07) 1958 - KBIN

NAMUR : Maurenne (FR26) 1936 - KBIN ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Bure (FR65) 1974 - KBIN

WEST-VLAANDEREN : De Panne (DS76) s.d.,1949 - KBIN, 1979 - DVRI ; Oostduinkerke (DS76) 1979,1982 - DVRI ; Oostende (DS97) s.d. - KBIN ; Heist (ES18) 1901 - KBIN ; Knokke (ES18) 1938,1949 - KBIN

Niet opgenomen zijn de niet lokaliseerbare plaatsen : Ransbeche 1941 - KBIN ; Rindemp 1942 - FSAG ; Sart 1921 - KBIN ; WEST-VLAANDEREN : dunes s.d. - KBIN ; littoral s.d. - KBIN ; NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984). DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog andere vindplaatsen in de Antwerpse Kempen en de Semoisvallei.

M. maculatus is een palearctische soort die tot in Noord-Skandinavië voorkomt. Ze bewoont droge heide en schrale graslanden met veel open plekken. In ons land werden imago's aangetroffen van half juni tot eind oktober.

41. *Gomphocerus rufus* (LINNAEUS, 1758)

Rosse sprinkhaan

Gryllus Locusta rufus LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:433

Acrydium rufum (L.), WESMAEL, 1838:596

Gomphocerus rufus (L.), SELYS, 1862:152 - SELYS, 1868:41 - FINOT, 1884:28 - SELYS, 1888:113 - BAMPs, 1889:23 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:40,41 - BURR, 1908:118 - BURR, 1913:16 - LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:143

Gomphocerippus rufus (L.), DUIJM & KRUSEMAN, 1983:73,125,157,166, fig.103,211, kt.68 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:397

G. rufus werd reeds door WESMAEL (1838) gemeld, evenwel zonder een precieze vindplaats. De soort werd tot nu toe weinig waargenomen. De meeste vangsten zijn afkomstig uit de valleien van de Maas en haar bijrivieren en uit de Gaume.

Vindplaatsen (KAART 41) :

BRABANT : Groenendaal (FS02) s.d. - KBIN

LIEGE : Chaudfontaine (La Rochette) (FS81) s.d. - KBIN ; Sart Tilman (FS80) 1934 - KBIN ; Angleur (FS81) 1942 - FSAG ; Longchamps (FS51) s.d. - SELYS (1862) ; Tilff (FS80) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Spa (GR09) s.d. - SELYS (1868)

LUXEMBOURG : Orval (FQ69) 1937 - KBIN ; Villers-devant-Orval (FQ69) 1971 - KBIN ; Torgny (FQ78) 1950,1974 - KBIN, 1980,1982 - DVRI ; Les Epioux (FR61) 1985 - FSAG

NAMUR : Dinant (FR36) 1876 - KBIN ; Halloy (FR47) s.d.,1877 - KBIN.

Niet opgenomen is : NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984). Zeer twijfelachtig is daarenboven : Campine s.d. - BAMPS (1889).

G. rufus is een palearctische soort . Ze bewoont allerlei schaars begroeide plaatsen, meestal op open plekken of aan de rand van bossen. In ons land werden imago's aangetroffen van eind juli tot oktober.

42. *Stauroderus scalaris* (FISCHER DE WALDHEIM, 1846)

Dedipoda scalaris FISCHER DE WALDHEIM, 1846, Orth, Ross., 317, Taf, 16, Fig, 5

Stauroderus scalaris (FISCH.), DEVRIESE, 1984; 401

S. scalaris heb ik voor het eerst uit ons land gemeld in 1984, op grond van de aanwezigheid van een mannetje in de verzameling FSAG , verzameld op 9.8.1971 te Braine-le-Comte (Salmonsart). Sedertdien is nog een nieuwe, maar enigszins twijfelachtige vondst bekend geworden, namelijk van een wijfje uit Hensies, verzameld op 2.5(!).1985.

Vindplaatsen (KAART 42) :

HAINAUT: Braine-le-Comte (ES80) 1971 - FSAG ; Hensies (ER48) 1985 - FSAG

S. scalaris is een gebergtesoort uit Centraal- en Zuid-Europa, die ook in Azië verspreid is. Ze bewoont gebergtevelen en werd in het buitenland waargenomen van juli tot september (HARZ, 1975).

43. *Chorthippus vagans* (EVERSMAN, 1848)

Dedipoda vagans EVERSMAN, 1848, Addit, Orth, Ross., 12

Stenobothrus vagans (FIEB.), SELYS, 1862; 149-150 - SELYS, 1868; 24, 31, 40-41 - FINOT, 1884; 27 - SELYS, 1888; 112 - BAMPS, 1889; 21, 23, 35 - SELYS, 1899; 449

Onocestus vagans (FIEB.), BURR, 1908; 118

Stauroderus vagans (FIEB.), BURR, 1913; 12

Stauroderus vagans (EVERSM.), LESTAGE, 1922; 122 - GOETGHEBUER, 1953; 142

Chorthippus (Stauroderus) vagans (EVERSM.), CARPENTIER, 1951; 104

Chorthippus vagans (EVERSM.), DUIJM & KRUSEMAN, 1983; 70, 118, 166, fig. 130, 140, 202, kt, 57

Chorthippus sp., HOFMANS & BARENBRUG, 1984; 397

Alhoewel de soort reeds in 1862 door DE SELYS-LONGCHAMPS werd verzameld te Spa, is het aantal waarnemingen zeer beperkt gebleven en kunnen slechts drie vangsten tot 1985 weerhouden worden.

Vindplaatsen (KAART 43):

LIEGE : Spa (GR09) 1862 - KBIN

NAMUR : Houx (FR37) s.d. - KBIN ; Viroinval (FR14) 1984 - HOFMANS

De vermelding Frasnes 1884 - CARPENTIER (1951) betreft in feite *Chorthippus dorsatus* (zie aldaar), terwijl een vangst afkomstig van Bouvay 1884 - KBIN niet kon gelokaliseerd worden.

C. vagans is een westpalearktische soort, die van Denemarken tot Bulgarije voorkomt. Ze bewoont schaars begroeide plaatsen in de heide of aan rotsen. In ons land werd ze in augustus en september waargenomen.

44. *Chorthippus mollis* (CHARPENTIER, 1825)

Snortikker

Gryllus mollis CHARPENTIER, 1825, Hor. Ent., 164

Chorthippus (Stauroderus) mollis (CHARP.), CARPENTIER, 1951:103-104

Stauroderus mollis (CHARP.), GOETGHEBUER, 1953:143

Chorthippus mollis (CHARP.), DUIJM & KRUSEMAN, 1983:61, 121, 157, 166, fig. 143, 204, kt. 61

Stenobothrus haemorrhoidalis (CHARP.), SELYS, 1868:24, 31, 38 - BAMPS, 1888:5 - SELYS, 1888:106, 112 - SELYS, 1899:449

Stenobothrus haemorrhoidalis (CHARP.), SELYS, 1868:23 - BAMPS, 1889:21, 22

Stenobothrus haemorrhoidalis, (BAMPS), 1889:8

Omocestus haemorrhoidalis (CHARP.), BURR, 1913:13 - GOETGHEBUER, 1953:142 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:117, 166

Omocestus haemorrhoidalis (CHARP.), LESTAGE, 1922:122

De soort werd pas voor het eerst onder zijn juiste benaming voor België gemeld door CARPENTIER (1951), die haar aantrof te Hollogne en Zutendaal. De oudste vangst komt echter uit Petersheim (FS84), waar ze in 1863 door DE SELYS-LONGCHAMPS werd gevonden. Deze vangst werd evenwel gedetermineerd als *Omocestus haemorrhoidalis*, en is onder die naam door verschillende auteurs geciteerd.

De verspreiding van de soort is nog zeer slecht gekend, wat in hoofdzaak te wijten is aan de moeilijke determinatie (verwarring met *C. biguttulus*). Alle bekende vindplaatsen liggen in de Kempen.

Vindplaatsen (KAART 44) :

ANTWERPEN : St-Katelijne-Waver (FS05) 1985 - DVRI ; Duffel (FS06) 1949 - KBIN ; Grobbendonk (FS27) 1877 - KBIN

BRABANT : Schaffen (FS45) 1953 - KBIN

LIMBURG : Zutendaal (FS74) 1949 - KBIN ; Waterschei (FS75) 1928 - KBIN ; Lanaken (FS84) 1934 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN ; Mechelse Heide (FS85) 1983 - DVRI

Niet opgenomen zijn : Hollogne s.d. - CARPENTIER (1953) : niet lokaliseerbaar ; Spa (GR09), Theux (GS00), Herbeumont (FR61), Poix (FR64) alle zonder datum - GOETGHEBUER (1953) : determinatie twijfelachtig ; Val de la Lesse et de l'Hermeton 1900 - KBIN : fout vindplaatsetiket. DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart ook een vindplaats in de omgeving van Arlon. Nagenoeg alle waarnemingen van *Chorthippus biguttulus* var. *mollis* uit de literatuur betreffen een groene vorm van die soort.

C. mollis is een palearctische soort, die voorkomt van Denemarken tot

Italië. In ons land bewoont ze schrale graslanden in de heide. Waarnemingen van imago's zijn bekend van juli tot oktober.

45. *Chorthippus brunneus* (THUNBERG, 1815) Bruine sprinkhaan

Gryllus brunneus THUNBERG, 1815, Mém. Ac. Pétersburg, 5:249

Acrydium lineatum (PANZ.), WESMAEL, 1838:595, fig.5

Stenobothrus bicolor (CHARP.), SELYS, 1862:150-151 - SELYS, 1868:31, 36-38, 41-42 - SELYS, 1888:112 - BAMPs, 1889:21, 23 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:40

Stenobothrus biguttulus var. *bicolor*, BORMANS, 1883:xxii

Stauroderus bicolor (CHARP.), NAVAS, 1906:57 - BURR, 1913:12 - LESTAGE, 1922:122

Chorthippus (Stauroderus) brunneus (THUNB.), CARPENTIER, 1951:103, 104

Stauroderus brunneus (RAMB.), GOETGHEBUER, 1953:142-143

Chorthippus brunneus (THUNB.), DUIJM & KRUSEMAN, 1983:70, 119, 157, 167, 171, fig.4, 95, 142, 203, 228, 229, 230, kt.59

Chortippus brunneus (THUNB.), HOFMANS & BARENBRUG, 1984:397

De soort werd voor het eerst gesignaleerd door WESMAEL (1838) onder de naam *Acrydium lineatum*. Ze is algemeen verspreid over nagenoeg het hele land.

Vindplaatsen (KAART 45) :

ANTWERPEN : Bornem (ES86) 1973 - FSAG ; Blaasveld (ES95) 1979 - DVRI ; Antwerpen (ES97) s.d. - KBIN ; Duffel (FS06) 1949 - KBIN ; Grobbendonk (FS27) 1877 - KBIN ; Beerse (FS28) 1985 - KBIN ; Geel (FS37) 1941 - KBIN ; Lichtaart (FS37) 1982 - DVRI, 1985 - KBIN ; Winkel (FS38) 1917 - KBIN ; Postel (FS58) 1921, 1922 - KBIN ; 's Gravenwezel (FS08) 1942 - KBIN

BRABANT : Relegem (ES83) 1979 - DVRI ; Dworp (ES92) 1915 - KBIN ; Strombeek-Bever (ES94) 1979 - DVRI ; Everberg (FS03) 1926 - FSAG ; Tervuren (FS03) 1913 - KBIN ; Berg (FS04) 1983 - FSAG ; Melsbroek (FS04) 1877 - KBIN ; Keerbergen (FS15) 1982 - DVRI ; Kessel-Lo (FS23) 1945 - KBIN, 1982 - DVRI ; Diest (FS45) s.d. - KBIN ; Ukkel (ES92) 1945 - KBIN, 1974 - FSAG, 1983 - DVRI ; Anderlecht (ES93) 1941 - KBIN, 1984 - FSAG ; Brussel (ES93) 1876, 1887 - KBIN, 1981 - FSAG ; Etterbeek (ES93) 1878 - KBIN ; Evere (ES93) 1984 - FSAG ; Vorst (ES93) 1981, 1984 - FSAG ; Haren (ES93) 1983 - DVRI ; Jette (ES93) 1944 - KBIN, 1979, 1982 - DVRI, 1983 - FSAG ; St-Jans-Molenbeek (ES93) 1984 - FSAG ; Schaarbeek (ES93) 1984 - FSAG ; St-Gilles (ES93) 1870 - KBIN ; Oudergem (FS03) 1950 - KBIN ; Rood Klooster (FS03) 1882 - BORMANS (1883) ; St-Lambrechts-Woluwe (FS03) 1938 - KBIN ; St-Pieters-Woluwe (FS03) 1882 - KBIN, 1984 - FSAG ; Braine-le-Chateau (ES81) 1873 - KBIN ; Nivelles (ES90) 1985 - FSAG ; Braine l'Alleud (ES91) 1971, 1983 - KBIN ; Lion de Waterloo (ES91) 1835 - KBIN ; Villers-la-Ville (FS00) 1983, 1984 - FSAG ; Louvain-la-Neuve (FS01) 1979 - LEBRUN ; Ohain (FS01) 1946 - KBIN ; Corroy-le-Grand (FS11) 1983 - FSAG ; Limelette (FS11) 1935 - KBIN ; Nethen (FS12) 1945 - KBIN ; Wavre (FS12) 1984 - FSAG

HAINAUT : Bléharies (ER29) 1985 - FSAG ; Harchies (ER49) 1983 - FSAG ; St-Ghislain (ER58) 1959 - KBIN ; Baudour (ER59) 1984 - DVRI ; Villerot (ER59) 1984 - DVRI ; Mons (ER68) 1879 - KBIN ; St-Symphorien (ER78) 1981 - FSAG ; La Louvière (ER89) 1984 - FSAG ; Chimay (ER94) 1963 - KBIN ; Deux-Acres (ES52) 1985 - FSAG ; Lodelinsart (FR08) 1979 - LEBRUN

LIEGE : Hamoir (FR78) 1985 - FSAG ; Baraque Fraiture (FR97) 1954 - KBIN ; Tihange (FS50) 1984 - FSAG ; Longchamps (FS51) s.d. - KBIN ; Haneffe (FS61) 1985 - FSAG ; Neuville-en-Condroz (FS70) 1985 - FSAG ; Angleur (FS80) 1984 - FSAG ; Embourg (FS80) 1983 - FSAG ; Tilff (FS80) 1973 - FSAG ; Kinkempois (FS81) 1942

- KBIN ; La Rochette (Chaudfontaine) (FS81) s.d. - KBIN ; Romsée (FS81) 1983 - FSAG ; Francorchamps (GR09) s.d.,1900,1917 - KBIN ; Tonnelet (GR09) 1880 - KBIN ; Spa (GR09) s.d.,1976 - KBIN ; Hockai (GR19) 1912,1915 - KBIN ; Theux (GS00) s.d. - BURR (1913) ; Moresnet (GS02) 1984 - FSAG ; St-Vith (KA97) 1921 - KBIN ; Sourbrodt (KA99) 1921 - KBIN ; Baraque Michel (KB90) s.d. - BURR (1913) ; Eupen (KB91) 1984 - FSAG ; Hergenrath (KB92) 1984 - FSAG

LIMBURG : As (FS75) 1983 - DVRI ; Neerpelt (FS68) 1980 - DVRI ; Zutendaal (FS74) 1949 - KBIN ; Lanaken (FS84) 1873 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - SELYS (1868), 1983 - DVRI ; Opgrimbie (FS84) 1983 - DVRI ; Rekem (FS84) 1983 - DVRI ; Maaseik (FS96) 1983 - (DEVRIESE)

LUXEMBOURG : Orval (FQ69) 1981 - FSAG ; Torgny (FQ78) 1913,1948,1950, 1951 - KBIN, 1984,1985 - BOOSTEN ; Ethe (FQ89) 1980 - KBIN ; Ruelle (FQ89) 1982 - DVRI ; Bouillon (FR41) s.d. - KBIN, 1985 - FSAG ; Poupehan (FR41) 1985 - FSAG ; Wellin (FR45) 1984 - FSAG ; Muno (FR50) 1985 - BOOSTEN ; Tellin (FR55) 1985 - KBIN ; Les Epioux (FR61) 1983,1985 - FSAG ; Libin (FR63) 1982 - DVRI ; Mirwart (FR64) 1943 - KBIN ; Poix (FR64) s.d. - KBIN ; St-Hubert (FR64) s.d. - KBIN ; Nassogne (FR65) 1967 - FSAG ; Jamoigne (FR70) 1973 - FSAG ; La Vacherie (FR74) 1913 - KBIN ; Bomal (FR78) 1983 - FSAG ; Etalle (FR80) 1958 - KBIN, 1981 - FSAG ; Buzenol (FR80) 1981 - KBIN, 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Chantemelle (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Chatillon (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Villers-Tortru (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Stockem (FR90) 1982 - DVRI ; Vance (FR90) 1946 - KBIN ; Habay-la-Neuve (FR91) 1983 - DVRI ; Martelange (FR92) 1984 - FSAG ; Tintange (FR92) 1984 - BOOSTEN ; Bastogne (FR94) 1985 - FSAG ; Gaichel (GR00) 1863 - KBIN

NAMUR : Petigny (FR04) 1984 - FSAG ; Philippeville (FR06) 1983 - FSAG ; Silenrieux (FR06) 1982 - LEBRUN ; Nismes (FR14) 1973,1983 - FSAG ; Anthée (FR26) 1985 - FSAG ; Vresse (FR32) 1983 - FSAG ; Feschaux (FR35) 1942 - KBIN ; Winenne (FR35) 1950 - KBIN ; Dinant (FR36) s.d. - KBIN ; Bouvignes (FR37) 1906 - NAVAS (1906) ; Bauche (FR37) 1880 - KBIN ; La Plante (FR39) 1971 - FSAG ; Vedrin (FR39) 1984 - FSAG ; Houyet (FR46) 1942 - KBIN ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Namèche (FR49) 1984 - DVRI ; Rochefort (FR55) 1984 - FSAG ; Han-sur-Lesse (FR55) s.d. - BURR (1913) ; Bure (FR65) 1985 - KBIN ; Somme-Leuze (FR67) 1983 - FSAG ; Gembloux (FS10) 1973 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : Ursel (ES36) 1985 - DVRI ; Louise-Marie (ES42) 1942 - KBIN ; Drongen (ES45) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Afsnee (ES45) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Sleidinge (ES46) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Serskamp (ES64) 1984 - DVRI ; Erembodegem (ES74) 1942 - KBIN ; Vlassenbroek (ES85) 1982 - DVRI

WEST-VLAANDEREN : Oostende (DS97) s.d. - KBIN ; Blankenberge (ES08) s.d. - KBIN ; Heist (ES18) 1981 - FSAG ; Knokke (ES18) s.d. - GOETGHEBUER (1953)

Niet opgenomen zijn : Brichy 1981 - FSAG ; Campine s.d. - KBIN ; Halempre 1951 - KBIN ; Henem 1950 - KBIN ; BRABANT : Forêt de Soignes 1945 - KBIN ; WEST-VLAANDEREN : Dunes s.d. - KBIN ; Littoral s.d. - KBIN ; NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BAREN-PRUG (1984) ; alle deze plaatsen konden niet gelokaliseerd worden.

C. brunneus is een palearctische soort die tot in Finland voorkomt. Ze bewoont allerlei droge, schrale vegetaties en is vooral op braakliggende gronden aan te treffen. In ons land werden imago's waargenomen van begin juli tot midden oktober.

46. *Chorthippus biguttulus* (LINNAEUS, 1758)

Ratelaar

- Gryllus Locusta biguttulus* LINNAEUS, 1758, Syst. Nat. (ed. 10), 1:433
Acrydium biguttulum (L.), WESMAEL, 1838:595, fig. 6
Stenobothrus biguttulus (L.), SELYS, 1862:150 - SELYS, 1868:31, 36-38, 41-42 - BORMANS, 1883:xxii - SELYS, 1888:112 - BAMPs, 1889:21, 23 - SELYS, 1899:449 - SELYS, 1900:40
Stenobothrus mollis (CHARP.), SELYS, 1888:112
Stauroderus biguttulus (L.), BURR, 1908:118 - BURR, 1913:13 - LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:143
Chorthippus biguttulus (L.), CARPENTIER, 1951:104 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:70, 119, 157, fig. 20c, 141, 205, kt. 60
Chorthippus biguttulus (L.), HOFMANS & BARENBRUG, 1984:397

De soort werd reeds door WESMAEL (1838) uit België gesignaleerd, evenwel zonder een preciese vindplaats. Ze is verspreid over het hele land, maar ontbreekt toch in streken met een lemige of kleiige bodem.

Vindplaatsen (KAART 46) :

ANTWERPEN : Antwerpen (ES97) 1961 - FSAG ; Beerzel (FS15) 1980 - DVRI ; Hoogstraten (FS29) 1922 - KBIN ; Merksplas (FS29) 1917 - KBIN ; Rijkervorsel (FS29) 1918 - KBIN ; Postel (FS58) 1922 - KBIN

BRABANT : Asse (ES84) 1971 - FSAG ; St-Genesius-Rode (ES92) 1951 - KBIN ; Groenendaal (FS02) 1979 - DVRI ; Diegem (FS03) 1982 - DVRI ; Berg (FS04) 1876 - KBIN ; Melsbroek (FS04) 1877 - KBIN ; Diest (FS45) s.d. - KBIN ; Fond roy (ES92) 1942 - FSAG ; Brussel (ES93) s.d. - KBIN ; Vorst (ES93) 1877 - KBIN ; Laken (ES93) s.d. - KBIN ; St-Gilles (ES93) s.d., 1870 - KBIN ; Rood Klooster (FS02) 1882 - BORMANS (1883) ; Ottignies (FS01) 1873 - KBIN ; Perwez (FS20) 1983 - FSAG

HAINAUT : St-Ghislain (ER58) 1951, 1959 - MAL, 1955, 1959, 1962 - KBIN ; Ciply (ER68) 1984 - DVRI ; Harmignies (ER78) 1984 - DVRI ; Chimay (ER94) 1963 - KBIN ; Jamioulx (ER97) 1980, 1983 - LEBRUN ; Mont-sur-Marchienne (ER98) 1983 - FSAG ; Ath (ES50) 1985 - BOOSTEN ; Charleroi (FR08) 1983 - FSAG ; Couillet (FR08) 1984 - FSAG ; Marcinelle (FR08) 1985 - FSAG

LIEGE : Bas-Oha (FR59) 1979 - KBIN ; Vieux-ville (FR88) 1925 - KBIN ; Fairon (FR89) 1984 - FSAG ; Xhoris (FR89) 1983 - KBIN ; Quarreux (FR99) s.d. - BURR (1913) ; Villers-le-Bouillet (FS50) 1984 - FSAG ; Amay (FS60) 1971 - KBIN ; Verlaine (FS60) 1982 - FSAG ; Colonster (FS80) 1942 - FSAG ; Mery (FS80) 1950 - KBIN ; Trooz (FS80) 1942 - KBIN ; Beyne (FS81) s.d., 1937, 1942 - FSAG ; Jupille (FS81) 1942 - FSAG ; Liège (FS81) 1932 - KBIN ; Sauheid (FS81) 1942 - KBIN ; Hermalle (FS82) 1942 - KBIN, FSAG ; Lanaye (FS82) 1931 - KBIN ; Visé (FS82) 1938, 1939, 1949 - KBIN, 1983 - FSAG ; Sart Tilman (FS80) 1942 - KBIN ; Theux (FS90) s.d. - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - KBIN ; Trois Ponts (GR08) 1934 - FSAG ; Dison (GS01) 1985 - FSAG ; Montzen (GS02) 1981 - FSAG

LIMBURG : Diepenbeek (FS64) 1900 - KBIN ; Neerpelt (FS68) 1980 - DVRI ; Lanaken (FS84) s.d. - BAMPs (1889), 1873, 1933 - KBIN ; Opgrimbie (FS84) 1983 - DVRI ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN ; Mechelse Heide (FS85) 1983 - DVRI ; Voeren (FS92) 1983 - FSAG ; Maaseik (FS96) 1983 - (DEVRIESE)

LUXEMBOURG : Villers-devant-Orval (FQ69) 1971 - KBIN ; Torgny (FQ78) 1911, 1948, 1950, 1951 - KBIN, 1980, 1983 - DVRI ; Virton (FQ89) 1913 - KBIN ; Tellin (FR55) 1971, 1983 - KBIN ; Poix (FR64) 1946 - KBIN ; Eneille (FR67) 1945 - KBIN ; La Vacherie (FR74) 1913 - KBIN ; Etalle (FR80) 1958 - KBIN, 1981 - FSAG ; Ozo (FR88) 1971 - KBIN ; Arlon (GR00) 1863 - KBIN ; Vielsalm (GR07) s.d. - KBIN ; Marche (FR66) 1946 - KBIN

NAMUR : Petigny (FR04) 1953 - KBIN ; Mariembourg (FR05) 1889 - KBIN ; Tongrinne (FR19) 1984 - FSAG ; Maurenne (FR26) 1876 - KBIN ; Denée-Maredsous (FR27) 1984 - FSAG ; Dinant (FR36) 1876, 1946 - KBIN ; Houx (FR37) s.d. - KBIN ;

Lustin (FR38) 1984 - FSAG ; Houyet (FR46) 1942 - KBIN ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Goyet (FR49) 1982 - DVRI ; Namèche (FR49) 1984 - DVRI, FSAG ; Ave-Auffe (FR55) 1960 - FSAG ; Han-sur-Lesse (FR55) s.d. - BURR (1913), 1982 - DVRI ; Bure (FR65) 1971, 1974, 1983 - KBIN ; Gembloux (FS10) 1973, 1981, 1985 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : Eeklo (ES36) 1985 - DVRI ; Sleidinge (ES46) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Gent (ES55) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Heusden (ES55) s.d. - GOETGHEBUER (1953) ; Dendermonde (ES75) 1874 - KBIN

WEST-VLAANDEREN : De Panne (DS76) s.d. - KBIN, 1985 - FSAG ; Oostduin-kerke (DS76) 1979, 1982 - DVRI ; Middelkerke (DS86) 1967 - KBIN, 1984 - FSAG ; Nieuwpoort (DS86) 1945 - KBIN ; Westende (DS86) 1973 - FSAG ; Oostende (DS97) s.d. - KBIN ; Blankenberge (ES08) s.d. - KBIN ; Knokke (ES18) 1921, 1949, 1950, 1953 - KBIN ; Heist (ES18) s.d. - GOETGHEBUER (1953)

Niet opgenomen zijn : Hollogne 1949 - KBIN ; Hainaut s.d. - SELYS (1862) ; Campine s.d. - BURR (1913) ; Les Chaillants 1981 - FSAG ; Val de la Lesse et de l'Hermeton 1900 - KBIN (fout vindplaatsetiket) ; WEST-VLAANDEREN : Dunes s.d. - KBIN ; Littoral s.d. - KBIN ; NAMUR : Parc Naturel Viroin-Hermeton 1984 - HOFMANS & BARENBRUG (1984).

C. biguttulus is een westpalearctische soort die van Finland tot de Pyreneeën voorkomt en oostelijk tot het westen van Rusland te vinden is. Ze bewoont droge graslanden met open plekken. In ons land werd ze waargenomen van eind juli (zelden vanaf begin juli) tot begin november.

47. *Chorthippus albomarginatus* (DEGEER, 1773) Kustsprinkhaan

Acrydium albomarginatum DEGEER, 1773, Mém. Ins. 3:480

Stenobothrus elegans (CHARP.), SELYS, 1862:145-146 - SELYS, 1868:29, 37-38, 41 - FINOT, 1884:27 - SELYS, 1888:112 - BAMPs, 1889:21, 23 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:39, 40

Chorthippus elegans (CHARP.), BURR, 1913:14

Chorthippus albomarginatus (DEG.), LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:143 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:121, 165, 167, fig. 14, 20a, 132, 137, 206, kt. 62

Deze soort werd voor het eerst in België aangetroffen te Longchamps, Oostende, Nieuwpoort en Halloy door DE SELYS-LONGCHAMPS (1862). Sedertdien werd ze enkel nog aangetroffen aan de kust, in de omgeving van Arlon en misschien in de Kempen.

Vindplaatsen (KAART 47) :

LIEGE : Longchamps (FS51) s.d. - SELYS (1862)

LIMBURG : Diepenbeek (FS64) 1865 - SELYS (1868)

LUXEMBOURG : Arlon (GR00) 1863 - KBIN ; Gaichel (GR00) 1863 - KBIN

NAMUR : Halloy (FR47) s.d. - KBIN

WEST-VLAANDEREN : Koksijde (DS76) 1953 - KBIN ; De Panne (DS76) s.d. - KBIN, (DS65) 1979 - DVRI ; Nieuwpoort (DS86) s.d. - KBIN ; Oostende (DS97) s.d. - KBIN ; Blankenberge (ES08) s.d. - KBIN ; Heist (ES18) 1901 - KBIN ; Knokke (ES18) 1921, 1938, 1949, 1951 - KBIN

Niet opgenomen zijn Campine s.d. - KBIN (niet lokaliseerbaar) ; Val de la Lesse et de l'Hermeton 1900 - KBIN (fout vindplaatsetiket). DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven op hun verspreidingskaart nog een vindplaats in de omgeving van Lanaken.

C. albomarginatus is een palearctische soort die in Europa voorkomt van Finland tot Spanje en Italië. Ze bewoont graslanden, meestal in de duinen of

nabij beken. In ons land zijn waarnemingen van imago's bekend van begin juli tot eind september.

**** *Chorthippus dorsatus* (ZETTERSTEDT, 1821)**

- Gryllus dorsatus* ZETTERSTEDT, 1821, Orth, Suec., 82
- ? *Acrydium dorsatum* (ZETT.), WESMAEL, 1838:595
- ? *Stenobothrus dorsatus* (ZETT.), SELYS, 1862:146-147 - SELYS, 1868:24-25, 29-30 - FINOT, 1884:27-28 - SELYS, 1888:113 - BAMPs, 1889:21, 23 - SELYS, 1899:449
- ? *Chorthippus dorsalis* (ZETT.), BURR, 1908:118
- ? *Chorthippus dorsatus* (ZETT.), BURR, 1913:14 - LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:143
- Chorthippus dorsatus* (ZETT.), DUIJM & KRUSEMAN, 1983:71, 123, 166, fig. 138, 207, kt. 63

Deze soort is reeds verscheidene malen gesignaleerd uit België, maar of ze er werkelijk voorkomt is nog steeds onzeker.

Ze werd voor het eerst door WESMAEL (1838) vermeld; hij gaf evenwel geen vindplaats op, maar gaf wel een afbeelding van de vleugels van een wijfje. In zijn verzameling, die later overging naar DE SELYS-LONGCHAMPS, en die in het KBIN te Brussel wordt bewaard, zouden zich twee exemplaren bevonden hebben. Het eerste is een wijfje, afgebeeld in de publicatie van 1838. Dit exemplaar werd reeds door DE SELYS-LONGCHAMPS (1862) beschreven als *S. parallelus* var. *explicatus*, doch hij bleek niet te beseffen dat het dit exemplaar was dat door WESMAEL was afgebeeld, aangezien hij refereerde naar die figuur onder *S. dorsatus*. LAMEERE (1900) opperde de mogelijkheid dat dit exemplaar wel eens tot *S. longicornis* zou kunnen gerekend worden, maar hij heeft het materiaal zelf niet gezien. In zijn revisie van de verzameling van DE SELYS-LONGCHAMPS heeft BURR (1913) deze visie weerlegd, maar ook hij zag over het hoofd dat het om het door WESMAEL afgebeelde exemplaar ging. Het exemplaar werd door REYNOLDS bestudeerd en hij confirmeerde dat het om de langvleugelige vorm van *C. parallelus* gaat en niet om *C. dorsatus* (cfr. REYNOLDS, 1980:297).

Het tweede exemplaar uit de verzameling WESMAEL was een mannetje, dat door DE SELYS-LONGCHAMPS (1862, 1888) eveneens tot *S. dorsatus* werd gerekend. De vindplaats is niet bekend. Door BURR (1913) werd opgemerkt dat het exemplaar vermoedelijk tot *Omocestus ventralis* dient gerekend te worden, maar dat de slechte toestand van het materiaal geen zekerheid hieromtrent gaf. Ik kon het exemplaar niet terugvinden in de verzameling van WESMAEL.

Een ander exemplaar dat gedetermineerd werd als *dorsatus* is een larve, verzameld door DE SELYS-LONGCHAMPS te Baraque Michel. Het lijkt mij niet mogelijk een larve uit dit moeilijke geslacht te determineren, zodat ik met BURR (1913) kan stellen dat ook deze waarneming hoogst onzeker is.

In de verzameling van het KBIN bevindt zich een wijfje dat door VAN VOLXEM te Laken werd verzameld. DE SELYS-LONGCHAMPS (1888) en GOETGHEBUER (1953) determineerden dit dier eveneens als *S. dorsatus*; LAMEERE (1900) en LESTAGE (1922) noemden het daarentegen *S. longicornis*. Het gaat evenwel zonder enige twijfel om *Chorthippus parallelus* var. *explicatus*.

Door DE SELYS-LONGCHAMPS (1888) en BAMPs (1889) werden nog exemplaren vermeld uit Genk en Kuringen. Gezien de foute determinaties in de verzameling SELYS is het mogelijk dat het hier weer om *explicatus* zou gaan.

Door GOETGHEBUER (1953) werd nog een vangst uit Heist gemeld. Het betreft hier evenwel een exemplaar van *Chorthippus albomarginatus*, dat bewaard wordt in het KBIN.

Tenslotte heb ikzelf (DEVRIESE, 1984) ten onrechte materiaal uit Eeklo en La

Hulpe tot *dorsatus* gerekend, waar het gaat om *C. parallelus* var. *explicatus*. Hetzelfde is het geval voor de referentie van HOFMANS & BARENBRUG (1984) voor het Parc Naturel Viroin-Hermeton (HOFMANS & BARENBRUG, in litt.).

Toch bevindt er zich materiaal van *C. dorsatus* in de Belgische verzameling van het KBIN te Brussel. Vooreerst zijn er exemplaren met het etiket "Frasnes (Tourn.) 24.3.1884 De Dedobbeleer". Door CARPENTIER (1951) werden ze ten onrechte gerekend tot *Chorthippus vagans*. Het is evenwel onzeker of de dieren in België werden gevangen omdat sommige behalve het etiket met Frasnes, ook een etiket met "Doubs France" dragen.

Een wijfje gevangen te Marche (Fond de Vaux) in juli 1946 door MARLIER, zou misschien tot *C. dorsatus* gerekend kunnen worden, maar het dier is niet bijzonder goed bewaard.

C. dorsatus is een palearctische soort, die noordelijk tot Duitsland voorkomt. Ze bewoont vrij droge graslanden en werd in het buitenland aangetroffen van juli tot oktober (HARZ, 1975).

48. *Chorthippus parallelus* (ZETTERSTEDT, 1821) Krasser

Gryllus parallelus ZETTERSTEDT, 1821, Orth. Suec., 85

Acrydium dorsatum (ZETT.), WESMAEL, 1838:595 (part.), fig. 4

Stenobothrus parallelus (ZETT.), SELYS, 1862:147-148 - SELYS, 1868:36-38, 41-42 - BORMANS, 1883:xxii - FINOT, 1884:28 - SELYS, 1888:113 - BAMPS, 1889:21, 22 - SELYS, 1899:449 - LAMEERE, 1900:40

Stenobothrus parallelus explicatus SELYS, 1862:147

Stenobothrus parallelus var. *explicatus* SELYS, BORMANS, 1883:xxii - SELYS, 1888:113 - BAMPS, 1889:22

Stenobothrus longicornis (LATR.), LAMEERE, 1900:7

Chorthippus parallelus (ZETT.), NAVAS, 1906:57 - HOFMANS & BARENBRUG, 1984:397

Chorthippus parallelus (ZETT.), BURR, 1913:15 - LESTAGE, 1922:122 - CARPENTIER, 1951:103 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:72, 123, 157, 167, fig. 20b, 128, 134, 135, 208, kt. 68

Chorthippus longicornis (LATR.), LESTAGE, 1922:122 - GOETGHEBUER, 1953:143

Chorthippus dorsatus (ZETT.), HOFMANS & BARENBRUG, 1984:397 - DEVRIESE, 1984:401

Deze soort werd voor het eerst vermeld door DE SELYS-LONGCHAMPS (1862), maar ze was tevoren reeds gevangen en afgebeeld door WESMAEL (1838) onder de naam *Acrydium dorsatum* (zie hiervoor).

C. parallelus is de algemeenste sprinkhaan van België, die nagenoeg nergens ontbreekt. De verspreidingskaart geeft bijgevolg eerder aan waar waarnemingen werden verricht en niet waar de soort in werkelijkheid voorkomt.

Vindplaatsen (KAART 48) :

ANTWERPEN : Hingene (ES86) 1969 - KBIN ; Blaasveld (ES95) 1979 - DVRI ; Berchem (ES97) 1973 - FSAG ; St-Katelijne-Waver (FS05) 1985 - DVRI ; Duffel (FS06) 1949 - KBIN ; 's Gravenwezel (FS08) 1942 - KBIN ; Beerzel (FS15) 1980 - DVRI ; Beerse (FS28) 1985 - KBIN ; Gammel (FS29) 1918 - KBIN ; Hoogstraten (FS29) 1918, 1922 - KBIN ; Rijkevorsel (FS29) 1918 - KBIN ; Oud-Turnhout (FS38) 1943 - KBIN ; Vosselaar (FS38) 1983 - DVRI ; Winkel (FS38) 1917 - KBIN ; Arendonk (FS48) s.d. - KBIN ; Postel (FS58) 1921, 1922 - KBIN

BRABANT : Liedekerke (ES73) 1981 - DVRI ; Buizingen (ES82) 1985 - DVRI ; Dilbeek (ES83) 1983 - DVRI ; Relegem (ES83) 1979, 1980 - DVRI ; Asse (ES84) 1971 - FSAG ; Kobbegem (ES84) 1979 - DVRI ; Merchtem (ES84) 1983 - DVRI ; St-Genesius-Rode (ES92) 1911 - KBIN ; Wemmel (ES93) 1979 - DVRI ; Grimbergen

(ES94) 1982 - DVRI ; Strombeek-Bever (ES94) 1979,1982 - DVRI ; Overijse (FS02) 1985 - FSAG ; Everberg (FS03) 1984 - FSAG ; Vossem (FS03) 1935 - KBIN ; Eppegem (FS04) 1979 - DVRI ; Melsbroek (FS04) 1877 - KBIN, 1982 - DVRI ; Huldenberg (FS12) 1985 - FSAG ; St-Agatha-Rode (FS12) 1984,1985 - FSAG, 1985 - DVRI ; Keerbergen (FS15) 1982 - DVRI ; Tremelo (FS15) 1984 - DVRI ; Kessel-Lo (FS23) 1982 - DVRI ; Diest (FS45) s.d. - KBIN ; Bosvoorde (ES92) 1877 - KBIN ; Ukkel (ES92) 1941,1945 - KBIN, 1985 - FSAG ; Anderlecht (ES93) 1984 - FSAG ; Brussel (ES93) s.d. - KBIN ; Vorst (ES93) 1873 - KBIN ; Ganshoren (ES93) 1984 - FSAG ; Haren (ES93) s.d.,1873 - KBIN, 1983 - DVRI ; Jette (ES93) 1979,1980 - DVRI, 1984 - FSAG ; Laken (ES93) s.d. - KBIN, 1985 - FSAG ; St-Jans-Molenbeek (ES93) 1985 - FSAG ; Neder-Over-Heembeek (ES93) 1982 - DVRI ; Oudergem (FS03) 1877,1963 - KBIN, 1984 - FSAG ; Rood Klooster (FS03) 1878,1879,1950,1951 - KBIN, 1982 - BORMANS (1883) ; St-Lambrechts-Woluwe (FS03) 1938 - KBIN, 1984 - FSAG ; Braine-le-Chateau (ES81) 1984 - FSAG ; Baulers (ES90) 1984 - FSAG ; Nivelles (ES90) 1984,1985 - FSAG ; Braine-l'Alleud (ES91) 1895,1971,1977,1983,1985 - KBIN ; Bousval (FS00) 1981 - FSAG ; Rigenée (FS00) 1984 - FSAG ; Villers-la-Ville (FS00) 1983,1984 - FSAG ; Glabais (FS01) 1985 - FSAG ; Lasne (FS01) 1984 - FSAG ; Louvain-la-Neuve (FS01) 1979,1984, 1985 - FSAG ; Maubroux (FS01) 1982 - DVRI ; Ohain (FS01) 1944 - KBIN ; Ottignies (FS01) 1984 - FSAG ; La Hulpe (FS02) 1982 - DVRI ; Limelette (FS11) 1935 - KBIN ; Pécrot (FS12) 1985 - DVRI

HAIGNAUT : Roisin (ER47) 1972,1973 - FSAG ; Biaton (ER49) 1984 - DVRI ; Grandglise (ER49) 1968 - KBIN ; St-Ghislain (ER58) 1962 - KBIN ; Ville-Pommeroeul (ER59) 1962 - KBIN, 1984 - DVRI ; Villeroth (ER59) 1984 - DVRI ; Ciply (ER68) 1984 - DVRI ; Frameries (ER68) 1981 - FSAG ; Jemappes (ER68) 1983 - FSAG ; La Bouverie (ER68) 1983 - FSAG ; Masnuy-St-Pierre (ER69) 1984 - FSAG ; Harmignies (ER78) 1984 - DVRI ; St-Symphorien (ER78) 1983 - FSAG ; Beauwelz (ER84) 1984 - FSAG ; La Louvière (ER89) 1983 - FSAG ; Chimay (ER94) 1963 - KBIN, 1985 - FSAG ; Froidchapelle (ER95) 1985 - FSAG ; Rance (ER95) 1973 - FSAG ; Jamioulx (ER97) 1979,1983 - LEBRUN ; Thuillies (ER97) 1981 - FSAG ; Landelies (ER98) 1985 - FSAG ; Marchienne-au-Pont (ER98) 1985 - FSAG ; Courcelles (ER99) 1984 - FSAG ; Anvaing (ES31) 1985 - FSAG ; Chapelle-à-Wattines (ES40) 1985 - FSAG ; Ath (ES50) 1985 - BOOSTEN ; Lessines (ES51) 1984 - DVRI ; Bassily (ES61) 1984 - FSAG ; Braine-le-Comte (ES80) 1971,1985 - FSAG ; Marcinelle (FR08) 1983 - FSAG ; Montignies (FR08) 1983 - FSAG ; Thiméon (FR09) 1985 - FSAG

LIEGE : Bas-Oha (FR59) 1971,1979 - KBIN ; Huy (FR59) 1985 - FSAG ; Ferrières (FR88) 1983 - KBIN ; Xhoris (FR89) 1983 - KBIN ; Quarreux (FR99) s.d. - KBIN ; Héron (FS40) 1984,1985 - FSAG ; Ambresin (FS41) 1968 - FSAG ; Anthelt (FS50) 1971 - KBIN, 1985 - FSAG ; Moha (FS50) 1971 - KBIN ; Wanze (FS50) 1967 - KBIN ; Amay (FS60) 1971 - KBIN ; St-Georges (FS60) 1981 - FSAG ; Stockay (FS60) 1984 - FSAG ; Verlaine (FS60) 1982 - FSAG ; Bleret (FS61) 1984 - FSAG ; Flémalle (FS70) 1984 - FSAG ; Angleur (FS80) 1974 - KBIN, 1984 - FSAG ; Beyne (FS81) 1942 - KBIN, 1974 - FSAG ; Herstal (FS81) 1983 - FSAG ; Kinkempois (FS81) 1941 - KBIN ; Robertmont (FS81) 1942 - FSAG ; Vivegnis (FS81) 1985 - FSAG ; Wandre (FS81) 1933 - KBIN ; Hermalle (FS82) 1942 - KBIN,FSAG ; Hermée (FS82) 1984 - FSAG ; Houtain-St-Siméon (FS82) 1984 - FSAG ; Lanaye (FS82) 1938 - KBIN ; Lixhe (FS82) 1928,1930,1934 - KBIN ; Visé (FS82) 1938 - KBIN, 1983 - FSAG ; Fraipont (FS90) 1984 - FSAG ; Olne (FS90) 1984,1985 - FSAG ; Sassor (FS90) 1985 - FSAG ; Theux (FS90) s.d. - KBIN ; Warsage (FS92) 1930 - KBIN ; Francorchamps (GR09) s.d.,1900,1913,1916,1917 - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - SELYS (1868) ; Polleur (GS00) 1985 - FSAG ; Dison (GS01) 1985 - FSAG ; Welkenraedt (GS01) 1983 - FSAG ; Moresnet (GS02) 1984 - DVRI, 1984,1985 - FSAG ; Plombière (GS02) 1984 - FSAG ; Crombach (KA87) 1972 - KBIN ; Malmédy (KA89) 1985 - FSAG ;

St-Vith (KA97) 1921 - KBIN ; Amel (KA98) 1985 - FSAG ; Walk (KA98) 1921 - KBIN ; Baraque Michel (KB90) s.d. - KBIN ; Hergenrath (KB92) 1984 - FSAG ; Medendorf (LA07) 1984 - FSAG ; Bullange (LA08) 1923,1949 - KBIN ; Rocherath (LA09) 1973 - FSAG ; Losheimergraben (LA18) 1925 - KBIN

LIMBURG : Lanaken (FS84) 1935 - KBIN ; Pietersheim (FS84) 1863 - SELYS (1868), 1983 - DVRI ; Rekem (FS84) 1983 - DVRI ; Voeren (FS92) 1983 - FSAG ; Maaseik (FS96) 1983 - (DEVRIESE) ; Sippenaken (GS02) 1984 - DVRI ; Teuven (GS02) 1934 - KBIN

LUXEMBOURG : Orval (FQ69) 1981 - FSAG ; Villers-devant-Orval (FQ69) 1971 - KBIN ; Torgny (FQ78) 1951,1958,1974,1980 - KBIN, 1980,1982 - DVRI, 1985 - BOOSTEN ; Meix-devant-Virton (FQ79) 1978 - KBIN ; Robelmont (FQ89) 1985 - FSAG ; Ruelle (FQ89) 1982 - DVRI ; Virton (FQ89) 1968 - FSAG ; Ethe (FQ89) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Bouillon (FR41) 1981 - FSAG ; Poupehan (FR41) 1984 - FSAG ; Alle (FR42) 1984 - FSAG ; Ucimont (FR42) 1985 - FSAG ; Muno (FR50) 1985 - BOOSTEN ; Tellin (FR55) 1974,1983, 1985 - KBIN ; Chiny (FR61) 1945 - KBIN ; Herbeumont (FR61) 1952 - KBIN, 1973 - FSAG ; Les Epieux (FR61) 1985 - FSAG ; Libin (FR63) 1984 - FSAG ; Poix (FR64) s.d. - KBIN ; St-Hubert (FR64) s.d. - KBIN ; Masbourg (FR65) 1968 - FSAG ; Marche (FR66) 1946 - KBIN ; Eneille (FR67) 1945 - KBIN ; Rossignol (FR71) 1985 - BOOSTEN ; Barrière de Champlon (FR75) 1984 - FSAG ; Etalle (FR80) 1958 - KBIN ; Ste-Marie-sur-Semois (FR80) 1985 - BOOSTEN ; Buzenol (FR80) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Mellier (FR81) 1943 - KBIN ; Rancimont (FR81) 1984 - FSAG ; Stockem (FR90) 1982 - DVRI ; Vance (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Villers-Tortru (FR90) 1984 - BEUKEBOOM (in litt.) ; Almeroth (FR91) 1985 - FSAG ; Habay-la-Neuve (FR91) 1983 - DVRI ; Martelange (FR92) 1984 - FSAG ; Bastogne (FR94) 1984,1985 - FSAG ; Achouffe (FR95) s.d. - FSAG ; Aubange (GQ09) 1984 - FSAG ; Arlon (GRO0) 1863 - KBIN, 1983 - FSAG ; Vielsalm (GRO7) 1967 - KBIN

NAMUR : Couvin (FR04) 1984 - FSAG ; Philippeville (FR06) 1985 - FSAG ; Hanzinelle (FR07) 1984 - FSAG ; Hanzinne (FR07) 1984 - FSAG ; Thy-le-Baudouin (FR07) 1984 - FSAG ; Morialme (FR17) 1984 - FSAG ; Corroy-le-Chateau (FR19) 1981,1984 - FSAG ; Jemeppe-sur-Sambre (FR19) 1984 - FSAG ; Mazy (FR19) 1973,1984,1985 - FSAG ; Sombrefe (FR19) 1983,1984 - FSAG ; Tongrinne (FR19) 1984 - FSAG ; Anthée (FR26) 1985 - FSAG ; Leffe (FR37) 1906 - NAVAS (1906) ; Halloy (FR47) s.d. - KBIN ; Spontin (FR47) 1984 - FSAG ; Faulx-les-Tombes (FR48) 1983 - FSAG ; Andenne (FR49) 1981 - FSAG ; Goyet (FR49) 1982 - DVRI ; Chevetogne (FR56) 1973 - FSAG ; Frisée (FR58) 1984 - FSAG ; Bure (FR65) 1971,1973,1985 - KBIN ; Jemelle (FR65) 1985 - FSAG ; Ernage (FS10) 1984 - FSAG ; Gembloux (FS10) 1968,1973,1981,1983,1984,1985 - FSAG ; Lonzée (FS20) 1973,1984 - FSAG ; Sauvenière (FS20) 1985 ; Grand-Leez (FS20) 1973 - FSAG ; Eghezée (FS30) 1984 - DVRI, 1985 - FSAG

OOST-VLAANDEREN : Eeklo (ES36) 1983,1985 - DVRI ; Ursel (ES36) 1985 - DVRI ; Schelderode (ES44) s.d. - KBIN ; Vinderhoute (ES45) 1922 - KBIN ; Waarschoot (ES46) 1948 - KBIN ; Everbeek (ES52) 1969 - KBIN ; Erwetegem (ES53) 1983 - DVRI ; Heusden (ES55) 1941,1942,1943,1944 - KBIN ; St-Amandsberg (ES55) 1941,1942 - KBIN ; Zandbergen (ES62) 1982 - DVRI ; Serskamp (ES64) 1984 - DVRI ; Overmere (ES65) 1942,1943 - KBIN ; Dendermonde (ES75) 1874 - KBIN ; Vlassenbroek (ES85) 1982 - DVRI

WEST-VLAANDEREN : Nieuwpoort (DS86) 1955 - KBIN ; Blankenberge (ES08) 1956 - KBIN ; Heist (ES18) 1901 - KBIN ; Knokke (ES18) 1938 - KBIN

Van een dertigtal dieren kon ik de vindplaats niet lokaliseren; het lijkt me niet nuttig deze op te sommen.

C. parallelus is een palearctische soort, die ten zuiden van de Pyreneeën

ontbreekt. Ze komt voor in droge tot natte graslanden en ontbreekt slechts op plaatsen met extreme vochtigheid (rietvelden) of extreme droogte (kale duinen). In ons land werden imago's waargenomen van begin juli (uitzonderlijk ook reeds vanaf half juni) tot begin oktober (uitzonderlijk tot eind oktober).

49. *Chorthippus montanus* (CHARPENTIER, 1825) Zompsprinkhaan

Gryllus montanus CHARPENTIER, 1825, Hor, Ent., 173

Stenobothrus parallelus variété? *montanus* (CHARP.), SELYS, 1862:147-148

Stenobothrus parallelus var. *montanus* (CHARP.), SELYS, 1868:36-38, 41 - BORMANS, 1883:xxii - SELYS, 1888:113 - BAMPS, 1889:22

Chorthippus longicornis (LATR.), BURR, 1913:15

Chorthippus montanus (CHARP.), CARPENTIER, 1951:103 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983:72, 123, 163, 168, fig. 133, 136, 209, kt. 65

Chorthippus longicornis var. *montana* (CHARP.), GOETGHEBUER, 1953:143

Door DE SELYS-LONGCHAMPS (1862) werd de soort voor het eerst gesignaleerd uit ons land als een variëteit van *parallelus*. Door de moeilijke determinatie bestond nogal verwarring met de vorige soort en heel wat auteurs namen exemplaren van *parallelus* met iets langere vleugels dan normaal ten onrechte voor *montanus*.

De soort komt vooral voor in de Kempen en de Hoge Ardennen, maar daarnaast ook op een klein aantal geïsoleerde plaatsen.

Vindplaatsen (KAART 49) :

ANTWERPEN : Kalmthout (FS09) s.d. - KBIN ; Beerse (FS28) 1985 - KBIN ; Hoogstraten (FS29) 1918 - KBIN ; Geel (FS37) 1919 - KBIN ; Winkel (FS38) 1917 - KBIN

BRABANT : Berg (FS04) 1876, 1941 - KBIN ; Watermaal (ES92) 1878 - KBIN

HAINAUT : Béclers (ES30) 1984 - FSAG

LIEGE : Francorchamps (GR09) 1913, 1921 - KBIN ; Spa (GR09) s.d. - KBIN ; Hockai (GR19) 1915, 1917 - KBIN ; Chodires (KA89) 1950 - KBIN ; Sourbrodt (KA99) 1921 - KBIN ; Baraque Michel (KB90) s.d. - KBIN ; Losheimergraben (LA18) 1925 - KBIN

LIMBURG : Genk (FS74) s.d. - KBIN ; Sledderlo (FS74) 1934 - KBIN ; Petersheim (FS84) 1863 - KBIN ; Rekem (FS84) 1983 - DVRI

LUXEMBOURG : Poix (FR64) s.d. - KBIN

OOST-VLAANDEREN : Overmere (ES65) 1943 - KBIN

Niet opgenomen zijn de onzekere waarnemingen : BRABANT : Rood Klooster (FS03) 1882 - DE BORMANS (1883) ; LIEGE : Quarreux (FR99) s.d. - BURR (1913) (vermoedelijk *C. parallelus*) ; LUXEMBOURG : Arlon (GR00) 1863 - SELYS (1868) ; NAMUR : Halloy (FR47) s.d. - BURR (1913) (vermoedelijk *C. parallelus*). Evenmin werd de vangst met fout vindplaatsetiket Vallée de la Lesse et de l'Hermeton 1900 - KBIN opgenomen en de onprecieze vindplaats "Campine" s.d. - KBIN. DUIJM & KRUSEMAN (1983) geven nog vindplaatsen op rond Gent en Habay.

C. montanus is een palearctische soort, die van Finland tot de gebergten van Zuid-Europa voorkomt. Ze bewoont natte graslanden en moerassen. In ons land zijn waarnemingen bekend van begin juli tot half oktober.

50. *Euchorthippus declivus* (BRISOUT DE BARNEVILLE, 1848)

Acridium declivum BRISOUT DE BARNEVILLE, 1848, Ann. Soc. Ent. France, (2)6:420

Euchorthippus declivus (BRIS.), DUIJM & KRUSEMAN, 1983:125, fig. 94, 210 - DEVRIESE, 1984:401

In 1984 heb ik de soort voor het eerst vermeld voor ons land; in de verzameling van de Faculté de Sciences Agronomiques de l'Etat (Gembloux) bevond zich een mannetje, verzameld te Tamines. Sedertdien zijn twee nieuwe vondsten bekend, allebei uit dezelfde verzameling, en telkens betreft het één mannetje.

Vindplaatsen (KAART 50) :

HAINAUT : Casteau (ER79) 1971 - FSAG ; Tamines (FR18) 1972 - FSAG

LUXEMBOURG : St-Hubert (FR64) 1985 - FSAG

E. declivus is een Zuid-Europese soort, die in ons land haar meest noordelijke vindplaatsen heeft. Ze bewoont warme graslanden en werd in het buitenland waargenomen van juli tot oktober (HARZ, 1975).

* *

 *

GEIMPORTEERDE SOORTEN

RHAPHIDOPHORIDAE

***Tachycines asynamorus* ADELUNG, 1902**

Kassprinkhaan

Tachycines asynamorus ADELUNG, 1902, Ann. Mus. Zool. Pétersb., 59, pl. 58, fig. a, b - LESTAGE, 1922: 121 -
DUIJM & KRUSEMAN, 1983: 93, 166, fig. 168 - NAVEAU, 1985: 4

Deze soort komt voor in allerlei verwarmde serres.

GRYLLIDAE

***Gryllus bimaculatus* DEGEER, 1773**

Gryllus bimaculatus DEGEER, 1773, Mém. Ins. 3: 521 - SELYS, 1868: 24, 27 - SELYS, 1888: 118 - SELYS, 1892: 499
- SELYS, 1899: 449, 451 - BURR, 1913: 31 - DUIJM & KRUSEMAN, 1983: 65, 95, 166, fig. 70
Acheta bimaculata LESTAGE, 1922: 121

Voor deze soort is er slechts één gepubliceerde waarneming, die dateert uit de vorige eeuw en afkomstig is uit een serre te Gent.

? *Platygryllus brunneri* (SAUSSURE, 1877)

Gryllus brunneri SAUSSURE, 1877, Mém. Ins. Genève 25: 170
Gryllus Brunneri SELYS, SELYS, 1868: 24, 27-28 - SELYS, 1888: 118 - SELYS, 1899: 449, 451 - BURR, 1913: 31

Ook deze soort, waarvan de juistheid van de determinatie nog gecontroleerd dient te worden, werd enkel in de vorige eeuw in een serre waargenomen.

***Gryllomorpha dalmatina* (OCSKAY, 1832)**

Acheta dalmatina OCSKAY, 1832, Nov. Acta Acad. Leop.-Car. 16: 959
Gryllomorpha dalmatina (OCSKAY), BOOSTEN & DEVRIESE, 1984: 45-46

Deze soort uit Zuid-Europa werd in 1984 aangetroffen in een woning te Ath.

TRIDACTYLIDAE

***Scapteriscus didactylus* (LATREILLE, 1804)**

Gryllotalpa didactyla LATREILLE, 1804, Gen. Crust. Ins., 12:122 - SELYS, 1868:24, 27 - SELYS, 1888:119 -
SELYS, 1892:499 - SELYS, 1899:449 - BURR, 1913:32
Scapteriscus didactyla (LATR.), LESTAGE, 1922:121

Deze soort uit Zuid-Amerika werd in de negentiende eeuw aangetroffen in een serre.

CATANTOPIDAE

***Anacridium aegyptium* (LINNAEUS, 1764)**

Gryllus Locusta aegyptius LINNAEUS, 1764, Mus. Ludov. Ulric., 138
Orthacanthacris aegyptia (L.), LESTAGE, 1922:122
Anacridium aegyptium (L.), CARPENTIER, 1951:104 - DUIJN & KRUSEMAN, 1983:105, 166, fig. 96d, 183

Deze zeer grote soort uit Zuid-Europa wordt af en toe ingevoerd met bloemkool.

* *
*

BIBLIOGRAPHIE

BAMPS, C. - 1888 - Note sur la découverte à Lanklaer (Campine limbourgeoise) du *Gamphocleis glabra* HERBST, Orthoptère nouveau pour la Belgique. - *Comptes-rendus de la Société Entomologique de Belgique. Séance du 4 février 1888* : 1-7.

BAMPS, C. - 1889 - Faune des Insectes de l'Ordre des Orthoptères de la Province de Limbourg. Hasselt : 1-36.

BOOSTEN, G. & H. DEVRIESE - 1984 - Orthoptères intéressants de Belgique. *Bull. Annls Soc. r. belge Ent.* 120 : 45-46.

BURR, M. - 1908 - The Orthoptera of Holland, Belgium and England. *The Entom. Rec.* : 117-119.

BURR, M. - 1913 - Orthoptères. *Collections Zoologiques du Baron Edm. de Sélys Longchamps. Catalogue systématique et descriptif. Fasc. 2* : 1-35.

CARPENTIER, F. - 1942 - Les *Acrydium* (Orthoptera) de Belgique. 1re partie. *Bull. Mus. r. Hist. nat. Belg.* 18 (44) : 1-16, fig. 1-14.

CARPENTIER, F. - 1942 - Les *Acrydium* (Orthoptera) de Belgique. 2me partie. *Bull. Mus. r. Hist. nat. Belg.* 18 (57) : 1-16, fig. 1-36.

CARPENTIER, F. - 1943 - Les *Acrydium* (Orthoptera) de Belgique. 3me partie. *Bull. Mus. r. Hist. nat. Belg.* 19 (49) : 1-19, fig. 1-54.

CARPENTIER, F. - 1951 - Sauterelles de Belgique. *Bull. Annls Soc. Ent. Belg.* 87 : 100-105.

CARPENTIER, F. - 1954 - Données récentes sur les espèces de *Tetrix* (Orthopt., Acridoidea) existant en Belgique. *Bull. Annls Soc. Ent. Belg.* 90 : 118-120.

DE BORMANS, A. - 1883 - Un été à Rouge-Cloître. *Annls Soc. Ent. belge* 27 : xviii-xxxix.

DE SELYS-LONGCHAMPS, E. - 1849 - Sur la Sauterelle voyageuse, observée en Belgique. *Bull. Acad. r. Belg.* 16 : 626-628.

DE SELYS-LONGCHAMPS, E. - 1862 - Catalogue raisonné des Orthoptères de Belgique. *Annls Soc. Ent. belge* 6 : 130-158.

DE SELYS-LONGCHAMPS, E. - 1868 - Additions et corrections au Catalogue raisonné des Orthoptères de Belgique. *Annls Soc. Ent. belge* 11 : 23-42.

DE SELYS-LONGCHAMPS, E. - 1888 - Catalogue raisonné des Orthoptères et des Nevroptères de Belgique. *Annls Soc. Ent. belge* 32 : 103-203.

DE SELYS-LONGCHAMPS, E. - 1892 - Apparition accidentelle de la *Mantis religiosa* et de quelques autres insectes en Belgique. *Annls Soc.Ent.belge* 36 : 495-503.

DE SELYS-LONGCHAMPS, E. - 1899 - Note comparative sur la distribution géographique des Orthoptères en Belgique, en Angleterre et en Hollande. *Annls Soc.Ent.belge* 43 : 447-451.

DEVRIESE, H. - 1984 - Aanvullende gegevens over de verspreiding van Orthoptera in België. *Bull.Annls Soc.r.belge Ent.* 120 : 398-401.

DUIJM, M. & G. KRUSEMAN - 1983 - De krekels en sprinkhanen in de Benelux. *Natuurhistorische Bibliotheek K.N.N.V.* 34 : 1-186 , figs.1-232 , 54 kaarten.

FINOT, A. - 1884 - Nouveau Catalogue des Orthoptères de la France. *Revue ent.* (1884) : 21-39.

GEORGES, Ph. - 1984 - *Tettigonia cantans* (FUESSLY,1775) une sauterelle très rare en Belgique. *Parcs Nationaux* 39 : 123-125 , fig.1-3.

GOETGHEBUER, M. - 1953 - Catalogue des Orthoptères observés en Belgique. *Bull.Annls Soc.Ent.Belg.* 89 : 135-145.

HARZ, K. - 1969 - Die Orthopteren Europas / The Orthoptera of Europe. Vol.1. *Series Entomologica* 5 : 1-749 , fig.1-2360.

HARZ, K. - 1975 - Die Orthopteren Europas II / The Orthoptera of Europe II. Vol.2. *Series Entomologica* 11 : 1-939 , fig.1-3519.

HOFMANS, K. & B. BARENBRUG - 1984 - De Orthopteren-fauna (Ensifera en Caelifera) van het natuurpark 'Viroin-Hermeton'. *Bull.Annls Soc.r.belge Ent.* 120 : 395-397.

HOFMANS, K. & B. BARENBRUG - 1985 - Découvertes intéressantes dans le Parc Naturel Viroin-Hermeton. *l'Erable* (1985/3) : 10-11 , fig.1-4.

JANSSENS, A. - 1949 - Un Orthoptère Tettigoniidae nouveau pour la faune belge. *Bull.Annls Soc.Ent.Belg.* 85 : 210.

KRUSEMAN, G. - 1974 - De Europese treksprinkhaan in de Benelux. *Natura* (1974) : 76-80 , fig.1-4 , 1 kaart.

KRUSEMAN, G. & C. JEEKEL - 1973 - Een exemplaar van *Euthystira brachyptera* (OCSK.) (ORTHOPTERA) in Nederland gevonden. *Ent.Ber.* 33 : 66-67 , 1 kaart.

LAMEERE, A. - 1900 - Quelques Orthoptères de Belgique. *Annls.Soc.Ent.belge* 44 : 6-7.

LAMEERE, A. - 1900 - Manuel de la Faune de Belgique. Tome II : Insectes inférieurs. Bruxelles : 1-858.

LESTAGE, J. - 1922 - Liste synonymique des Orthoptères et Dermaptères indigènes et accidentels de Belgique. *Bull.Soc.Ent.Belg.* 4 : 120-122.

NAVAS, L. - 1906 - Sur quelques névroptères et orthoptères de Belgique. *Revue mens.Soc.Ent.Namuroise* 6 : 56-57.

NAVEAU, V. - 1985 - *Tachycinus asynamorus* (ADELUNG), voor het eerst vermeld uit België (Orthoptera : Rhaphidophoridae). *Phegea* 13 : 4.

PETIT, J. & J. RAMAUT - 1985 - Montagne Saint-Pierre 1985. Un bilan des acquis floristiques et faunistiques récent. *Naturalistes belges* 66 : 129-161 , fig.1-8.

REYNOLDS, W.J. - 1980 - A re-examination of the characters separating *Chorthippus montanus* and *C. parallelus* (Orthoptera : Acrididae). *Journ.Nat.Hist.* 14 : 283-303.

WESMAEL, C. - 1838 - Enumeratio methodica Orthopterorum Belgii. *Bull.Acad.r.Bruxelles* 5 : 587-587 , Fig.1-6.

DANKWOORD

Graag wens ik allen van ganser harte te bedanken, die op één of andere wijze bijdroegen tot de totstandkoming van dit werk.

In de eerste plaats dank ik Dr. J. VAN GOETHEM , hoofd van het Departement Invertebraten van het K.B.I.N., en Dr. P. GROOTAERT, hoofd van de afdeling Entomologie van het K.B.I.N., voor de toestemming om de verzameling van het K.B.I.N. te mogen bestuderen en om deze publicatie in de reeks atlassen te laten verschijnen. Ook dank ik de heer J. COOLS, technisch medewerker van het K.B.I.N. voor zijn onmisbare hulp; Dr. C. VERSTRAETEN, Conservator Zoologie van de F.S.A.G., en de heer P. RASMONT en mevr. C. THIRION voor de toestemming en de hulp bij het raadplegen van de verzameling van de F.S.A.G. ; Dr. Ph. LEBRUN, de heer G. BOOSTEN, de heer N. MAL en de heer D. MASSART voor de toestemming om hun verzameling te mogen bestuderen ; de heer L. BEUKEBOOM, de heer K. DECLEER, de heer K. HOFMANS en mevr. B. BARENBRUG voor het toezenden van gegevens en voor het kritisch nalezen van het manuscript. Tenslotte dank ik de heer J. DEWYSPELAERE en de heer G. VERHELST voor het aanduiden van interessante gebieden en mijn familie voor het soms eindeloze geduld waarmee ze me bij mijn onderzoeken hielpen.

INDEX

Deze index omvat de wetenschappelijke namen. Familienamen staan in hoofdletters, geslachtsnamen en soortnamen, die in het werk gebruikt worden zijn onderlijnd, de overige namen zijn synoniemen en foute schrijfwijzen. De cijfers verwijzen naar de bladzijden, cijfers die onderlijnd zijn, geven de bladzijde waar de soort uitvoerig beschreven wordt.

<u>Acheta</u>	10,27,28,61	<u>biguttulus (Chorthippus)</u>	11,53-54
ACRIDIDAE	10,38	biguttulus (Chorthippus)	53
Acridium	33,60	biguttulus (Gomphocerus)	47
Acrydium	31,32,33,35,36,40	biguttulus (Gryllus Locusta)	53
	41,45,47,48,51,53,54,55,56	biguttulus (Stauroderus)	53
acuminata (Acrydium		biguttulus (Stenobothrus)	53
bipunctatum)	35	bimaculata (Acheta)	61
Aedipoda	40	<u>bimaculatus (Gryllus)</u>	61
aegyptia (Orthacanthacris)	62	Binglei (Decticus)	20
<u>aegyptium (Anacridium)</u>	62	Binglei (Decticus	
aegyptius (Gryllus Locusta)	62	verrucivorus)	20
albomarginatum (Acrydium)	54	<u>bipunctata (Tettix)</u>	10,33,35-36
<u>albomarginatus (Chorthippus)</u>		bipunctata (Tettix)	33
	11,45,54-55	bipunctatum (Acrydium)	33,35
albopunctata (Metrioptera)	21	bipunctatus (Gryllus Bulla)	35
<u>albopunctata (Platycleis)</u>	9,20-21	bipunctatus (Tettix)	33
albopunctatus (Tettigonia)	20	Bohemani (Acrydium	
<u>alpina (Miramella)</u>	10,37	bipunctatum)	35
alpina (Podisma)	37	brachyptera (Acrydium	
alpinus (Gryllus)	37	vittatum)	33
<u>Anacridium</u>	62	brachyptera (Acrydium	
Anisoptera	16	bipunctatum)	35
apterus (Decticus)	24	<u>brachyptera (Euthystira)</u>	11,43
<u>asynamoros (Tachycines)</u>	61	<u>brachyptera (Metrioptera)</u>	
attenuata (Acrydium			9,22,23,24
subulatum)	31	brachypterus (Chrysochraon)	43
attenuata (Tettix subulata)	31	brachypterus (Decticus)	22
attenuata (Tettix)	5,31	brachypterus (Gryllus)	22,43
attenuata (Tettix subulata)	31	brachypterus (Platycleis)	22
attenuatum (Acrydium		brevipennis (Platycleis)	23
subulatum)	31	<u>brunneus (Chorthippus)</u>	
autumnalis (Locusta)	13		11,46,51-52
<u>Barbitistes</u>	9,12,13	brunneus (Chorthippus)	51
bicolor (Locusta)	22	brunneus (Gryllus)	51
<u>bicolor (Metrioptera)</u>	9,22-23	brunneus (Stauroderus)	51
bicolor (Platycleis)	22	brunneri (Gryllus)	61
bicolor (Stauroderus)	51	<u>brunneri (Platygyllus)</u>	61
bicolor (Stenobothrus)	51	Bulla	31,35
bicolor (Stenobothrus		burri (Conocephalus	
biguttulus)	51	dorsalis)	16
Bicolorana	22	caerulescens (Gryllus	
biguttatum (Acrydium)	47	Locusta)	40
biguttatus (Gomphocerus)	47	<u>caerulescens (Aedipoda)</u>	
biguttulum (Acrydium)	53		10,38,40-41

CALLIPTAMINAE	10,38	dorsalis (Anisoptera)	16
<u>Calliptamus</u>	5,10,38	dorsalis (Chorthippus)	55
Caloptenus	38	<u>dorsalis (Conocephalus)</u>	9,16-17
campestris (Acheta)	27	dorsalis (Locusta)	16
<u>campestris (Gryllus)</u>	10,27	dorsalis (Xiphidion)	16
campestris (Liogryllus)	27	dorsatum (Acrydium)	55,56
cantans (Gryllus)	19	<u>dorsatus (Chorthippus)</u>	11,55-56
<u>cantans (Tettigonia)</u>	9,19	dorsatus (Gryllus)	55
CATANTOPIIDAE	10,37,62	dorsatus (Stenobothrus)	55
CATANTOPINAE	10,37	elegans (Chorthippus)	54
ceperoi (Acrydium)	32	elegans (Stenobothrus)	54
<u>ceperoi (Tetrix)</u>	10,32-33	<u>Ephippiger</u>	11,26
Chelidoptera	20	<u>ephippiger (Ephippiger)</u>	10,26
<u>Chorthippus</u>	5,11,46,49-59	ephippiger (Gryllus)	26
Chorthippus	49,51,53,56	Ephippigera	26
<u>Chrysocraon</u>	11,42,43	EPHIPPIGERINAE	10,26
cinerascens (Locusta		<u>Euchorthippus</u>	11,60
migratoria)	39,40	<u>Euthystira</u>	11,43
cinerascens (Pachytylus)	39	explicata (Acrydium	
cinerascens (Pachytylus		tenuicorne)	36
migratorius)	39	explicatus (Stenobothrus	
cinerea (Pholidoptera)	24	parallelus)	5,56
cinereus (Olynthoscelis)	24	falcata (Gryllus)	12
cinereus (Thamnotrison)	24	<u>falcata (Phaneroptera)</u>	9,12
cinereus (Thamnotrison)	24	flava (Tettigonia	
cinereus (Thamnotrison)	24	viridissima)	17
coerulescens (Acrydium)	40	fuscescens (Pachytylus	
coerulescens (Aedipoda)	40	cinerascens)	39
coerulescens (Oedipoda)	40	fuscus (Conocephalus)	15
CONOCEPHALINAE	9,15		
<u>Conocephalus</u>	9,15-16		
		Gamphocleis	26
dalmatina (Acheta)	61	<u>Gampsocleis</u>	9,26
<u>dalmatina (Gryllomorpha)</u>	61	gavoyi (Acrydium vittatum))	33
danica (Locusta migratoria)	39	glabra (Gamphocleis)	26
danicus (Pachytylus)	39	<u>glabra (Gampsocleis)</u>	5,9,26
declivum (Acridium)	60	glabra (Locusta)	26
<u>declivus (Euchorthippus)</u>	11,60	GOMPHOCERINAE	5,6,11,42
DECTICINAE	9,20	Gomphocerippus	48
<u>Decticus</u>	9,20,22,24	<u>Gomphocerus</u>	11,47,48
Dectricus	20	gregaria (Locusta migratoria)	39
denticulata (Platycleis)	21	griseoptera (Locusta)	24
didactyla (Gryllotalpa)	61	griseo-aptera (Olynthoscelis)	24
didactyla (Scapteriscus)	61	griseoptera (Pholidoptera)	
<u>didactylus (Scapteriscus)</u>	62		9,24-25
<u>discolor (Conocephalus)</u>	9,15-16	grisea (Platycleis)	21
<u>dispar (Chrysocraon)</u>	11,42-43	griseus (Decticus)	20
dispar (Podisma)	42	griseus (Platycleis)	20
domestica (Acheta)	28	grossum (Acrydium)	41
<u>domesticus (Acheta)</u>	10,28	grossum (Stethophyma)	41
domesticus (Gryllus Acheta)	28	grossum (Stethophyma)	41
dorsale (Anisoptera)	16	grossus (Gryllus Locusta)	41
dorsale (Xiphidion)	16	<u>grossus (Mecostethus)</u>	10,41-42
dorsale (Xiphidium)	16	GRYLLIDAE	10,27,62

GRYLLINAE	27	migratoria (Oedipoda)	39
<u>Gryllomorpha</u>	61	migratorius (Gryllus	
<u>Gryllotalpa</u>	10, 30, 62	Locusta)	39
<u>gryllotalpa (Gryllotalpa)</u>	10, 30	migratorius (Pachytylus)	39
<u>gryllotalpa (Gryllus Acheta)</u>	30	Miramella	10, 37
GRYLLOTALPIDAE	10, 30	<u>mollis (Chorthippus)</u>	11, 43, 50-51
<u>Gryllus</u>	10, 12, 17, 19, 20, 22	mollis (Chorthippus	
	26, 27, 28, 29, 30, 31, 35, 37, 38, 39	biguttulus)	50
	40, 41, 43, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 53	mollis (Gryllus)	50
	55, 56, 59, 61, 62	mollis (Stauroderus)	50
haemerhoidalis (Stenobothrus)	50	mollis (Stenobothrus)	53
<u>haemorrhoidalis (Omocestus)</u>	11, 43, 50	montana (Chorthippus	
haemorrhoidalis (Gryllus)	43	longicornis)	59
haemorrhoidalis (Stenobothrus)	43, 50	<u>montanus (Chorthippus)</u>	11, 59
hemorrhoidalis (Stenobothrus)	50	montanus (Gryllus)	59
hoemorrhoidalis (Omocestus)	50	montanus (Stenobothrus	
<u>italicus (Calliptamus)</u>	5, 10, 38	parallelus)	59
ialicus (Caloptenus)	38	<u>Myrmeleotettix</u>	11, 47
italicus (Gryllus Locusta)	38	<u>Nemobius</u>	10, 28
<u>Leptophyes</u>	9, 13	nutans (Tetrix)	10, 36
lineatum (Acrydium)	51	obscura (Tettix)	33
lineatus (Gryllus)	46	obscura (Tettix bipunctata)	33
<u>lineatus (Stenobothrus)</u>	11, 46	obscurior (Pachytylus	
Liogryllus	27	cinerascens)	39
<u>Locusta</u>	5, 6, 10, 12, 13, 14, 16	Odontura	12, 13
	17, 21, 22, 23, 24, 26, 38, 39-40, 41	OECANTHIDAE	10, 29
	48, 53, 62	<u>Oecanthus</u>	5, 10, 29
LOCUSTINAE	10, 38	<u>Oedipoda</u>	10, 39, 40, 49
longicornis (Chorthippus)	56, 59	Olynthoscelis	24
longicornis (Stenobothrus)	56	<u>Omocestus</u>	11, 43-45, 49, 50
macroptera (Acrydium		Orthacanthacris	62
bipunctatum)	35	Pachytylus	38, 39
macroptera (Acrydium		<u>parallelus (Chorthippus)</u>	5, 11, 56-59
subulatum)	31	parallelus (Chorthippus)	56
macroptera (Acrydium		parallelus (Gryllus)	56
tenuicorne)	36	parallelus (Stenobothrus)	56
macroptera (Acrydium		pellucens (Gryllus)	29
vittatum)	33	<u>pellucens (Oecanthus)</u>	5, 10, 29-30
maculatus (Gomphocerus)	47	<u>Phaneroptera</u>	9, 12
<u>maculatus (Myrmeleotettix)</u>	11, 47-49	PHANEROPTERINAE	9, 12
Meconema	9, 14	Phasgonura	17
MECONEMINAE	9, 14	Platygryllus	61
<u>Mecostethus</u>	10, 41	platypterus (Chrysochraon	
<u>Metrioptera</u>	9, 21, 22-24	dispar)	42
<u>migratoria (Locusta)</u>	5, 6, 10, 39-40	Pholidoptera	9, 24
<u>migratoria (Locusta</u>		Platycleis	9, 20-21, 22, 23
migratoria)	39, 40	Podisma	37, 42
		Psophus	10, 38
		punctatissima (Leptophyes)	9, 13-14
		punctatissima (Locusta)	13

punctatissima (Odontura)	13	tenuicornis (Tettix)	36
RHAPHIDOPHORINAE	61	tessellata (Locusta)	21
roeseli (Locusta)	23	tessellata (Platycleis)	9, 21
roeseli (Metrioptera)	9, 23-24	TETRIGIDAE	10, 31
roeseli (Platycleis)	23	Tetrix	5, 10, 31-36
Roeseliana	23	Tettigonia	9, 17-19, 20
roeselii (Metrioptera)	23	TETTIGONIIDAE	9, 12
roeselii (Platycleis)	23	TETTIGONIINAE	9, 17
rufipes (Omocestus)	45	Tettix	5, 31, 33, 36
rufipes (Stenobothrus)	45	thalassina (Locusta)	13
rufum (Acrydium)	48	thalassina (Meconema)	13
rufus (Gomphocerippus)	48	thalassinum (Meconema)	9, 14-15
rufus (Gomphocerus)	11, 48-49	Thamnothrison	24
rufus (Gryllus Locusta)	48	Thamnothrizon	24
		Thamnotrizon	24
scalaris (Oedipoda)	49	TRIDACTYLIDAE	62
scalaris (Stauroderus)	11, 49	undulata (Tetrix)	10, 33-35, 37
Scapteriscus	62	undulatum (Acridium)	33
serricauda (Barbitistes)	9, 12-13	vagans (Chorthippus)	11, 49-50
serricauda (Locusta)	12	vagans (Oedipoda)	49
serricauda (Odontura)	12	vagans (Omocestus)	49
Sieboldi (Metrioptera		vagans (Stauroderus)	49
bicolor)	22	vagans (Stenobothrus)	49
Sieboldii (Metrioptera		varia (Locusta)	13
bicolor)	22	varia (Meconema)	13
Sjöstedti (Acrydium		varium (Meconema)	13
vittatum)	33	ventralis (Gryllus)	46
solitaria (Locusta		ventralis (Omocestus)	11, 44, 45-46
migratoria)	39	verrucivora (Tettigonia)	20
Stauroderus	11, 49, 50, 51, 53	verrucivorus (Decticus)	9, 20
Stenobothrus	5, 11, 43, 45	verrucivorus (Dectricus)	20
46-47, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 59		verrucivorus (Gryllus	
Stetheophyma	41	Tettigonia)	20
Stethophyma	41	virescens (Pachytylus	
stigmaticus (Gryllus)	47	cinerascens)	39
stigmaticus (Stenobothrus)	11, 47	viridissima (Locusta)	17
stridulus (Gryllus Locusta)	38	viridissima (Phasgonura)	17
stridulus (Pachytylus)	38	viridissima (Tettigonia)	9, 17-19
stridulus (Psophus)	10, 38	viridissimus (Gryllus	
subalpina (Miramella)	37	Tettigonia)	17
subaptera (Acrydium		viridulum (Acrydium)	45
bipunctatum)	35	viridulus (Gryllus locusta)	43
subulata (Tetrix)	5, 10, 31-32	viridulus (Omocestus)	11, 43-45
subulata (Tettix)	31	viridulus (Stenobothrus)	43
subulatum (Acrydium)	31	vitium (Ephippiger)	26
subulatus (Gryllus Bulla)	31	vitium (Ephippigera)	26
subulatus (Tettix)	31	vittatum (Acrydium)	33
sylvestris (Acheta)	28	vulgaris (Gryllotalpa)	30
sylvestris (Gryllus)	28		
sylvestris (Nemobius)	10, 28-29		
Tachycines	61	Xiphidion	16
tenuicorne (Acrydium)	36	Xiphidium	16
tenuicornis (Tetrix)	10, 36-37		

VERSPREIDINGSKAARTEN

Legende

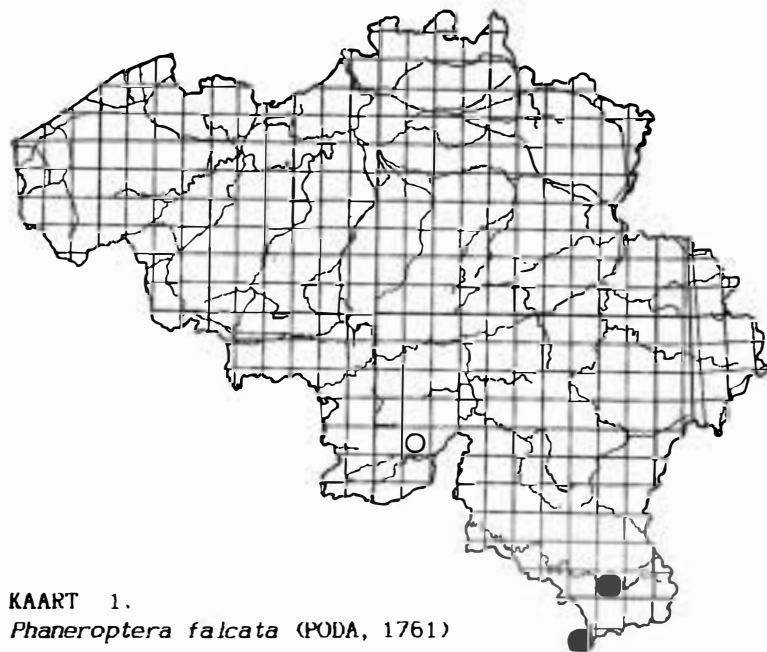
gegevens gecontroleerd door de auteur
waarnemingen vanaf 1950

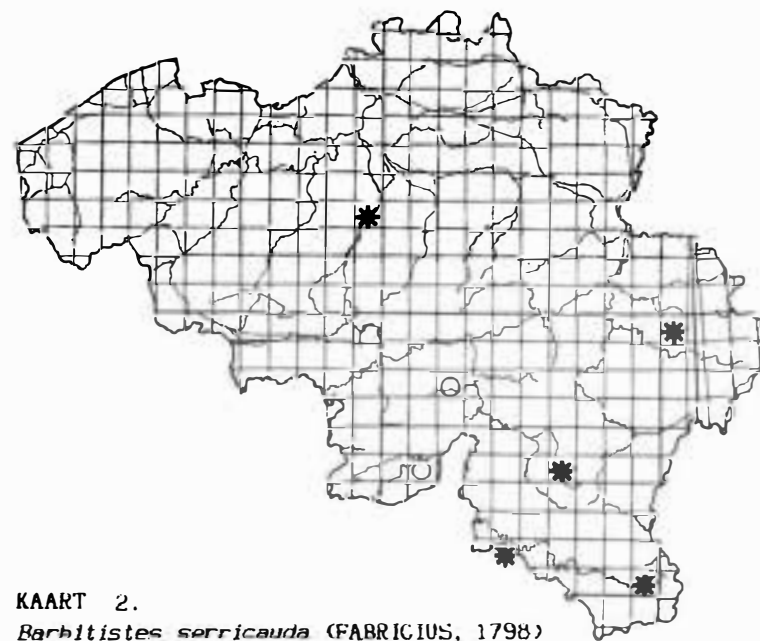
gegevens gecontroleerd door de auteur
waarnemingen vóór 1950

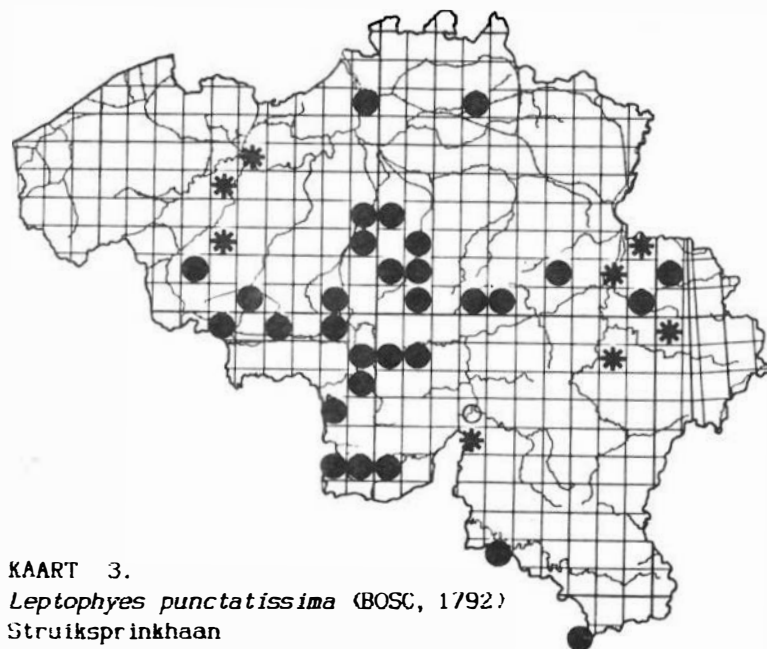
gegevens niet gecontroleerd door de auteur
literatuurgegevens of mededelingen

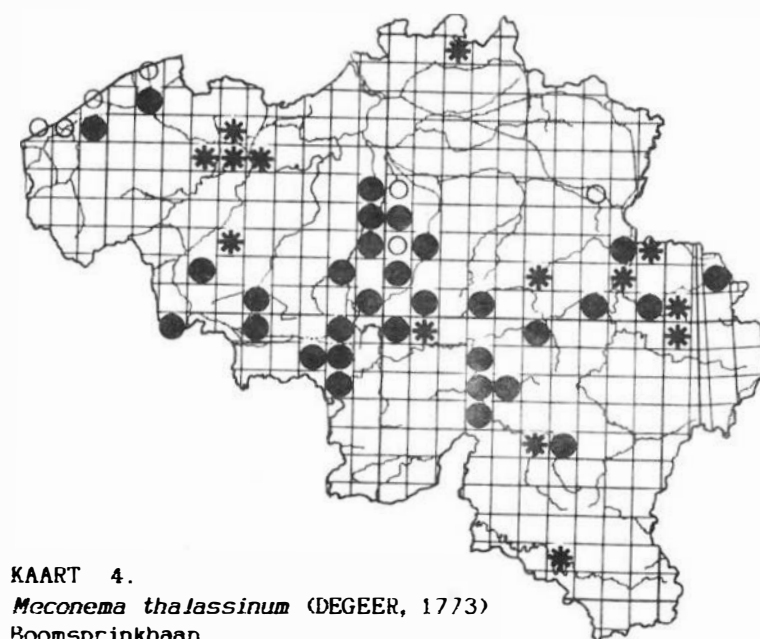
KAART 1.
Phaneroptera falcata (PODA, 1761)

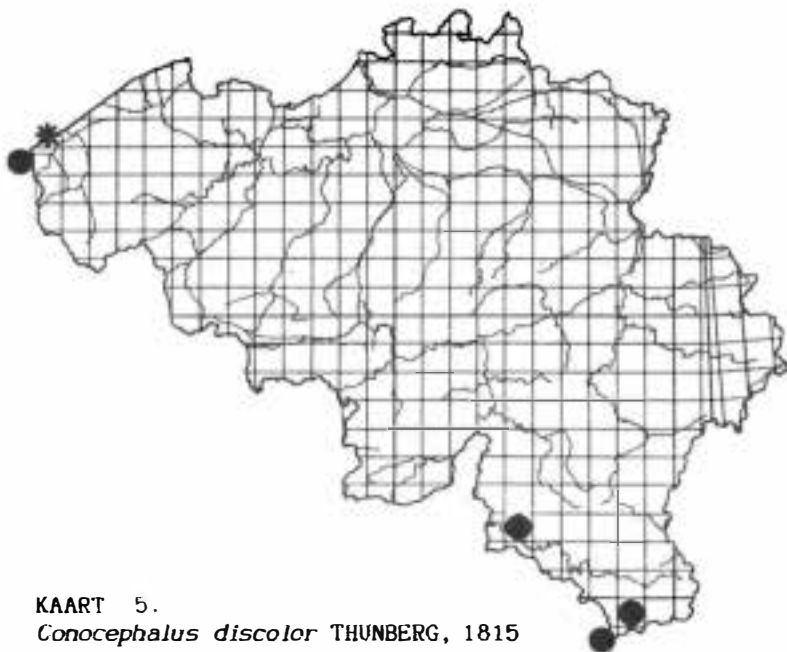
KAART 2.
Barbitistes serricauda (FABRICIUS, 1798)

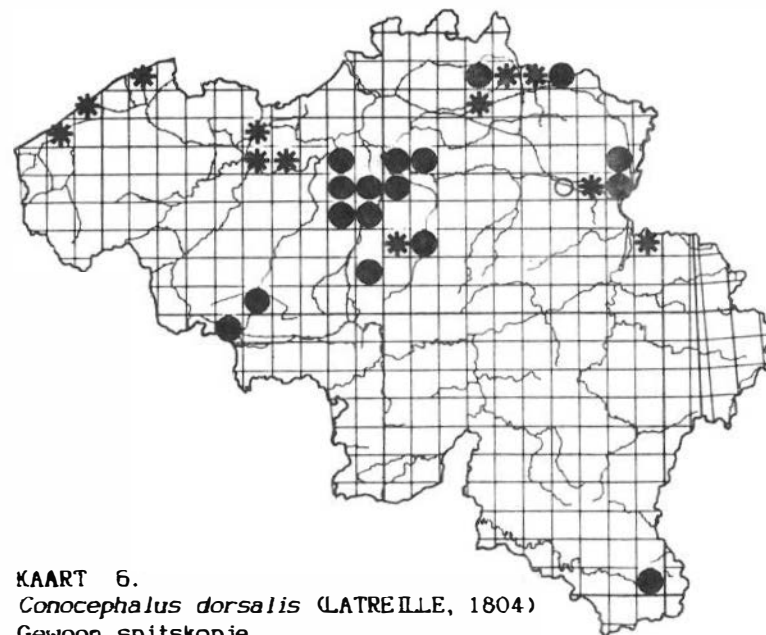
KAART 3.
Leptophyes punctatissima (BOSC, 1792)
Struiksprinkhaan

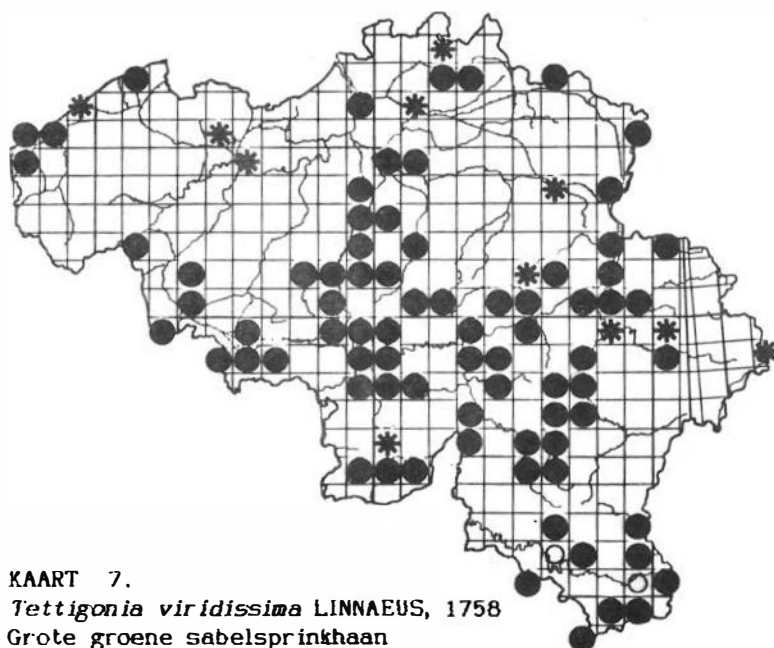
KAART 4.
Meconema thalassinum (DEGEER, 1773)
Boomsprinkhaan

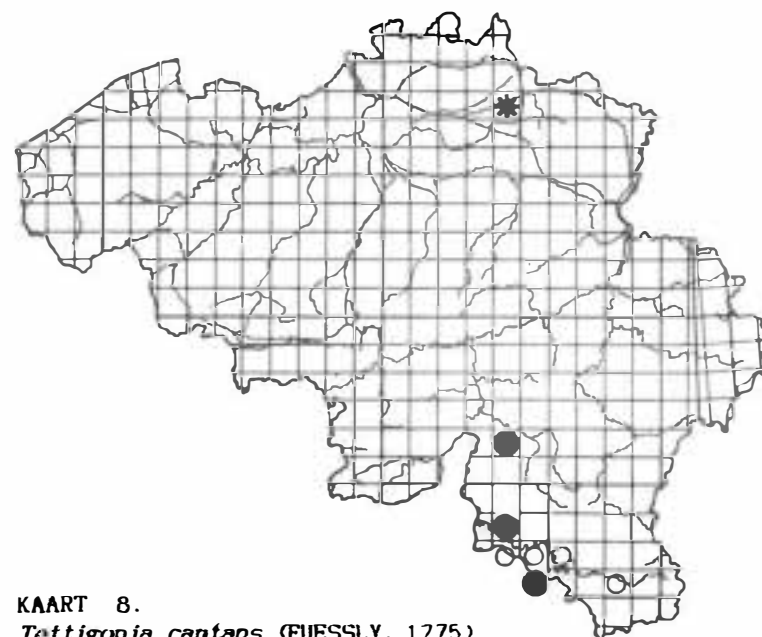
KAART 5.
Conocephalus discolor THUNBERG, 1815

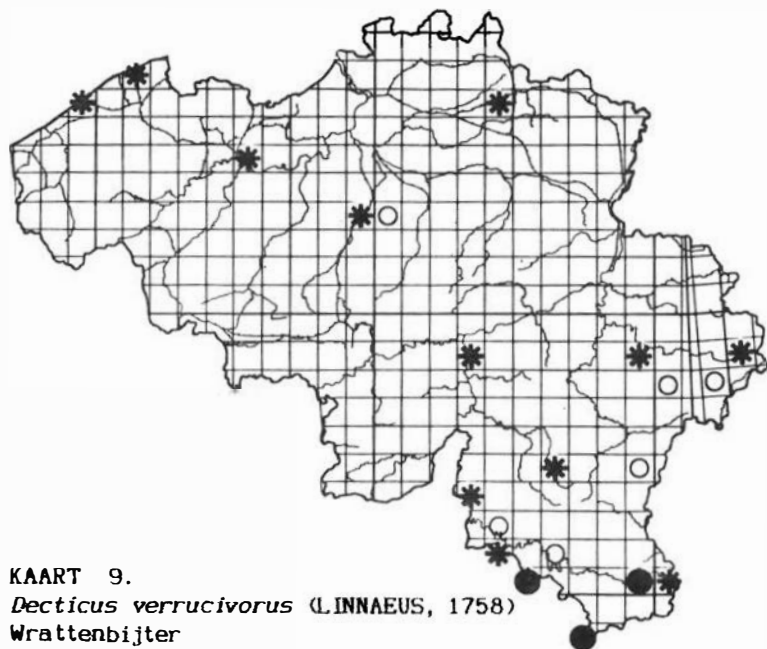
KAART 6.
Conocephalus dorsalis (LATREILLE, 1804)
Gewoon spitskopje

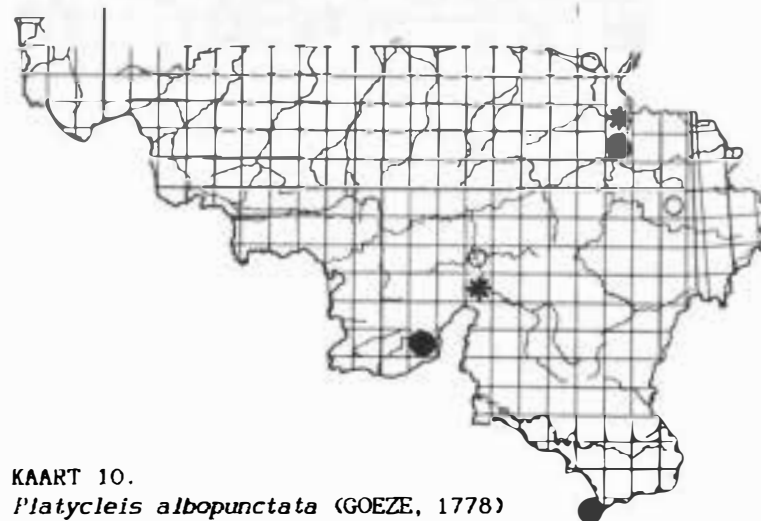
KAART 7.
Tettigonia viridissima LINNAEUS, 1758
Grote groene sabelsprinkhaan

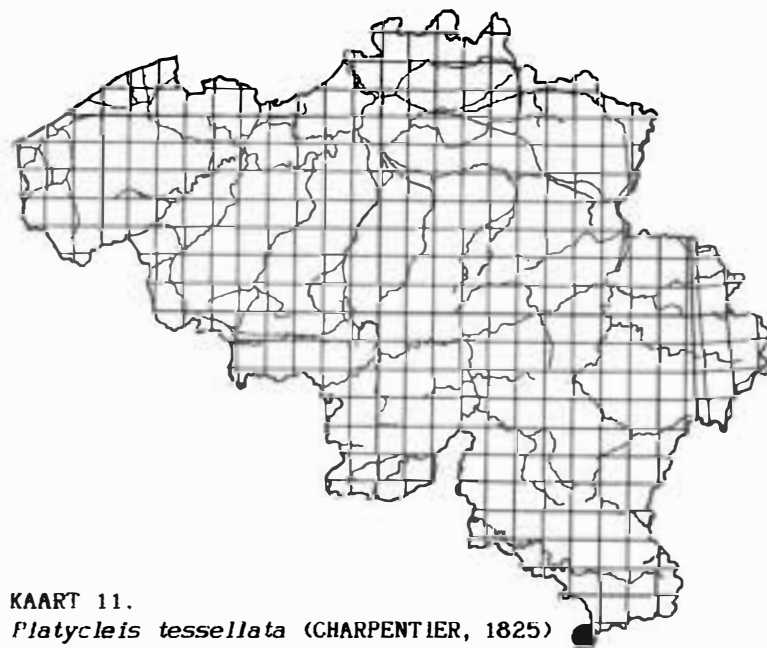
KAART 8.
Tettigonia cantans (FUESSLY, 1775)

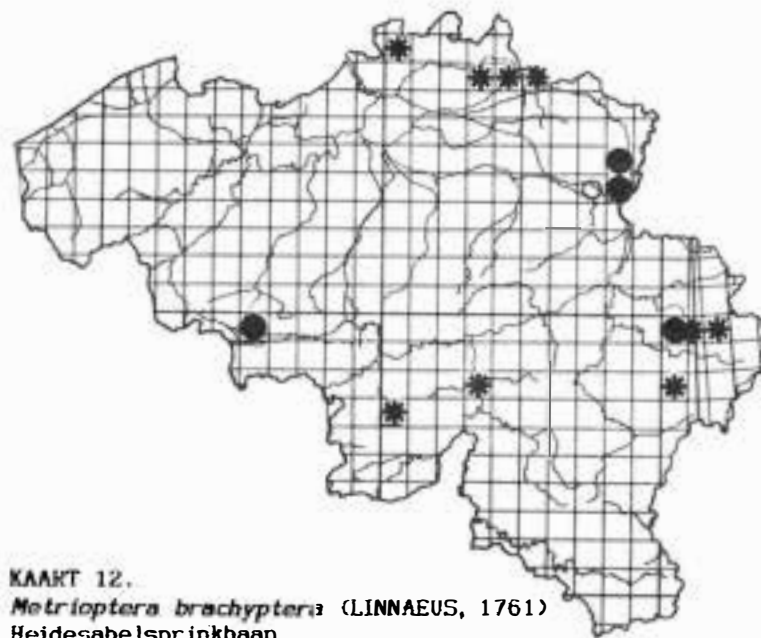
KAART 9.
Decticus verrucivorus (LINNAEUS, 1758)
Wrattenbijter

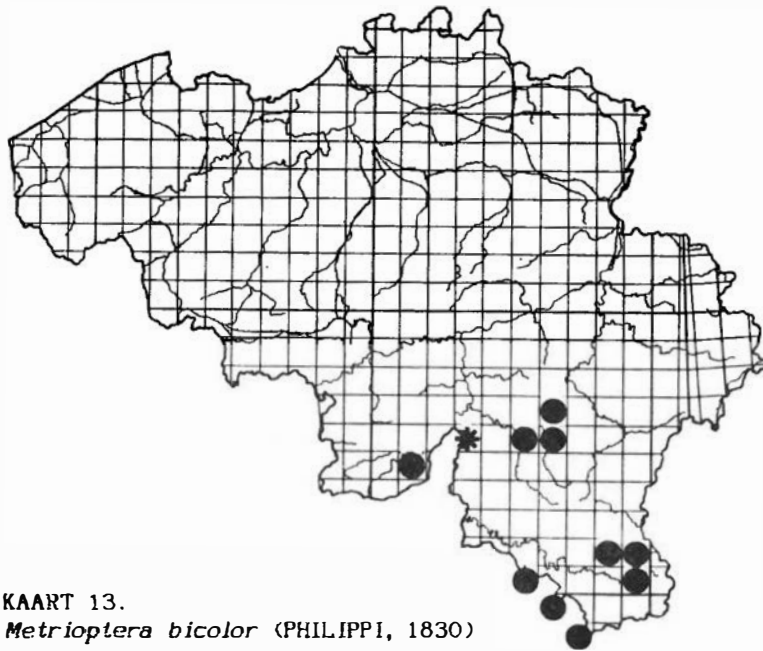
KAART 10.
Platycleis albopunctata (GOEZE, 1778)

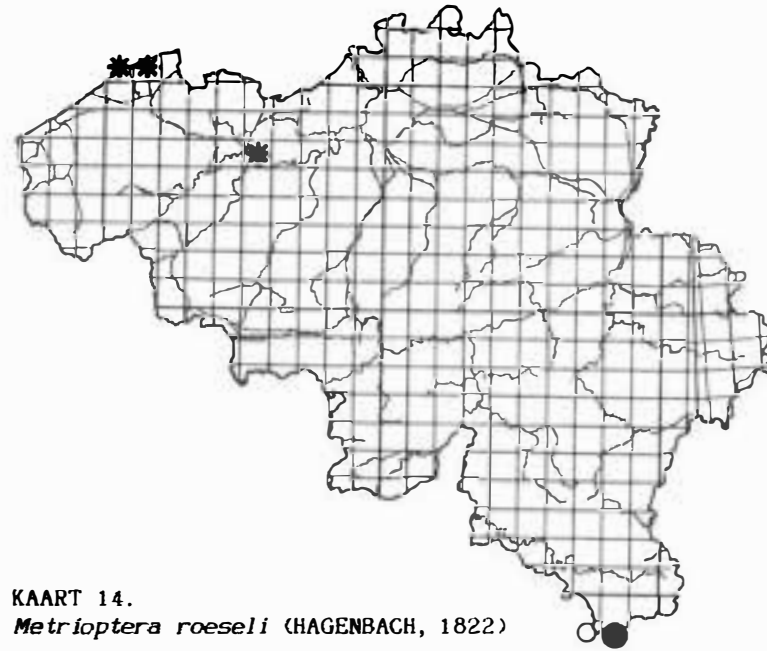
KAART 11.
Platycleis tessellata (CHARPENTIER, 1825)

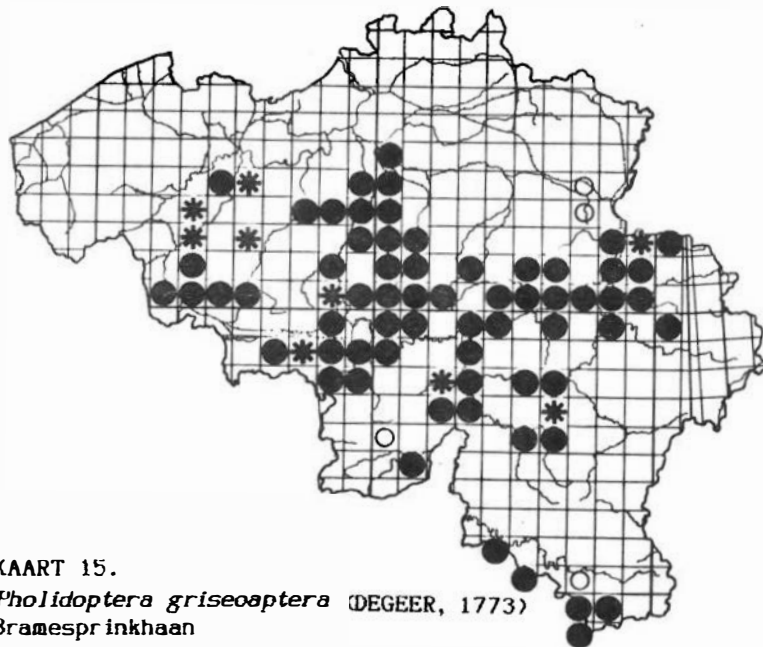
KAART 12.
Metrioptera brachyptera (LINNAEUS, 1761)
Heidesabelsprinkhaan

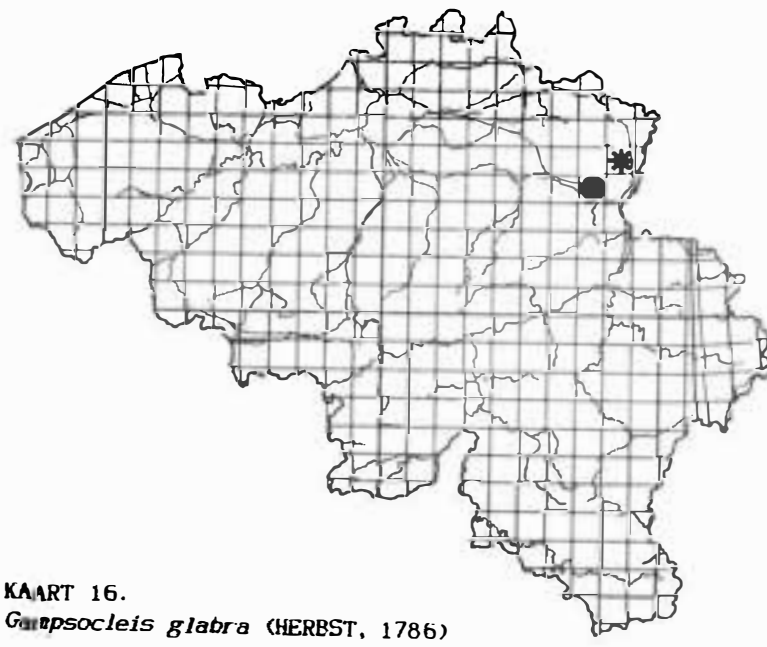
KAART 13.
Metrioptera bicolor (PHILIPPI, 1830)

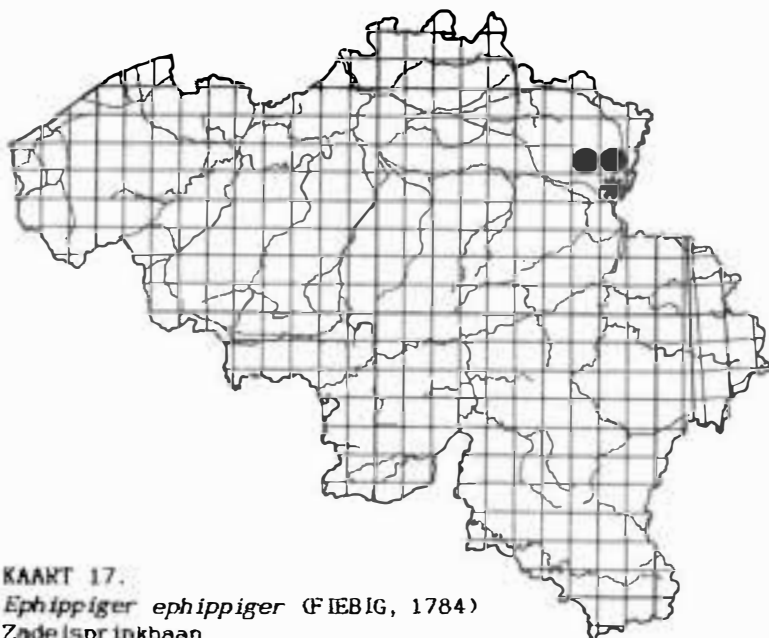
KAART 14.
Metrioptera roeseli (HAGENBACH, 1822)

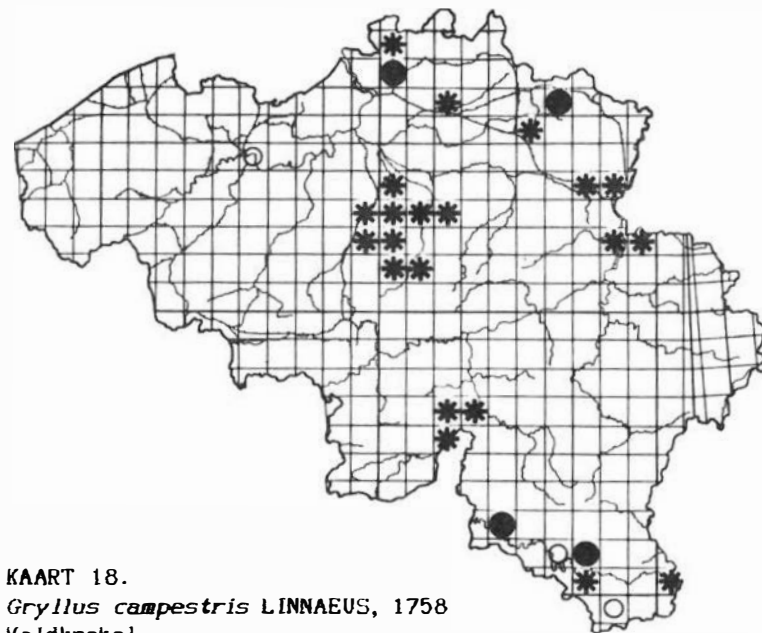
KAART 15.
Pholidoptera griseoptera (DEGEER, 1773)
Bramesprinkhaan

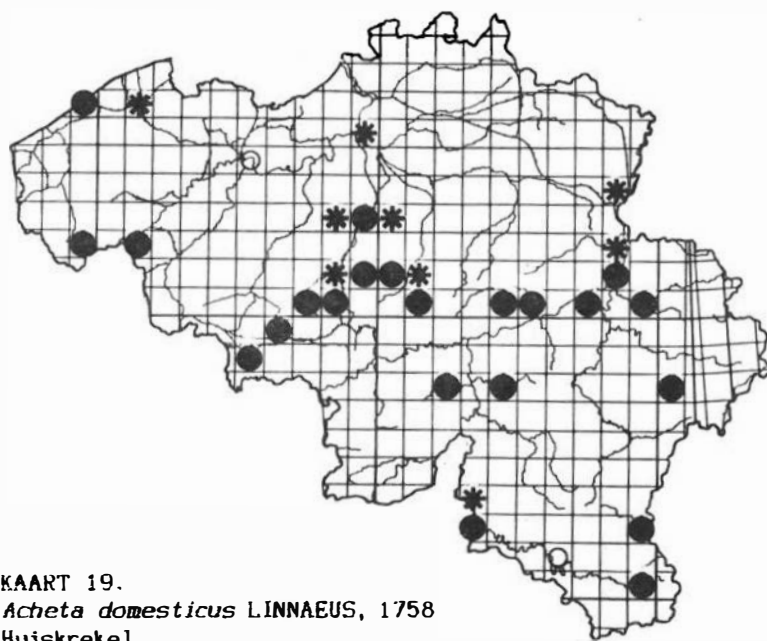
KAART 16.
Gampsocleis glabra (HERBST, 1786)

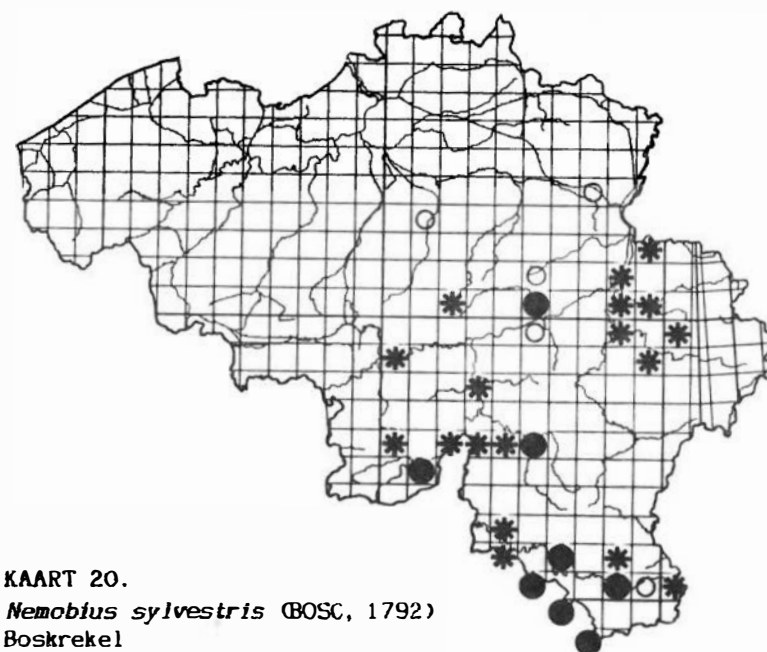
KAART 17.
Ephippiger ephippiger (FIEBIG, 1784)
 Zadelprinkhaan

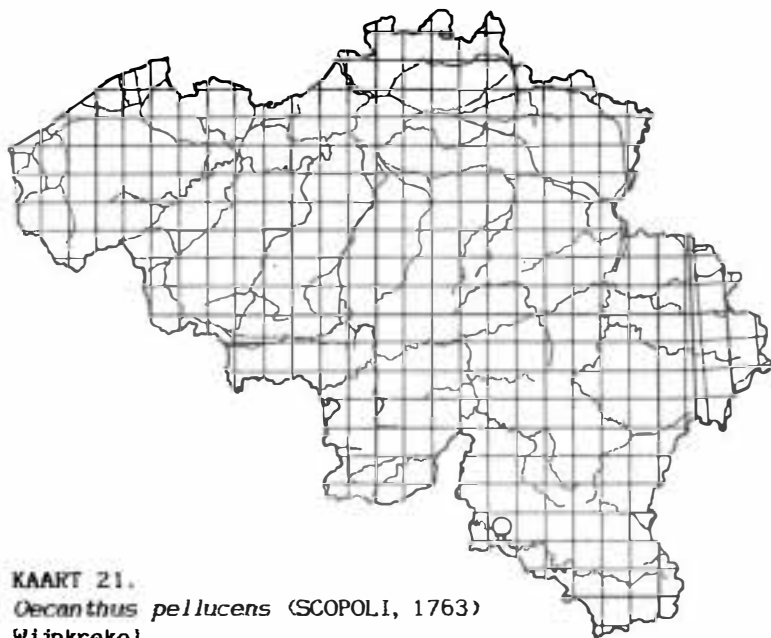
KAART 18.
Gryllus campestris LINNAEUS, 1758
 Veldkrekel

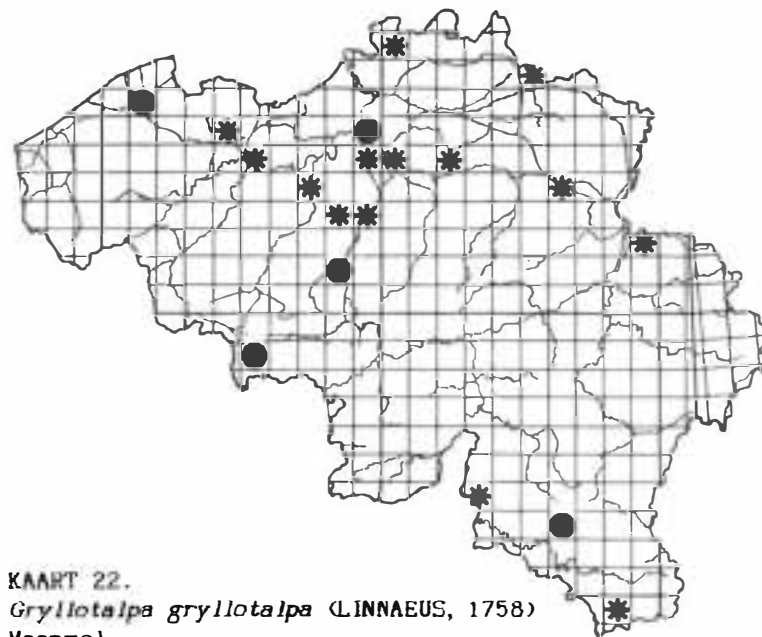
KAART 19.
Acheta domesticus LINNAEUS, 1758
 Huiskrekel

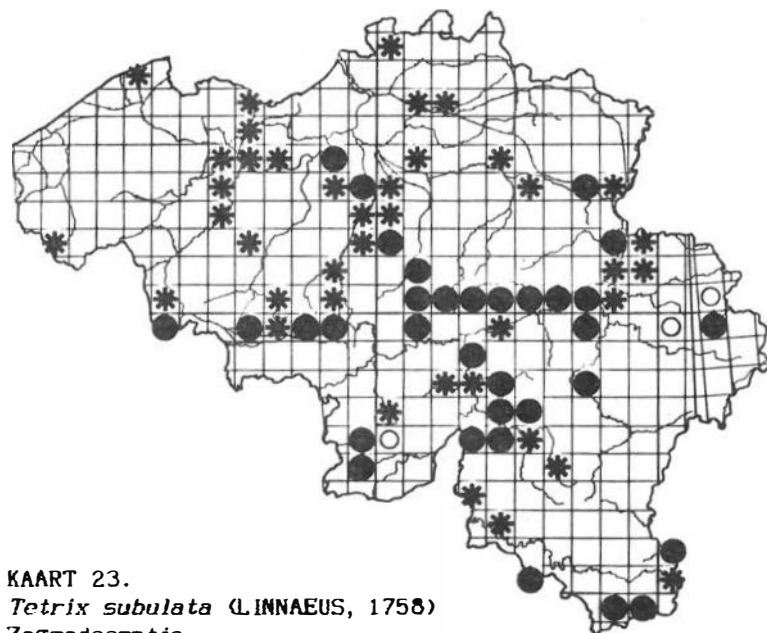
KAART 20.
Nemobius sylvestris (BOSC, 1792)
 Boskrekel

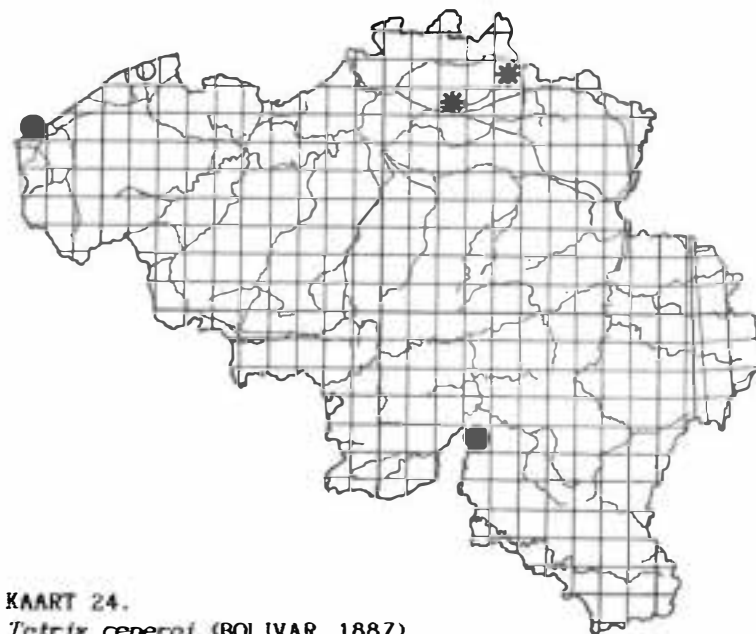
KAART 21.
Oecanthus pellucens (SCOPOLI, 1763)
Wijnkrekel

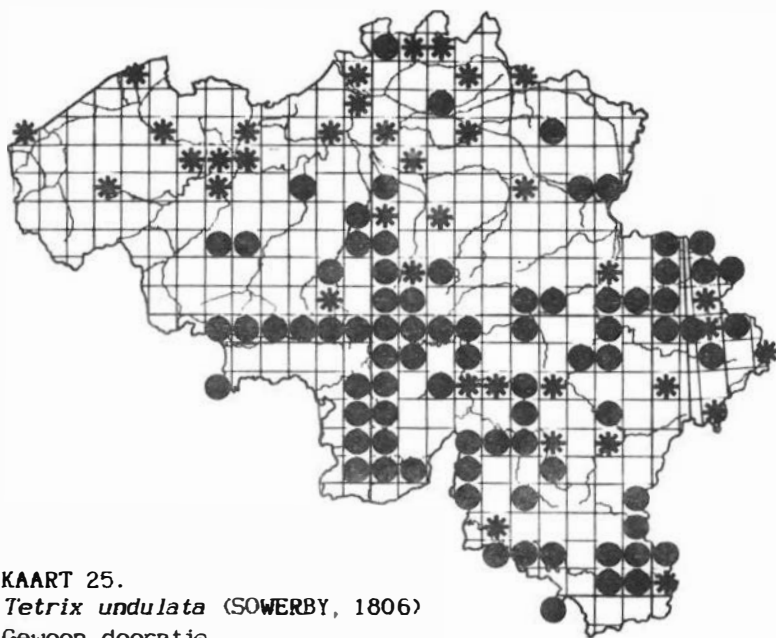
KAART 22.
Gryllotalpa gryllotalpa (LINNAEUS, 1758)
Veenmol

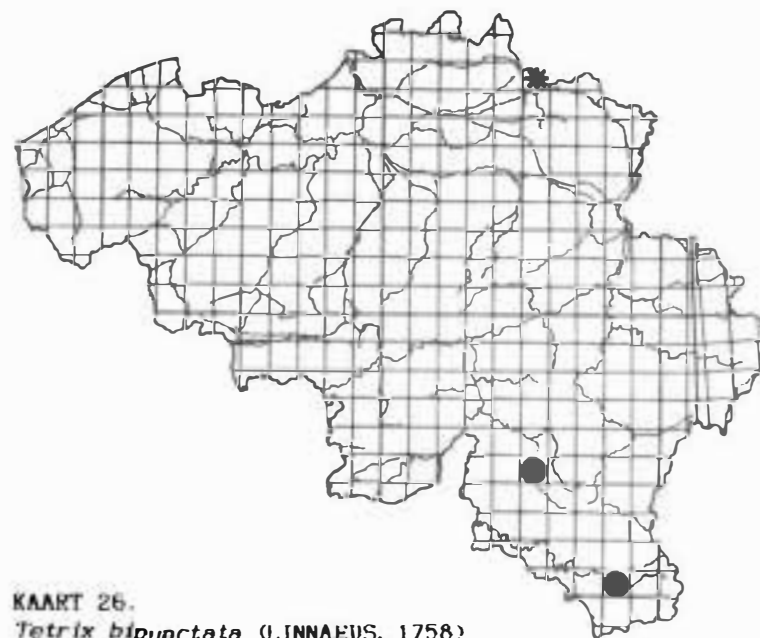
KAART 23.
Tetrix subulata (LINNAEUS, 1758)
Zeggedoorntje

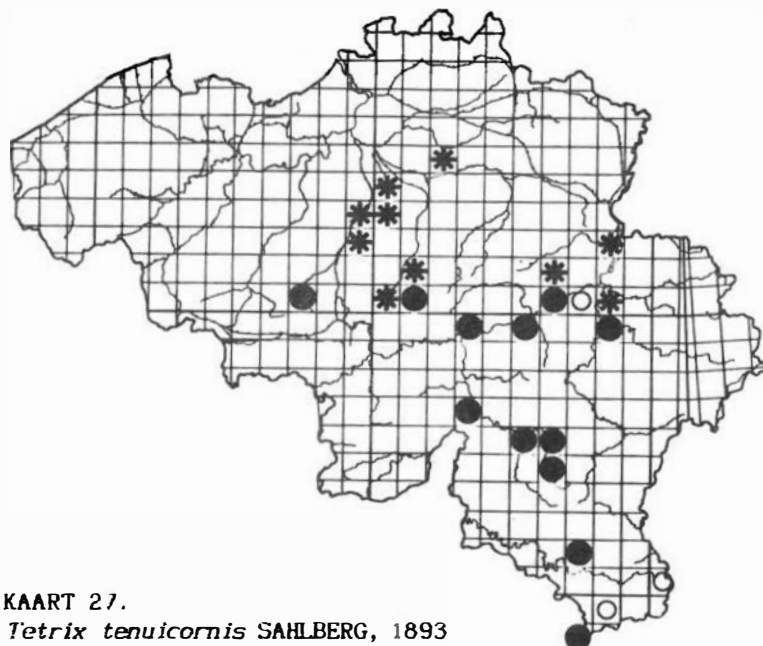
KAART 24.
Tetrix ceperoi (BOLIVAR, 1887)

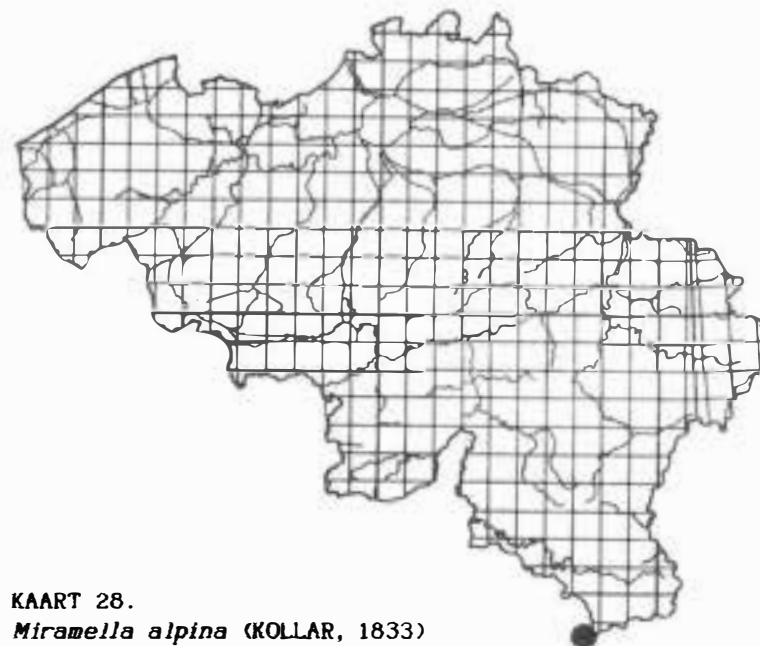
KAART 25.
Tetrix undulata (SOWERBY, 1806)
 Gewoon doorntje

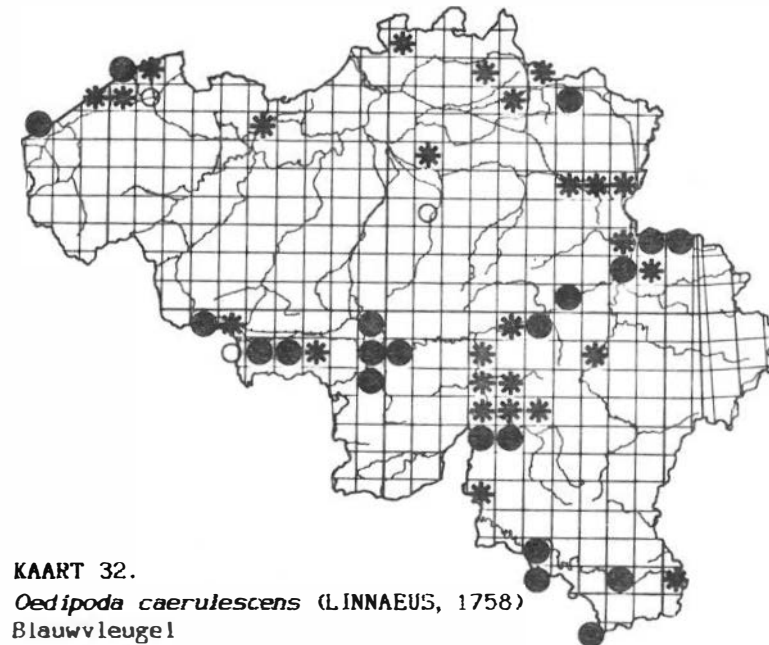
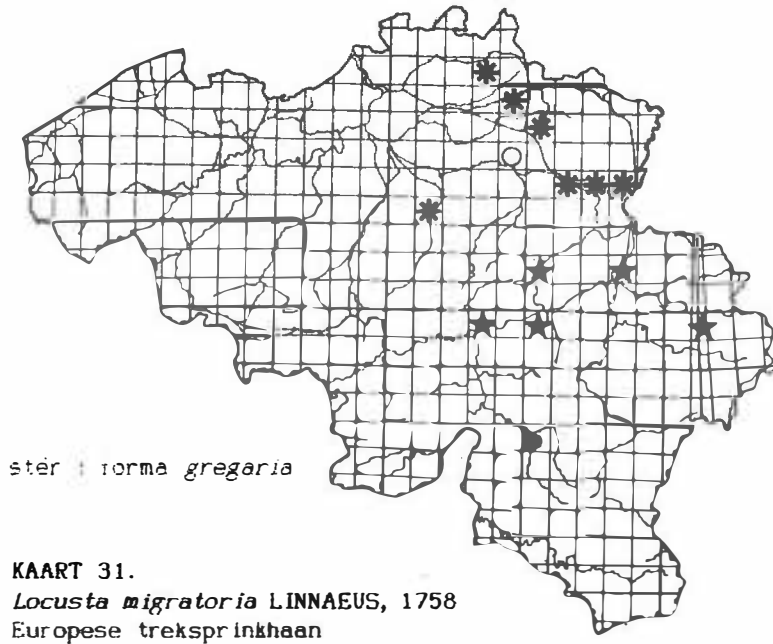
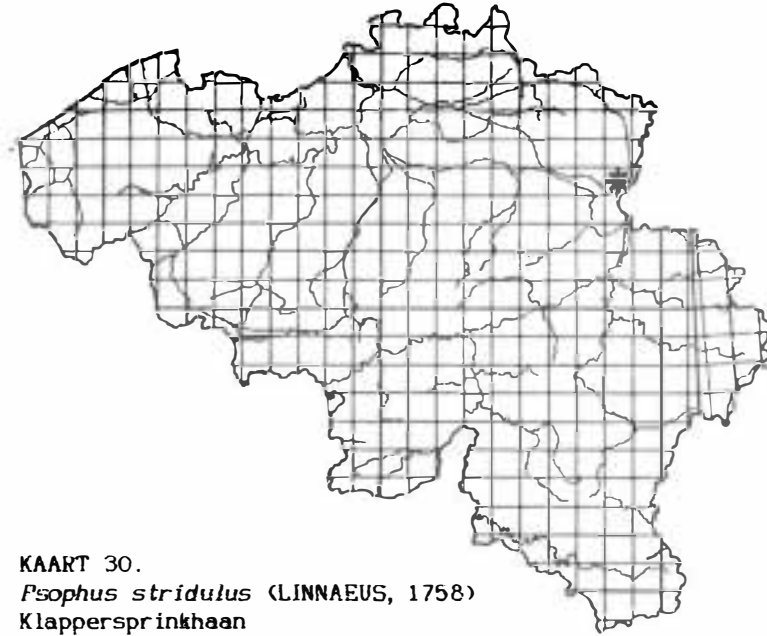
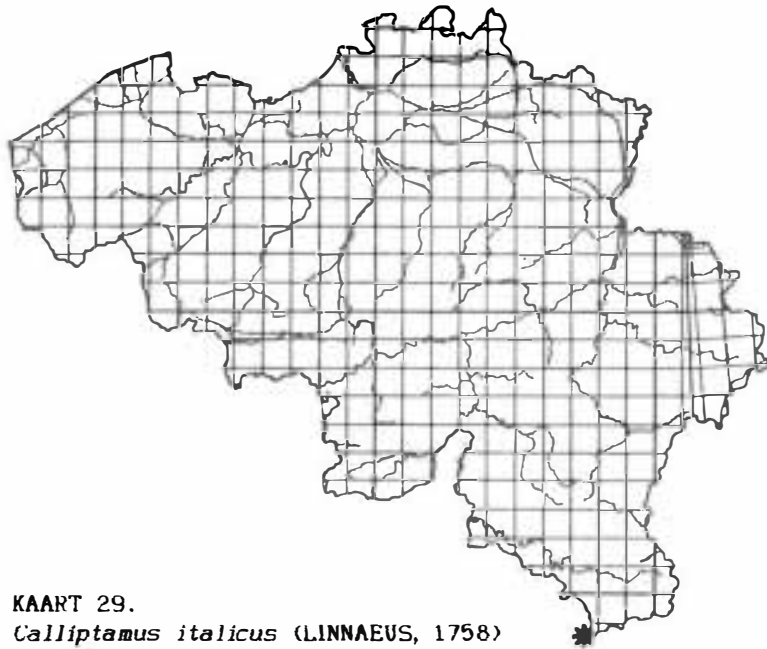
KAART 26.
Tetrix bipunctata (LINNAEUS, 1758)

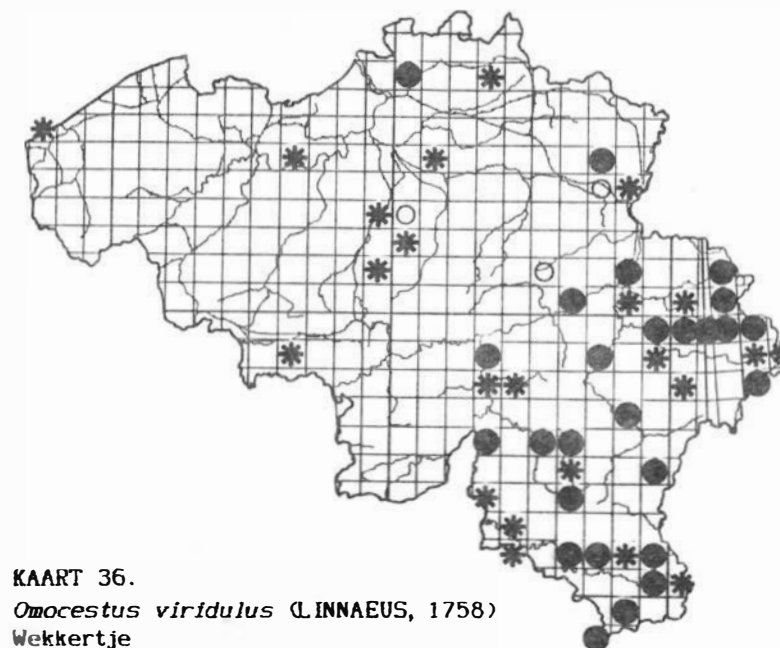
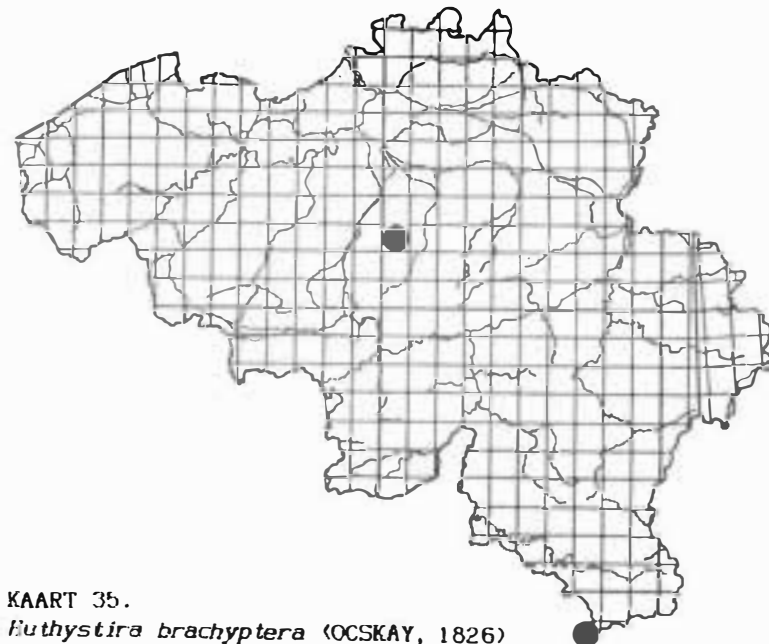
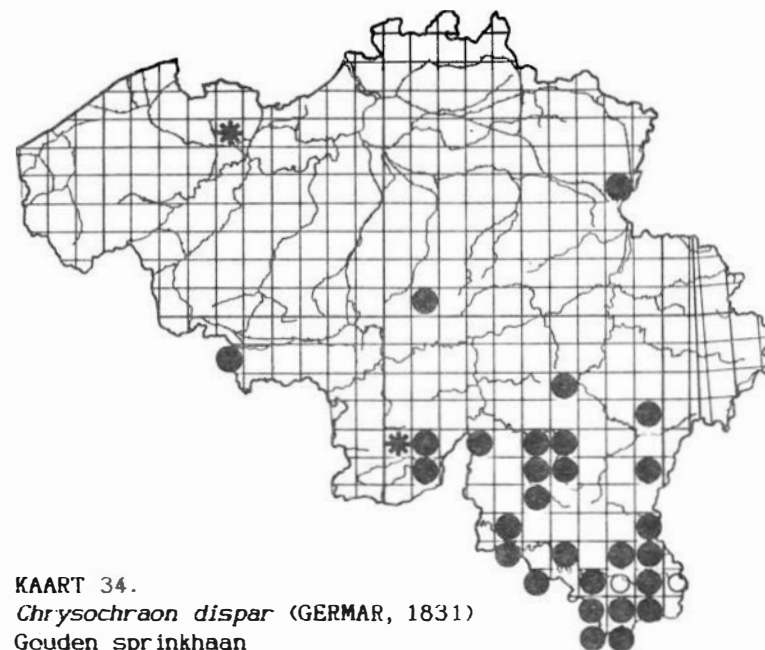
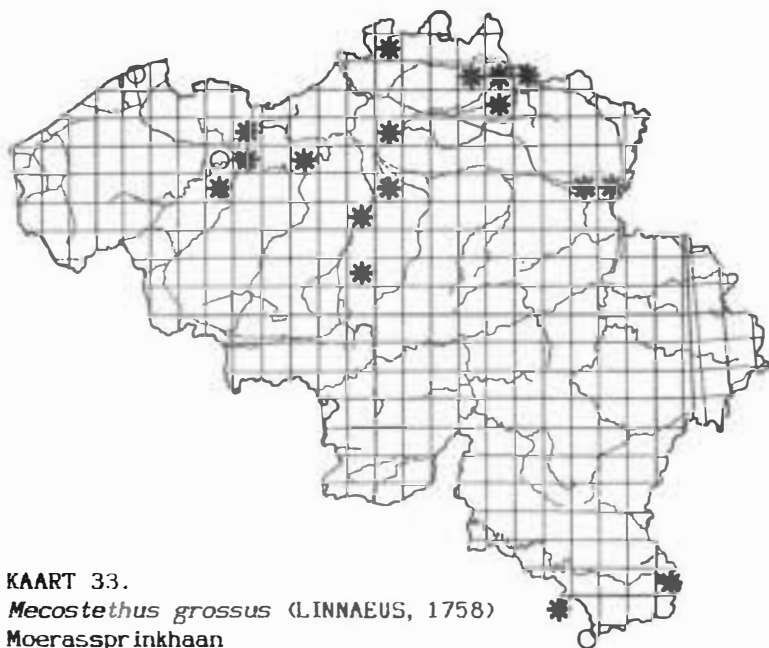

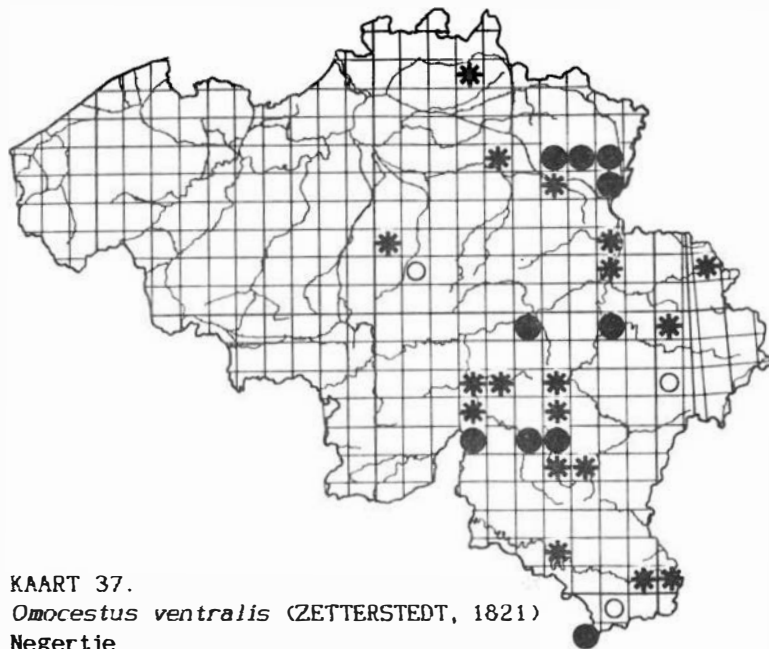
KAART 27.
Tetrix tenuicornis SAHLBERG, 1893

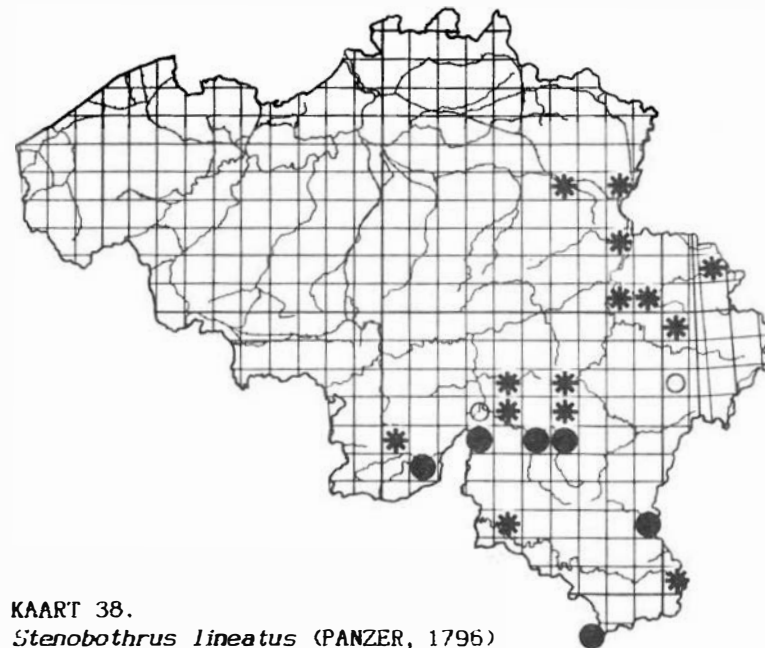
KAART 28.
Miramella alpina (KOLLAR, 1833)

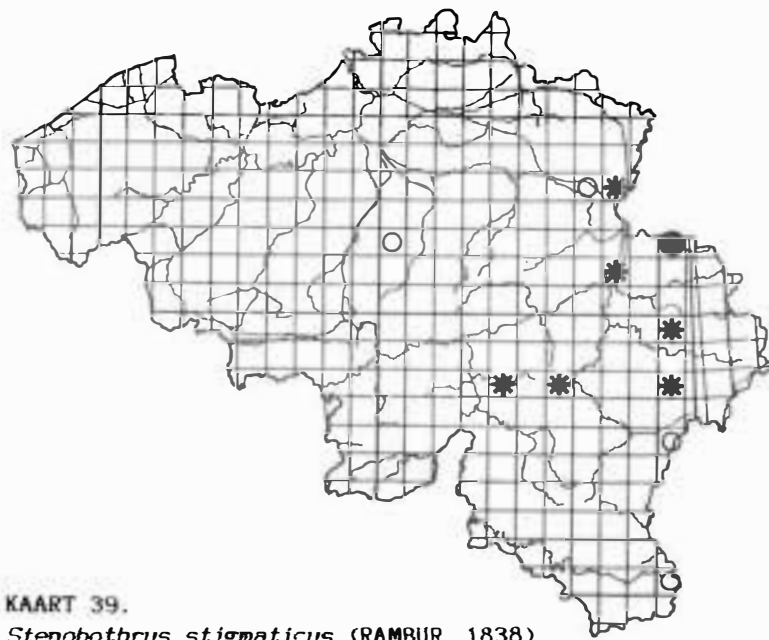

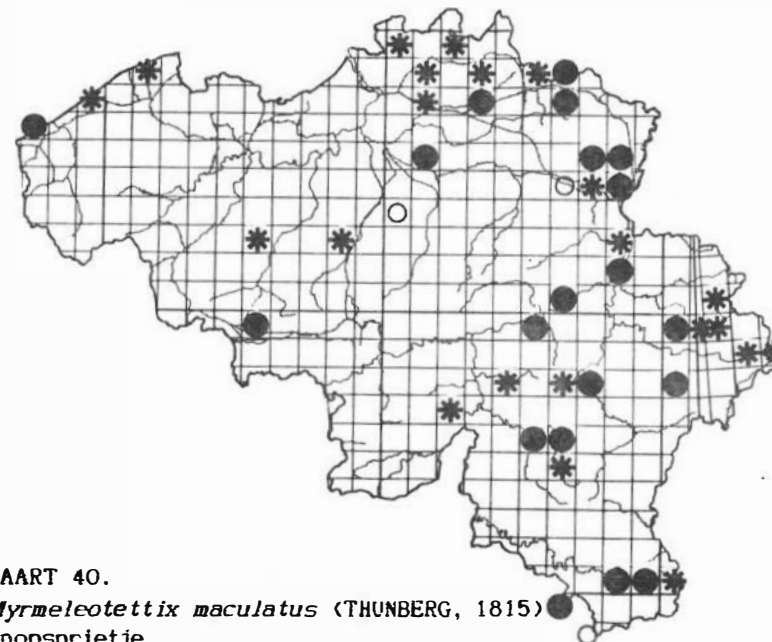
KAART 37.
Omocestus ventralis (ZETTERSTEDT, 1821)
 Negertje

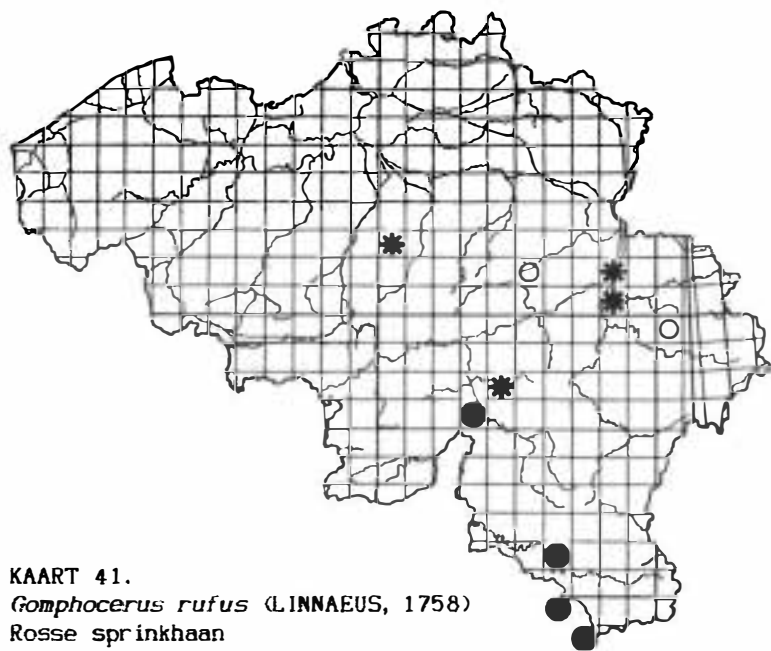
KAART 38.
Stenobothrus lineatus (PANZER, 1796)

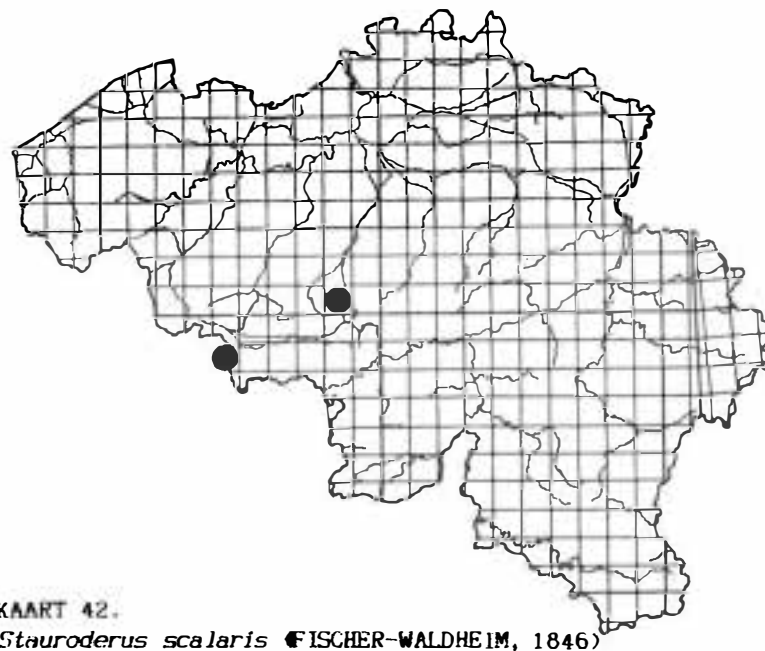
KAART 39.
Stenobothrus stigmaticus (RAMBUR, 1838)

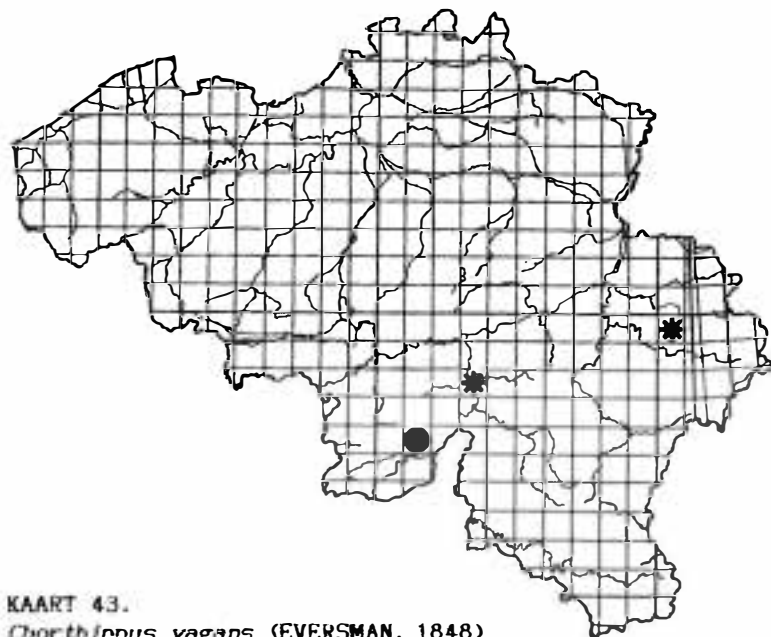
KAART 40.
Myrmeleotettix maculatus (THUNBERG, 1815)
 Knosprietje

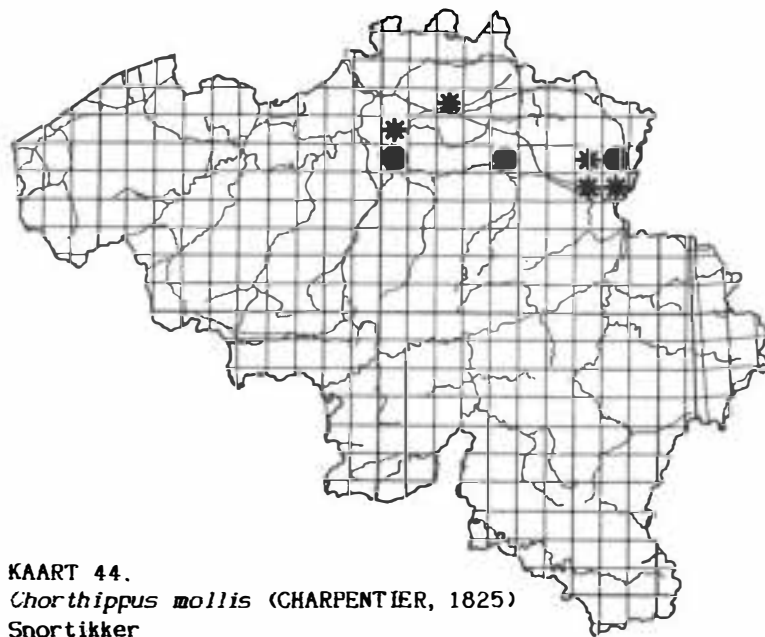
KAART 41.
Gomphocerus rufus (LINNAEUS, 1758)
 Rosse sprinkhaan

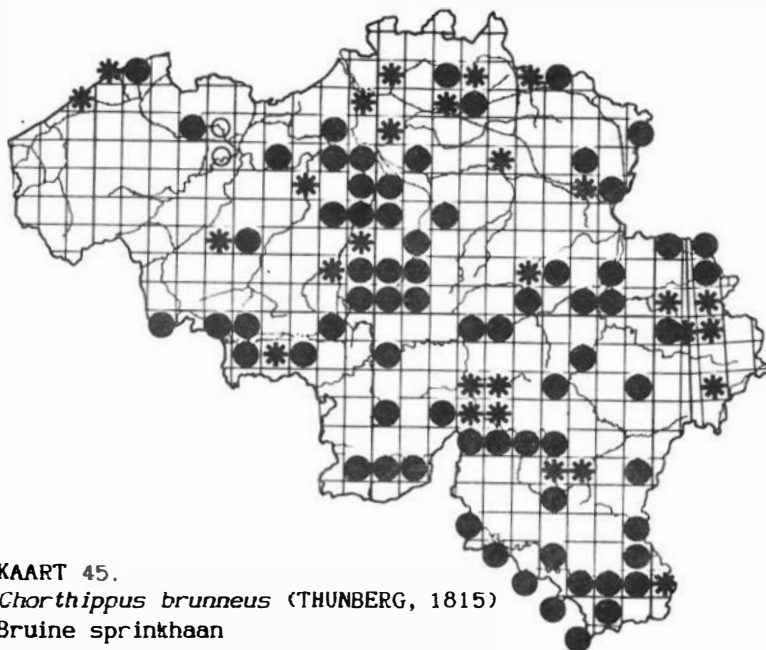
KAART 42.
Stauroderus scalaris (FISCHER-WALDHEIM, 1846)

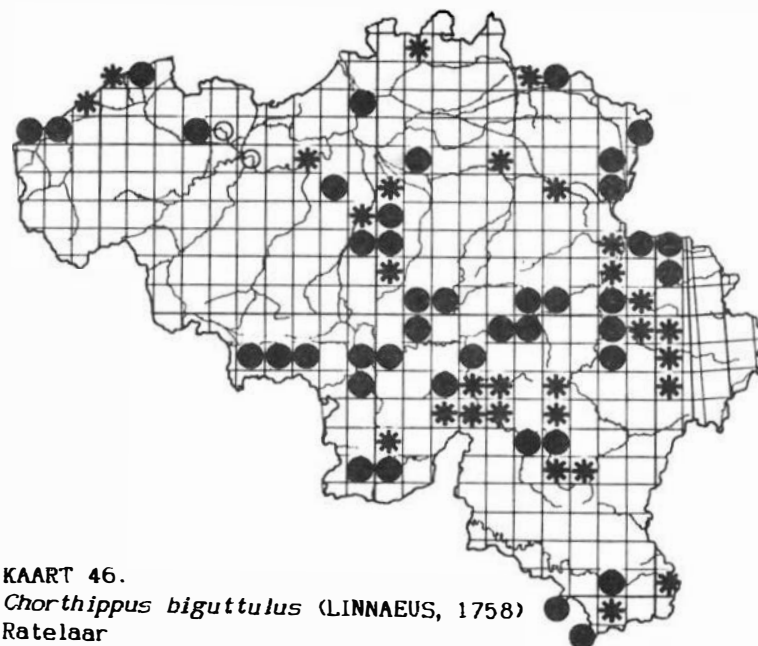
KAART 43.
Chorthippus vagans (EVERSMAN, 1848)

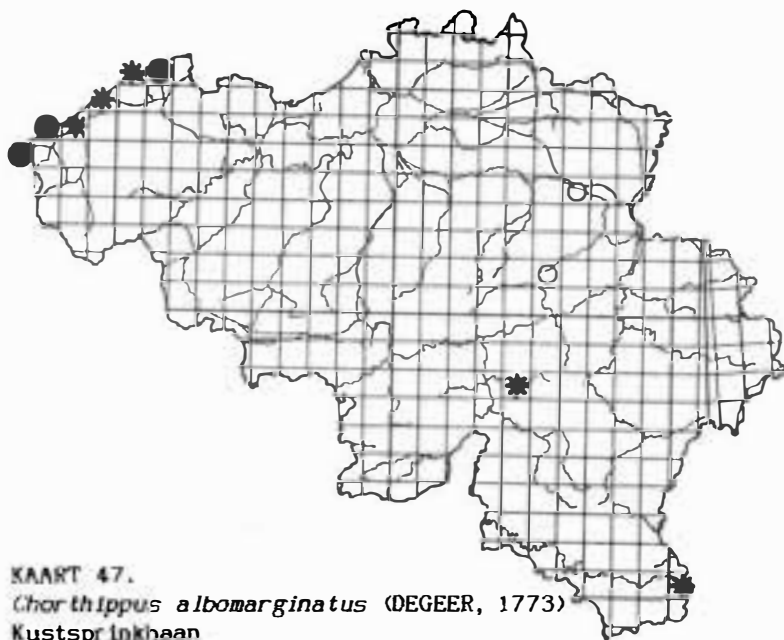
KAART 44.
Chorthippus mollis (CHARPENTIER, 1825)
 Snortikker

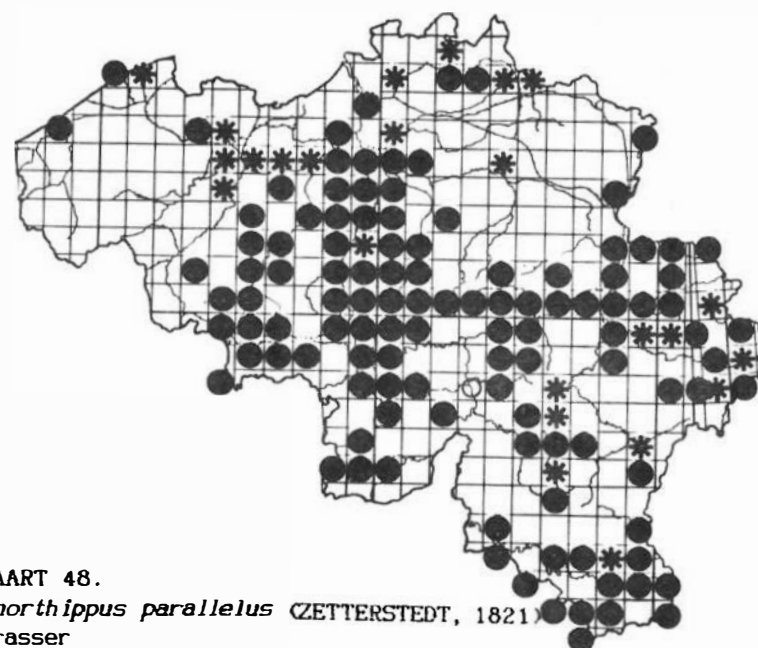
KAART 45.
Chorthippus brunneus (THUNBERG, 1815)
Bruine sprinkhaan

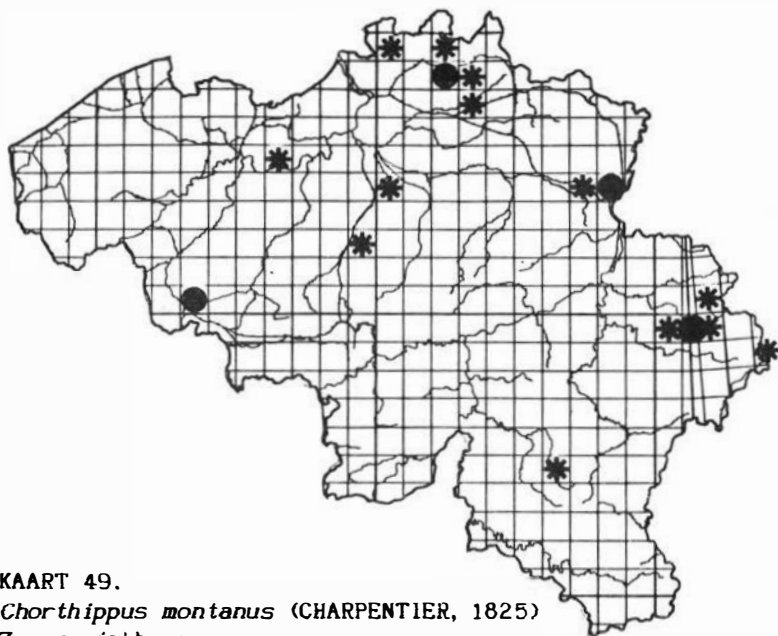
KAART 46.
Chorthippus biguttulus (LINNAEUS, 1758)
Ratelaar

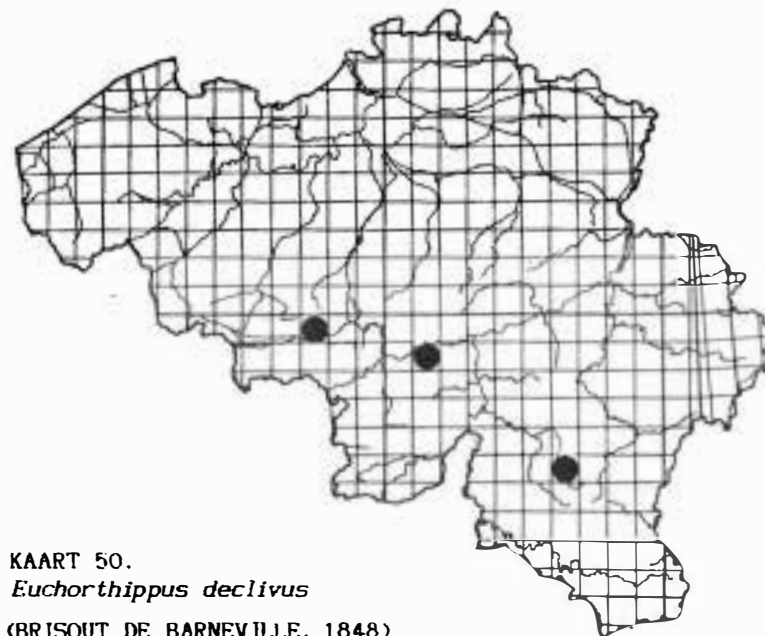
KAART 47.
Chorthippus albomarginatus (DEGEER, 1773)
Kustsprinkhaan

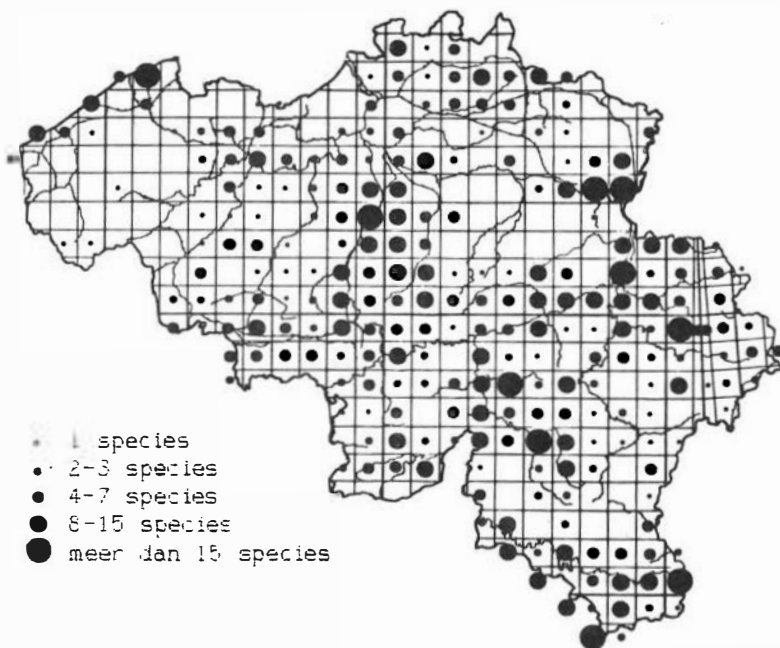
KAART 48.
Chorthippus parallelus (ZETTERSTEDT, 1821)
Krasser

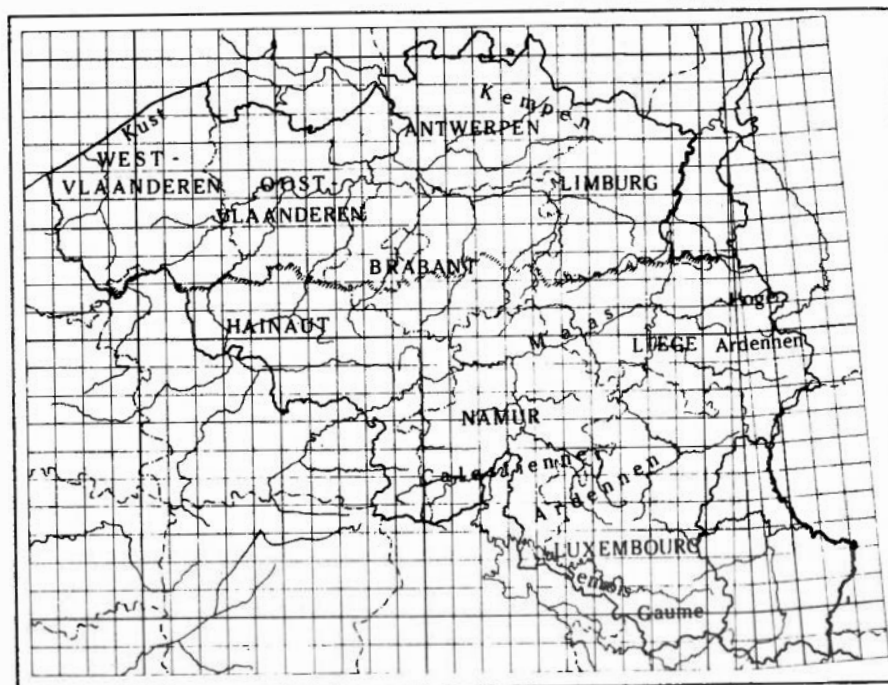
KAART 49.
Chorthippus montanus (CHARPENTIER, 1825)
Zompsprinkhaan

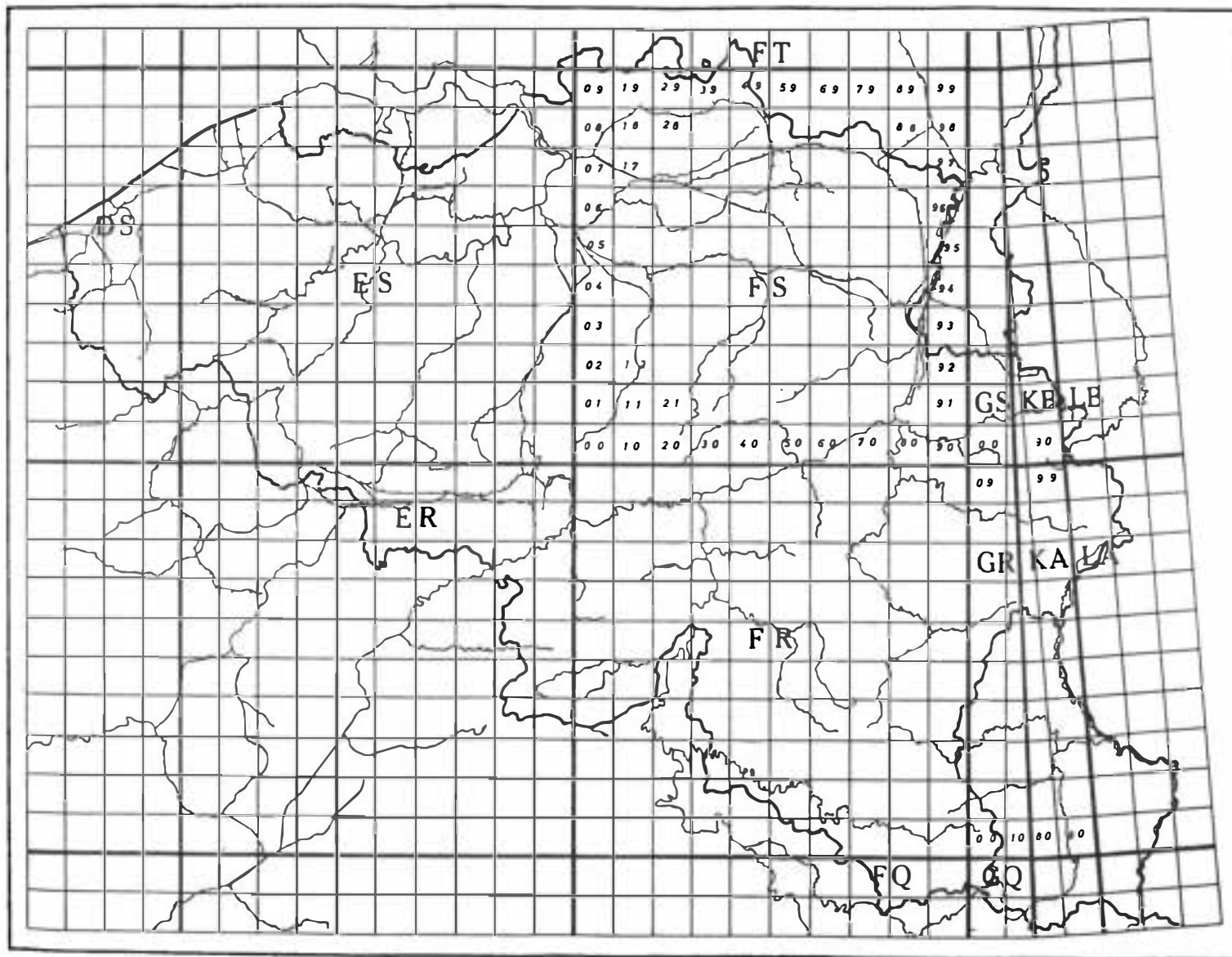

KAART 50.
Euchorthippus declivus
(BRISOUT DE BARNEVILLE, 1848)

- 1 species
- 2-3 species
- 4-7 species
- 8-15 species
- meer dan 15 species

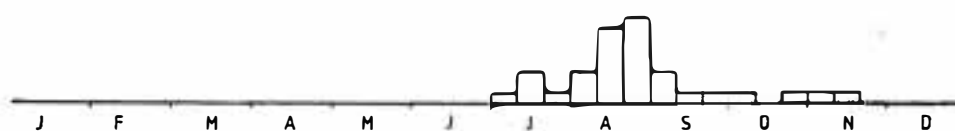

FENOLOGISCHE TABELLEN

In de hiernavolgende tabellen wordt aangegeven wanneer imago's van de Belgische sprinkhanen en krekels werden waargenomen. Elke maand is onderverdeeld in drie decaden (1-10, 11-20 en 21-31). Enkel soorten waarvoor minstens tien waarnemingen beschikbaar waren, zijn opgenomen. Als één waarneming wordt beschouwd : een waarneming of vangst van om het even welk aantal dieren in één localiteit op één bepaalde datum. Ook twijfelachtige of onwaarschijnlijke data zijn weergegeven.

10 -

Leptophyes punctatissima (BOSC, 1792)

Struiksprinkhaan

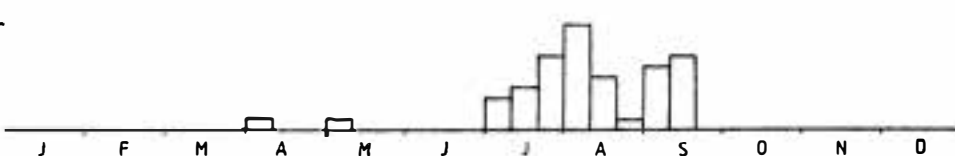
10 -

Meconema thalassinum (DEGEER, 1773)

Boomsprinkhaan

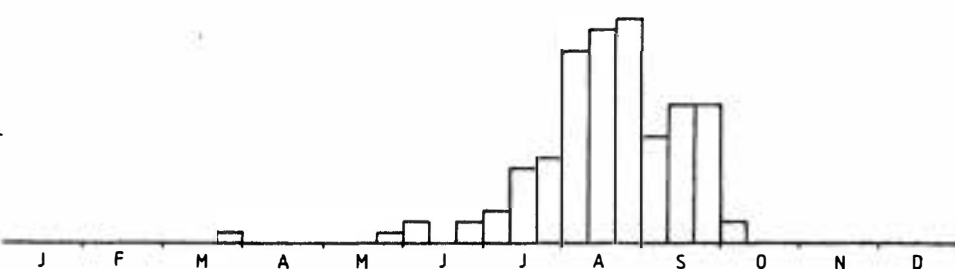
10 -

Conocephalus dorsalis (LATREILLE, 1804)

Gewoon spitskopje

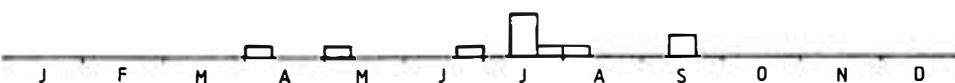
10 -

Tettigonia viridissima LINNAEUS, 1758

Grote groene sabelsprinkhaan

10 -

Decticus verrucivorus (LINNAEUS, 1758)

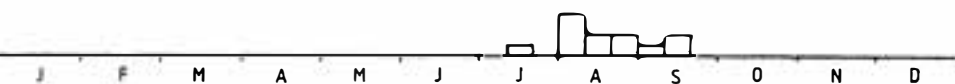
Wrattenbijter

10 -

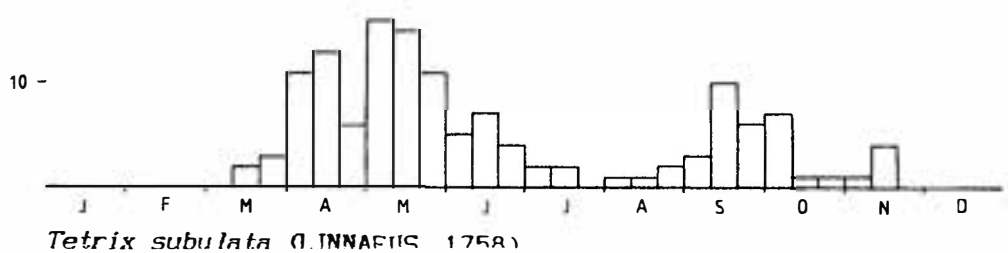
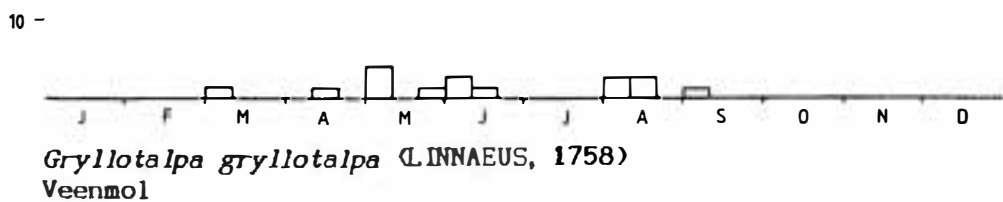
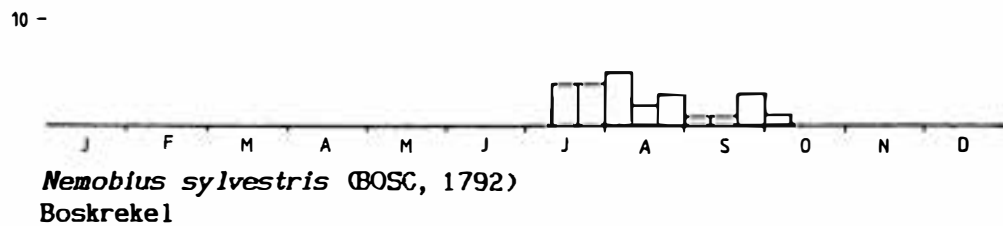
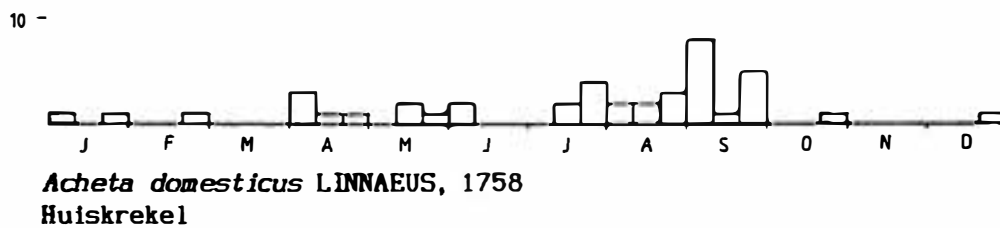
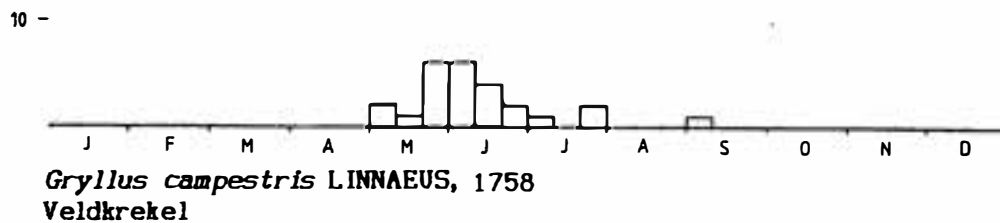
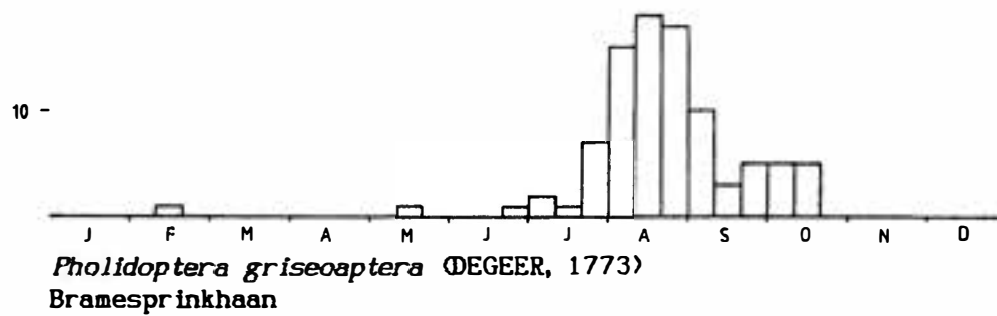
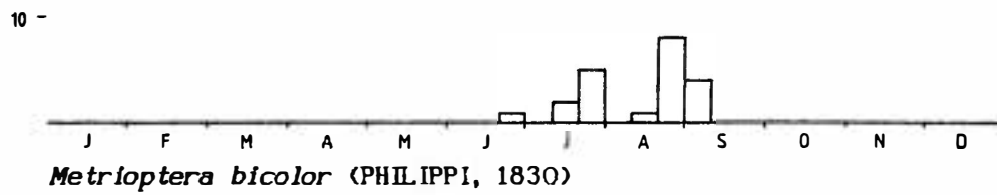

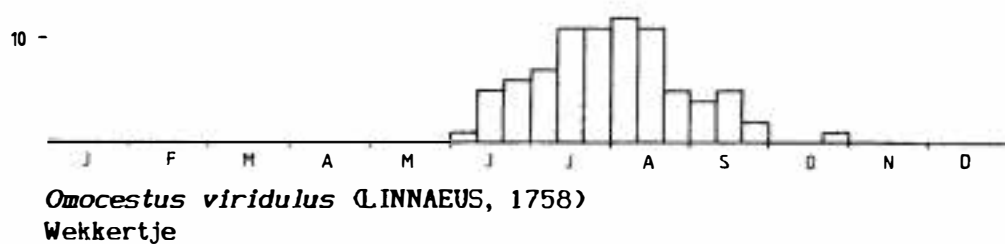
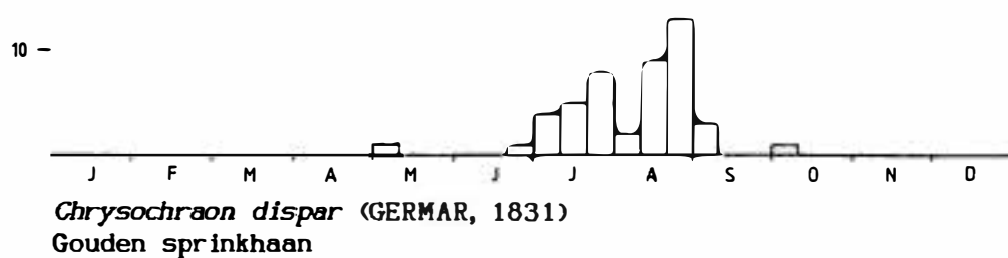
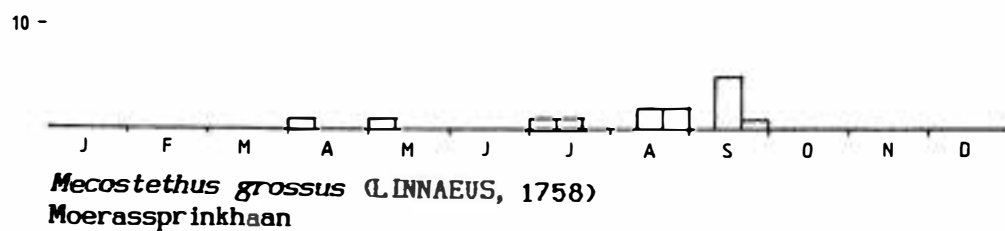
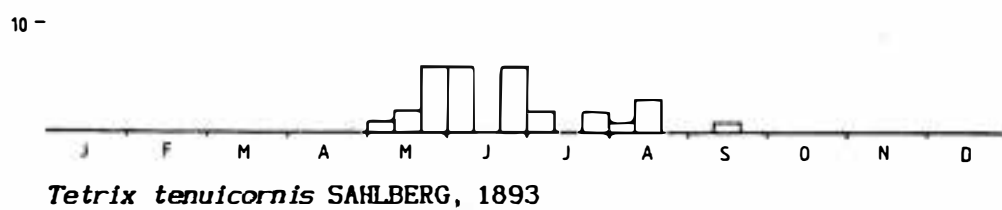
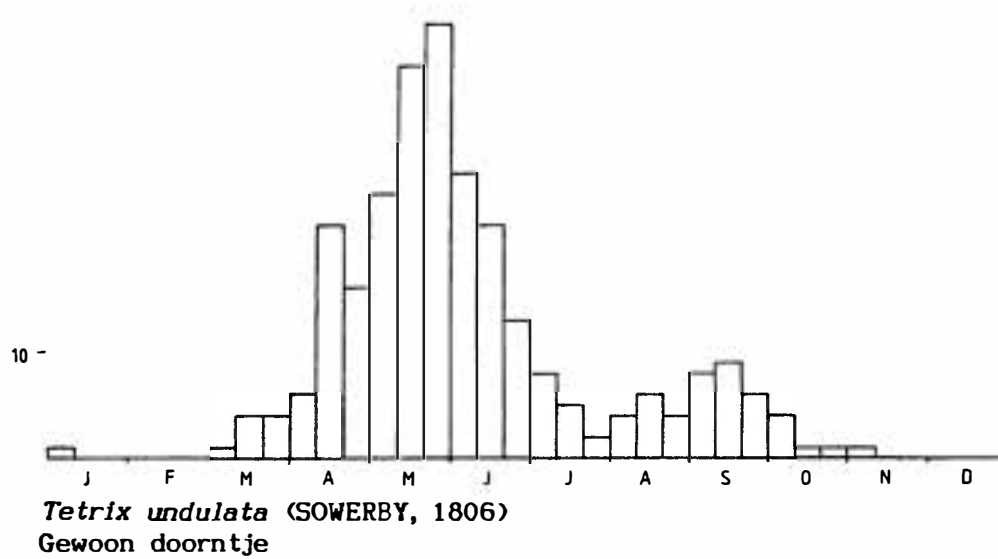
Platycleis albopunctata (GOEZE, 1778)

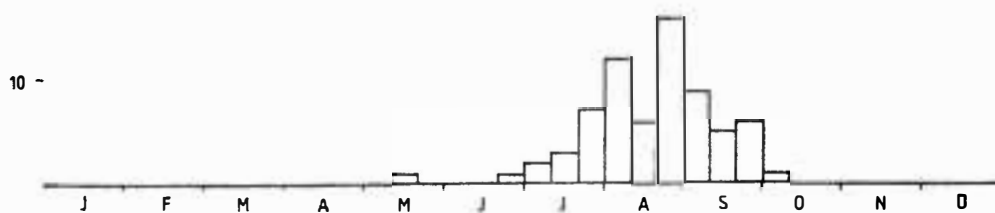
10 -

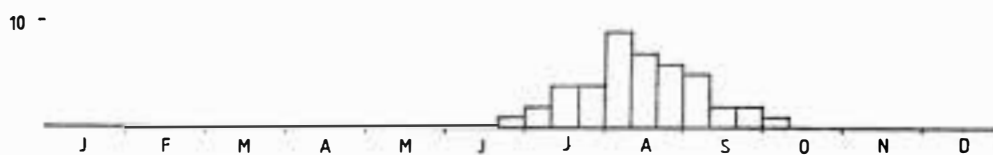
Metrioptera brachyptera (LINNAEUS, 1761)

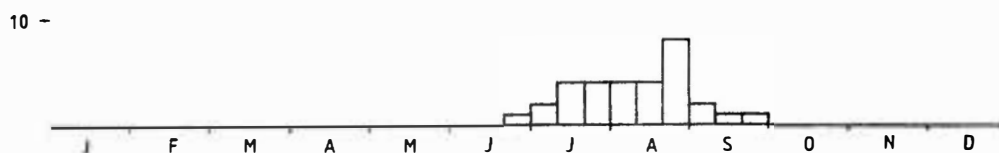

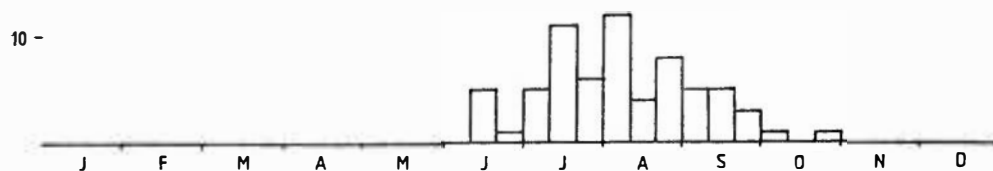
Oedipoda caerulea (LINNAEUS, 1758)
Blauwvleugel

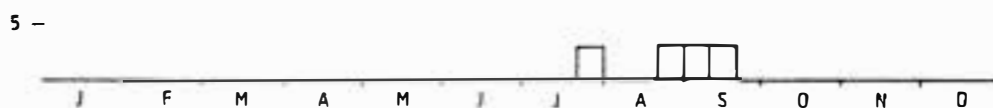
Omocestus ventralis (ZETTERSTEDT, 1821)
Negertje

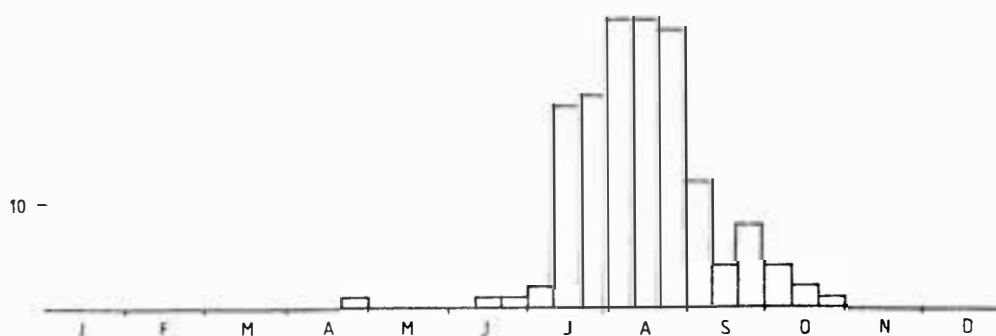
Stenobothrus lineatus (PANZER, 1796)

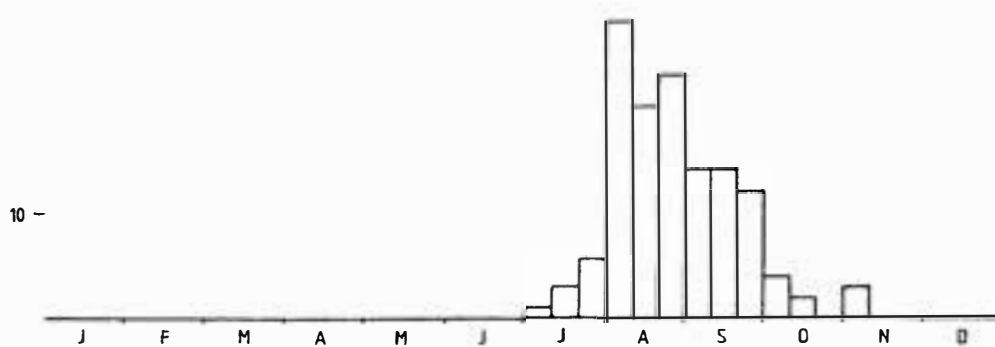
Myrmeleotettix maculatus (THUNBERG, 1815)
Knosprietje

Gomphocerus rufus (LINNAEUS, 1758)
Rosse sprinkhaan

Chorthippus brunneus (THUNBERG, 1815)
Bruine sprinkhaan

Chorthippus biguttulus (LINNAEUS, 1758)

Ratelaar

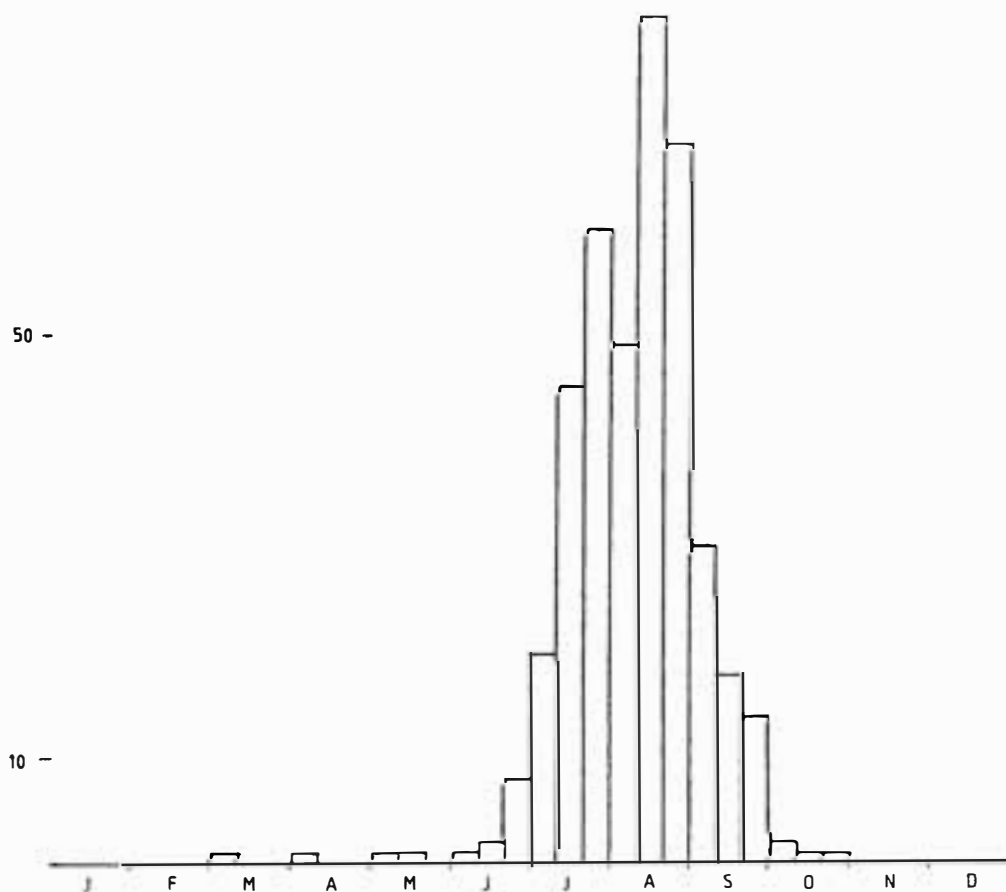
10 -

Chorthippus albomarginatus (DEGEER, 1773)

Kustsprinkhaan

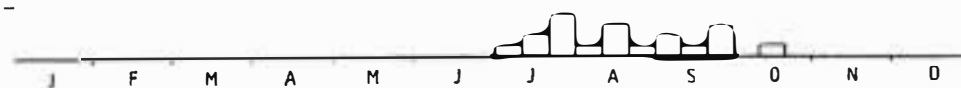
50 -

Chorthippus parallelus (ZETTERSTEDT, 1821)

Krasser

5 -

Chorthippus montanus (CHARPENTIER, 1825)

